

İndirin!

HAKAN TÖRE 23.01.2013

Her birimiz en az bir kez bu günahı işledik. Kimimiz piyasada bulamayacağı arşivlik albümleri indirdik, kimimiz arsız bir iştahla önüne geleni...

Altı yıl önce çalakalem yazdığım bir yazıyı buldum arşivde, şöyle demişim: *"İndirin, indirin ki on yıl sonra indirecek albüm bulamayın. Bu gidişle gün gelecek albüm çıkmaz olacak. Hepimiz birer nostalji manyağı olacağız, evire çevire eskileri dinleyeceğiz."*

Suçun "normal"leşmesi

On yıl dolmadı... Ama kopya CD'lerden şikâyet ederken, **"korsan sektörü"**nü bile vuran **"internette müzik paylaşımı"** üretimi neredeyse olanaksız hâle getirdi. Yatırımına geri dönüş alamayan yapımcı da; yıllarca büyük çabaların, masrafların sonunda albüm yapıp emeği sanal âlemde çarçur edilen sanatçı da kurudu kaldı.

Hoş, telif yasaları güncellendi falan... Ama bürokrasi refleksimiz her zaman olduğu gibi çağın gereklilikleri karşısında çok zayıf. Hem hizmet aşkıyla yanıp tutuşan büyüklerimiz, **"halkın beleş müzik kaynağı"**na neden müdahale etsin? Göstermelik birkaç yasa çıkarılır, uygulama safhası Allah'a bırakılır... Neyse, **"çözümler"** değil konumuz. Asıl dert, **iştirak edenlerin çokluğuyla bir suçun legalize olması**.

Pahalıysa çalın çırpın

Müzikten geçimini sağlayanların dışında cümle âlem gidişattan memnun. Yaptığımızı haklı göstermek için uydurduğumuz mazeretlerin en popülerleri şu: **"Kardeşim CD çok pahalı!"** (Biraz daha zeki olanlar başka gerekçeler de öne sürüyor.) Şu var ki Türkiye'de kaset, CD (eskiden plak), yurtdışı fiyatlarıyla karşılaştırıldığında hiçbir zaman **"pahalı"** sınıfına girmemiştir. Bir CD çalıcıyı, kamerayı Türkiye'de Batı'dakinin birkaç katı paraya satın alırsınız ama kaset ya da CD dışındaki fiyatların hep altında kalmıştır bizde. Hadi CD'lerin pahalı olduğunu varsayalım... Pahalı olan her şeyi çalmayı mı tercih edeceğiz? (Son zamlardan sonra sigara da el yakıyor. Ama dikkatli olun: Tekel kişisi, sanatçıya benzemez!)

Bir mizah dergisinde bir yazar yıllar önce şöyle sarımsaklamıştı: *"Batı'da da oluyor bunlar ama oradaki sanatçılar bizimkiler gibi ağlamıyor!"* Bu arkadaş **Metallica'nın Napster** ile girdiği hukuk mücadelesinden ve bunun sonucunda Napster'ın format değiştirmesinden bihaber. Ayrıca, diyelim ki Batı'daki sanatçılar ağlamıyor. Yani bu, ortadaki emek gaspını kabullenmemiz gerektiği anlamına mı geliyor?

İşin bir de "dinleyici" boyutu var: El altında binlerce albüm olunca, hiçbir yapıma hak ettiği zaman verilmiyor. Bir kereye mahsus iki üç şarkı dinlenip, bilgisayardaki müzik çöplüğüne yollanıyor. Bu dinleyici şımarıklığı, pek çok güzelliğin ıskalanmasına neden oluyor.

“Biz hırsız” diyebilmek

Yasal olmayan müzik paylaşımından sadece yapımcıların zarar gördüğünü düşünmek insanların işine gelmiştir hep. Oysa bu gasp müzisyenden tezgâhtara, esnaftan CD fabrikasında çalışan işçiye kadar binlerce insanı vuruyor.

Pek çok mağdur müzisyen tanıdım... Yıllar boyu büyük çabalardan, borç alınarak girilen stüdyoda geçirilen gecelerin ardından bir albüm yapılır. Sonra o da ne! O alın teri, emek, masraf; sokaktaki korsan satıcının tezgâhında, internette onlarca forumda.

Elbette bir sitede bir albüm öyle bedava bedava bakarken insana, indirilecek! Bu anlaşılır bir durum. Ama bunun hırsızlık olduğunu kabul edip, masumlaştırma çabalarından vazgeçelim. Başkalarının emeğinin, yatırımının gaspı bu şekilde legalize edildikçe, devletin önlemleri de **“dostlar alışverişte görsün”**den öteye gitmeyecek. **İndirelim indirebildiğimiz kadar ama bin dereden su getirmeden şunu da söyleyebilelim kendimize: “Biz hırsız!”**

DİNLEYİN, DİNLETİN

- » **Blind Guardian** - *A Past and Future Secret*
- » **Muse** - *Undisclosed Desires*
- » **Gogol Bordello** - *East Infection*
- » **Arslanbek Sultanbekov** - *Dombra*
- » **Hüsnü Arkan** - *Hürriyet*

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Songwriter

HAKAN TÖRE 06.02.2013

Müzikte çok önemli bir kavram olmakla birlikte Türkçeye hep yanlış çevrilmiş, yanlış algılanmıştır. **“Songwriter”**dan bahsediyorum. Filmlerde, dergilerde, gazetelerde hep **“şarkı sözü yazarı”** olarak karşılık bulur kendine. Dümdüz ve basit bir mantık yürütmeden kaynaklanır buradaki hata: *“Song: şarkı; writer: yazar... Ama şarkı yazılmaz, bestelenir. Ne yazılır? Şarkı sözü. O hâlde bu olsa olsa şarkı sözü yazarıdır!”* Oysa İngilizcede **“written by..”** şarkının hem sözünü yazan hem de bestesini yapan kişiyi tanımlar.

Ayrıca meslek hanesinde **“şarkı sözü yazarı”** yazan kaç kişi sayabiliriz ki. İstisnalar dışında şarkı sözü yazarlığı tek başına bir işkolu değil, önemli bir yan faaliyettir. Adam şairdir, yazardır, düşünürdür, gitaristtir, bestecidir... ama şarkılara da söz yazmıştır.

Tema ve dil

Elbette konumuz çeviri ve çeviri hataları değil (bu benim haddimi epey aşar): müzik tarihinde ağır bir yeri olan bir kavramın yanlış tanımlanıyor oluşu. **“Songwriter”** söylediği şarkıların sözünü yazan, bestesini yapan müzisyenler için kullanılır. Ama **tek kriter yazıp- bestelemek değildir**. Bu kategorinin sanatçısı aynı zamanda bir **“fikir insanı”**’dır; hayata ve insana dair dertleri, endişeleri, analizleri, yorumları ve duruşu vardır. Songwriter ayrıca dil kullanımı konusunda yüksek beceriye sahip olmak zorundadır. **Ağır konulardan bahsetmek, büyük şarkılar yapmaya yetmez**; anlatılan ne olursa olsun, nasıl dile getirildiği önemlidir. Yani sloganik bir üslupla özgürlüklerden, eşitlikten, açlıktan bahsetmek bir müzisyeni bu saygın sınıfa sokmaz.

“Kent ozanı” mı desek

Öte yandan gâvurca bir terimi bir yazıda tekrar tekrar kullanmak epey yıpratır yazarı. Ne var ki büyüklerimiz, bu önemli kavrama bir karşılık bulamamış... Lakin camiada birtakım çabalar görülmüştür: Yıllar önce Ada Müzik **“Kent Ozanları”** başlıklı albümler yayımlamıştı. Projede yer alan sanatçılar yukarıdaki tanımlara yakın düşen isimlerdi. Ayrıca dostum **Güven Erkin Erkal**, bir müzik kanalında “Kent Ozanları” adlı bir program yapıyordu. Ada Müzik yapımcıları ve Güven’e göre songwriter’a en yakın karşılık buydu. Ki alıcı gözle bakınca fena da durmuyor. Zira kavramın köklerine indiğimiz zaman **“ozanlık geleneği”**yle karşılaşırız. Bizde **“âşık”**lar vardır, Avrupa’da bir zamanlar **“troubadour”**lar. Türleri farklı olmakla birlikte aynı sınıfın sanatçıları ve songwriter’ların atalarıdır onlar.

Listelerde değil, arşivlerde

Müzikte esas olan üretimdir. Yorumculuk çok zor ve saygın bir iş olmakla birlikte müziğin devamını ve gelişimini sağlayan üretenlerdir. Bu nedenle songwriter’ların müzik tarihindeki yeri çok önemlidir. Onlar şarkı üretir, fikir üretir ve yorumlar. Yapıtları genelde listelerin tepesinde dolaşmaz ama albümleri arşivlere girer. **Eğlencenin değil, fikrin insanlarıdır**. Bu nedenle “songwriter” sadece kişiyi değil, bir üslubu da tanımlar.

İsim anmak gerekirse... Çoğu malumunuz: Yüzlercesi arasından **Bob Dylan, Leonard Cohen, Tom Waits, Woody Guthrie, Cat Stevens, Paul Simon, Neil Young, Ben Harper** bir çırpıda akla gelenler. Bizde ise **Fikret Kızılok, Cem Karaca, Mazhar Alanson, Bülent Ortaçgil, İlhan İrem, Nejat Yavaşoğulları, Vedat Sakman** bu sınıfın “babalar” kategorisinden sayabileceğimiz isimler.

DİNLEYİN DİNLETİN

Bu haftaki şarkılarımız konuya uygun olsun:

»

Leonard Cohen - *The Partisan*

» **Tom Waits** - *Rain Dogs*

» **Bob Dylan** - *Sara*

» **Fikret Kızılok** - *Vurulmuşum*

» **Cem Karaca** - *İşte Geldik Gidiyoruz*

» **Mazhar Alanson** - *Bitir*

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

80'ler

HAKAN TÖRE 13.02.2013

Önce çok aşığılandı, çok rencide edildi. 2000'den sonra itibarı iade edildi; "**Aslında 80'ler güzeldi**" falan denmeye başlandı. Şu anda dizisi bile var.

Tuhaf bir dönemdir 80'li yıllar. Hatırlayanların çoğuna **aşkla nefret arası bir duygu** yaşatır. Yıllar önce *Sabah* Gazetesi'ndeyken yazdığım farklı konudaki bir yazıda şöyle demişim: "*Bantlı kafalar, zevksiz saç stilleri, şalvar pantolon, havlu çorap, vatka, cart renkli neonlar... Toplumsal idealizmin düşüşü, hazcılık ve bireyciliğin yükselişi... Neresinden tutsanız elinizde kalacak bir dönem. Ama...*" Bir de darbe ve yüzde 92'ye yakın "evet" oranıyla kabul edilen darbe anayasası var tabii. (Sahi nerede o 92? Bugün demokrasi çığılıkları atanların, "darbeciler yargılsın" diyenlerin yüzde kaç o 92 içinde? Ne acayip memleket!)

Neyse... Yerimiz kültür-sanat sayfası, mecramız müzik... Haddimizi bilip konuya dönelim. 80'li yıllarda yapılan müziğin iki zayıf noktası var: Müzik teknolojilerinin gelişimiyle basitleşen orkestrasyon ve dönemin politik/toplumsal akımlarının etkisiyle ehlileşmiş, içi boşaltılmış bir içerik.

Altın çağın ardından

Elbette muhteşem 70'lerin ardılı olmak da fena dezavantaj. 70'li yıllar, popüler müzik tarihinin altın çağı.

Beatles, Led Zeppelin, Pink Floyd, Deep Purple, The Doors, Moody Blues, King Crimson, Traffic, Who, ELP, Yes, Eloy ve daha nice babaların zamanı. Onlardan sonra ne gelse, yaranamazdı.

Gelgelelim 80'lerin müziği de, bahsettiğimiz zayıflıklarına rağmen bir kalemde silinemez. Derinlikten yoksun olduğu düşüncesiyle burun kıvrılsa da o yılların popüler müziği dinamik, renkli ve melodiler açısından son derece zengindi. **Ve bugün hâlâ müzik yapan çok sağlam gruplar, sanatçılar çıktı bu dönemde.** Önceki dönemin ışığından nasiplenmiş, kişilik sahibi bir pop sözkonusu olan.

Dönemin müzik karakteristiğine uygun bazı yıldızlara bakalım...

Duran Duran: 80'lerin aydınlık yüzlerindendir. Söylenegeldiğinin aksine 90'lardaki "**Boys Band**"lerin değil, "**New Romantics**" akımının öncüsü sıfatıyla "**Modern Brit-Rock**"ın hamilerindendir. Elemanları enstrümantalist, besteci ve söz yazarı kimlikleriyle birer "**müzik adamı**"dır. Grubun dezavantajı, belki ününü **Girls on Film, Planet Earth, Rio** gibi hoş ama hafif şarkılarla yapması, belki de elemanların fazlaca yakışıklı olmasıdır! Hâlâ müzik yapan ve enfes albümler çıkaran grubun, popülerliğinin inişe geçmesinden sonra en iyi işlerine imza atması da ilginçtir. Duran Duran 80'lerin medar-ı iftiharıdır; şimdiki zamana ulaşan çok güzel ve değerli bir hediyesidir.

Alphaville: Bir kış gecesi *Big in Japan* adında bir şarkıyla ünlü oldular. *Forever Young, Elevator, Summer in Berlin, Sounds Like a Melody* ve muhteşem *A Victory of Love* gibi şarkılarla kalplerimizi çaldılar. Almanların synthpop temsilcisi, grubun beyni olan **Frank Mertens**'in ayrılmasından sonra da güzel albümler yaptı ama hiçbir zaman *"84'ün Alphaville'i"* olamadı. Yine de güzel sesli duyarlı insan **Marian Gold**'u hâlâ severiz, dinleriz.

Nik Kershaw: Ufacık tefecik ama koca beyinli. Şarkılarını kendi yapar, düzenler, çalar, söyler. 84'te *Human Racing* ve *The Riddle* adlı iki muhteşem albüm çıkardı. *Wouldn't it be Good, The Riddle, Wide Boy*'u asla unutmuyoruz. En son geçen yıl *Ei8ht* adlı albümü yayınladı.

A-HA: *Ending on a High Note Tour* konser serisiyle yaşamına önceki yıl son veren Norveçli grup geride *Take on Me, The Sun Always Shines on TV, Hunting High and Low, Manhattan Skyline* ve *Summer Moved On* gibi onlarca harika şarkı bıraktı. Neyse ki yolları ayrılmış olsa da **Morten, Paul** ve **Magne** hâlâ müzik yapıyor.

Bana ayrılan köşenin dibine geldim... Tek tek anlatmak isteyip de sadece adını anmakla yetinmek zorunda kaldıklarım ise şunlar: **Frankie Goes to Hollywood, Talk Talk, Eurythmics, Tears for Fears, Spandau Ballet, Pet Shop Boys, Nena, Billy Idol, Commodores, Gazebo, Cyndi Lauper, Prince, Kool and the Gang, Kate Bush, Men at Work, Paul Young, Bronski Beat, The Cars, UB40, Limahl, Bonnie Tyler** ve **Kim Wilde**. Dönemi aşan **Depeche Mode** ile **Dire Straits, U2, Queen, The Style Council** ve **INXS** gibi 80'lerde sağlam işler yapan ama dönem karakteristiğinin dışında olan gruplar ise *"80'lerde rock"* başlıklı başka bir yazının konusu.

DİNLEYİN DİNLETİN

Bu haftaki listemiz 80'lerden. Boş yok, hepsi birbirinden şahane şarkılar. Aslında gönül 150-200 tane yazmak isterdi ama yazarlar editörü Tamer Abi ve kültür-sanat editörü Yeşim ile papaz olmak göze alınabilecek türden bir risk değil. Tehlikeli insanlar!

- » **Duran Duran** - *The Chauffeur*
- » **Alphaville** - *A Victory of Love*
- » **A-HA** - *Manhattan Skyline*
- » **Nik Kershaw** - *Wouldn't it be Good*
- » **Frankie Goes to Hollywood** - *Relax*
- » **Prince** - *When Doves Cry*
- » **Nena** - *Rette Mich*
- » **Cyndi Lauper** - *Girls Just Want to Have Fun*
- » **Gazebo** - *I Like Chopin*
- » **Talk Talk** - *Such a Shame*

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cem Karaca

HAKAN TÖRE 20.02.2013

Gecikmeli bir anma yazısı bu. Dokuz yıl önce içimizi kanatarak aramızdan ayrılan **Cem Karaca**'nın ölüm yıldönümünün üstünden 12 gün geçti. Lakin hem şu inatçı grip hem de bu yazı için lazım olan 1993 tarihli bir dergiyi bir türlü bulamamam yüzünden bugüne kısmet oldu yazmak.

20 yıl önce...

Koca bir oda dolusu arşiv içinden buldum sonunda: O eski dergi, **Rock Dünyası**. Dostum **Süleyman Tahsin Ünlü**'nün insanüstü bir çabayla hazırlayıp, 1992'den itibaren dört yıl boyunca büyük zorluklarla çıkardığı ve benim de öğrencilik yıllarımda gazeteciliğe başlamama neden olan dergi. Şanslıydım... İlk röportajımı, amcamın dinlettiği 45'likler ve LP'ler sayesinde beş yaşından beri hayranı olduğum bir ustayla yaptım: Cem Karaca.

20 yıl önce, Karaca'nın Bakırköy'deki evine konuk olduk. Kahveleri içtik, röportaja başlayacağız. Öncesinde test edip onayladığım ikinci el kayıt cihazım durdu, kurudu kaldı öyle. Usta "Sorun değil, bekleyin" dedi; kalktı müzik setini getirdi, mikrofon buldu. Baktı, Süleyman'la ben dağılmışız; kendimizi dövmek istiyoruz. "Olur böyle şeyler çocuklar, takılmayın" dedi. Böyle can, böyle mütevazı bir insandı. Ustanın, **Toto Karaca**'dan yadigâr evinin denize bakan balkonunda beş saate yakın konuştuk. Biz, "Sizi yorduk, çok teşekkür ederiz" diyene kadar ne bir sıkılmışlık ne de "Ne zaman bitecek bu röportaj" ifadesi vardı yüzünde. Üstelik röportajın ortalarında **Sahibi Geldi** adlı parçasından yola çıkıp hadsizce toplumsal analizler falan yapıp eleştirmiştim koskocaman ustayı. E o koskocaman... Gençlik heyecanıma, cehaletime vermişti belli ki. Mecburmuş gibi, sakın sakın konuya dair düşüncelerini paylaştı.

O bir rock ozanıydı

Dört yıl sonra bir kez daha yolumuz kesişti ustayla. Beyoğlu'nda, sağlam konserlere ev sahipliği yapan bir barı işletirken kendisiyle çalışmak istediğimizi söyleyerek mekâna davet ettim. Uzun uzun konuştuk, konu paraya hiç gelmedi. "Ya Hakan her şey güzel, sahnede sorun var. Şu şu değişikliği yapalım, ben burada müzik yaparım" dedi. Teknik bir konuda çok haklı bir talepte bulundu ve "Tamam" dedi. **Ben açacak oldum, o kapattı ücret konusunu**. Yaptıkları ve hak ettikleri ile maddi açıdan sahip olduklarını karşılaştırdınca insanı dehşete düşüren usta, paranın lafını bile etmeden "Görüşürüz" dedi, haber beklediğini söyleyip gitti. **Tek derdi müzikti zira**. Gerçek bir ozandı, **bir rock ozanıydı**... Gelgelelim ben mekândan ayrıldım. O sahne de hep öyle kaldı; sonra duydum ki, kaldırılmış. Artık orada rock, caz, blues değil "Yemek müziği!" çalınıyormuş...

Elbette benim anılarımin bir önemi yok. Lakin o anılardaki kişi çok ağır. "Muhteşem şarkıları ve eşsiz yorumuyla her albümü bu ülkenin müzik tarihine geçmiş o dev sanatçı, böyle bir insandı" demek ve öyle anmaktır meramım. Her şeyden önce **ödünsüz bir sanatçı** olduğu için, dönem dönem onu çok zorlayan şartlarda yaşamak zorunda kalmış olsa da, birileri çıkıp hâlâ onu anlatıyor. Hâlâ onu dinliyor. Onunla oturup kahve içmiş olmaktan ya da yolda selamlaşmış olmaktan gurur duyuyor. Her aklına gelişinde rahmet dileyip bir Fatiha okuyor... Hayır, insan kızıyor; hâlâ yok el öpmüş, yok dönmüş, artık konserlerde *Parka*'yı söylemiyormuş... (O şarkıyı sahnede neden söylemediğini detaylarıyla anlatmıştı bana.)

Cem Karaca anlatıyor

Röportaja, "Cem Ağabey, müziğe bir komşu kızını etkileyebilmek için başladığınızı duymuştuk. O kıza çok şey borçluyuz. Gerisini sizden dinleyebilir miyiz?" diyerek girmiştım. O da bazen gülerken bazen duygulanarak uzun uzun anlattı. Bir kısmını nakledeyim, işte kendi ağzından ustanın müzik öyküsü: "Komşu kıızı davası doğrudur (Gülerek). Ama profesyonel çalışmalar **Apaşlar** dönemiyle başladı. Genelde icra çalışır, en çok **Shadows** söyledik. Benim hayalim, bu coğrafyaya ait renklerin kullanılacağı özgün besteler yapıp yorumlamaktı. Yerel motifleri yavaş yavaş müziğimize soktuk. Besteci olarak ilk önemli işim ise, 1967'de **Altın Mikrofon** yarışmasında **Emrah** adlı bestemle ikinci oluşumdu. Sonra Apaşlar dağıldı, **Kardaşlar**'ı kurduk. Bir de ithal müzisyen aldık: **Alex**. Kardaşlar olarak hiç plak yapmadık ama Alex ve ben değişik bir sound yakaladığımızı hissetmiştik. Kalkıp Almanya'ya gittik ve plaklar yaptık. **Karayılan, Kalender** gibi... Almanya dönüşü **Moğollar**'la birleştim. **Namus Belası** ve **İhtarname** bu dönemde çıktı. **Taner Öngür** gruptan ayrılıp, **Cahit Berkay** Fransa'ya gidince doğal olarak ekipten koptum. Bu arada **Uğur Dikmen, Durul Gence** ve **Oğuz Durukan**'la çalışmaya başladım. Bu isimlerle **Dervişan**'ı oluşturduk ve çok başarılı olduk. Sayısız konsere çıktık. İşin ilginç tarafı, bu başarı bizim dağılmamıza da neden oldu. '**İyi iş yaptığı için dağılan**' ilk rock grubu bizizdir herhalde bu memlekette! Oğuz bu yoğun tempodan yoruldu ve 'Yeter arkadaş, ben tatile çıkıyorum!' diyerek ayrıldı. Grubu yeni elemanlarla bir süre daha devam ettirdikten sonra 1979'da tekrar Almanya'ya gittim ve orada Almanca bir plak çıkardım. Biliyorsunuz... Sonra uzun süre ülkeme dönemedim. Almanya dönüşü **Merhaba Gençler ve Her Zaman Genç Kalanlar** albümünü yaptım. Konserlere başladım. Bu dönemde yine Cahit Berkay'la beraberdim. Sonra Oğuz Abadan ile **Töre** albümünü yaptıktan sonra uzun süre hiçbir şey yapmadım. Ve nihayet **Cem-Cahit-Uğur** olarak **Yiyin Efendiler** ve **Nerede Kalmıştık?** çıkardık..."

DİNLEYİN DİNLETİN

Bu haftaki listemiz **Cem Karaca**'dan. Onu ve müziğini anlatmak için tuğla gibi kitaplar yazmak gerekir. Lakin bizim yerimiz sınırlı...

- » *Allah Yar*
- » *İhtarname*
- » *Bıktım Be! (Hep Kahır)*
- » *Parka*
- » *İşte Geldik Gidiyoruz*
- » *Ceviz Ağacı*
- » *Kavga*
- » *Beni Siz Delirttiniz*
- » *Bu Biçim*
- » *Bu Son Olsun*

tore.hakan@gmail.com

Bond şarkıları

HAKAN TÖRE 06.03.2013

Aslında **“Bond”** denince arkasından hemen **“kızları”** gelir. Her yeni **007** filmiyle birlikte, ünlü ajana eşlik etmiş güzeller hatırlanır; boy boy fotoğrafları bulunur, dergi/gazete sayfaları *Pirelli Takvimi*’ne döner. Evrensel bir gelenektir bu.

Ama haksızlık etmeyelim. Bond kültüründe 007 ve kızları kadar şarkıların da önemi büyüktür. Hele son filmin tema şarkısı **“En iyi şarkı”** Oscar’ını almışsa, dönüp geçmişe bir bakmak gerekir...

007 James Bond karakteri, İngiliz yazar **Ian Fleming** tarafından 1953 yılında yaratılmış. Kitap sayfalarında da popüler olmakla birlikte asıl şöhretini beyazperdeye geçişiyle sağlamış. İlk film 1962 tarihli **Dr. No**’dur. **Terence Young**’ın yönettiği yapımda başrolü **“En büyük Bond” Sean Connery** üstlenmişti. Connery’den sonra 007’yi **George Lazenby** (sadece bir filmde), **Roger Moore**, **Timothy Dalton** ve **Pierce Brosnan** canlandırdı. Bildiğiniz gibi hâlihazırda **Daniel Craig** hayat veriyor ünlü ajana. Bond fanatikleri Craig’e pek ısınmamış olsa da, İngiliz aktör gelecek yıl gösterime girecek **Bond 24** ve vizyon tarihi belli olmayan **Bond 25** için kontrat imzaladı... Benim için son büyük Bond **Roger Moore**’dur. Onun son kez 007 olduğu **A View to a Kill**’den sonra seriye temkinli yaklaştım. Elbette sonrasında da güzel filmler çekildi; lakin yaşlı insan hastalığı işte: **“Bit pazarı sendromu!”**

Neyse, sinema bahsini kapatalım, müziğe dönelim... Malum, **Sam Mendes**’in yönettiği **Skyfall**, filmle aynı adı taşıyan tema şarkısıyla Akademi Ödülü aldı. **Adele** ile **Paul Epworth**’ün söz ve bestesine imza atıp Adele’in seslendirdiği **Skyfall** gerçekten çok güzel bir şarkı. Yani **“Serinin 50. yılı”** hatırına verilmiş bir heykelcik değil ortadaki. **“En iyi Bond şarkıları”** seçkilerinin üst sıralarında kendine yer bulacaktır **Skyfall**.

Lafı geçmişken... Bond kültüründe bir başka gelenek “En iyi Bond şarkıları”nı seçmektir. İngiliz **The Telegraph** gazetesi geçen yılki değerlendirmesinde 1963 tarihli **From Russia with Love**’ı ilk sıraya koymuş, filmi aşır **“Shirley Bassey klasiği”** hâline gelmiş **Goldfinger** (1964) ve **You Only Live Twice**’ı (1967) peşine eklemişti.

Konuya dair en kapsamlı anketlerden biri ise, sağlam müzik sitesi **Gigwise**’in 2008 yılında yaptığıdır. Binlerce kullanıcının katıldığı ankette, **Duran Duran**’ın **A View to Kill**’i ipi göğüsledi. **Goldfinger** ise yine ikinci sırada yer aldı.

“Koca koca dergilerin, gazetelerin, sitelerin seçkileri dururken benim ne haddime ‘işte benim Bond şarkılarım’ diye bir liste yapmak” diye düşünmedim değil. Düşündüm... Lakin çabuk geçti. Dolayısıyla **“İşte benim seçtiklerim”**:

» **Duran Duran- A View to Kill**: Bu köşeyi düzenli takip eden var mıdır bilmem ama varsa şöyle diyordur: “Bundan da bu beklenir!” **John Glen**’in yönettiği **A View to Kill** ile yukarıda da belirttiğimiz gibi **Roger Moore** jübile yaptı. Bir başka jübile ise Duran Duran için sözkonusuydu. “Orijinal beşli” 2003 yılındaki birleşmeye kadar son kez birlikte stüdyoya girdi ve bu parçayı kaydetti. Film tek önemli ödül adaylığını, Altın Küre için yarışan bu enfes şarkıyla aldı.

» **Matt Monro- From Russia with Love**: İlk Bond filmi olan **Dr. No**’da ana müzik; **The John Barry Orchestra**’nın, serinin tema müziği olan **James Bond Theme**’iydi. Dolayısıyla **From Russia with Love**, “ilk Bond şarkısı” olma payesine sahip ve bu yüzden önemli. Şarkıyı, döneminin büyük yıldızlarından **Matt Monro** yorumladı. Terence Young imzalı film de Bond koleksiyonun değerli parçalarındandır.

» **Paul McCartney & Wings- Live and Let Die: Guy Hamilton**'ın yönettiği 1973 tarihli *Live and Let Die*, Roger Moore'un ilk Bond filmiydi. Müzik efsanesi Paul McCartney, melodi yaratma konusundaki dehasını burada da konuşturdu ve **Linda McCartney** ile birlikte yaptığı beste hem **Oscar**'a aday oldu hem de klasikler arasına girdi. Pek çok sanatçı tarafından yeniden yorumlanan şarkının **Guns N' Roses**' versiyonu **Grammy**'ye aday gösterildi.

» **Garbage- The World is not Enough**: Bana göre filmini aşan şarkılardandır. **Michael Apter** imzalı film, Bond filmografisinin vasat yapımlarındandır. Ama alternatif rock'ın enfes ekibi Garbage'in şarkısını hâlâ dinler mest oluruz.

» **Tina Turner- GoldenEye**: Rock'ın babaannesi, daha önce *Mad Max* için yaptığı **We Don't Need Another Hero**'da sergilediği müthiş performansı Bond'dan esirgemedi ve bu harika şarkıyı yaptı. *GoldenEye* **Pierce Brosnan**'ın dört film sürececek Bond kariyerinin başlangıç noktasıydı...

Elbette 50 yıllık Bond serüveninde daha pek çok güzel şarkı dinledik. Ama yine köşenin dibine geldim; bazılarını ismen anmakla yetineceğim: » Nancy Sinatra- **You Only Live Twice**, » Louis Armstrong- **We Have All the Time in the World**, » Shirley Bassey- **Diamonds are Forever** ve **Moonraker**, » Carly Simon- **Nobody Does it Better**, » A-HA- **The Living Daylights**, » Jack White & Alicia Keys- **Another Way to Die** ve » Chris Cornell- **You Know My Name**.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Film Müzikleri (1)

HAKAN TÖRE 13.03.2013

Geçen hafta **Bond Şarkıları**'nı yazmıştım. Tek bir serinin müziğini anlatmak için bu sütun yetmemiş, yazının büyük bölümünü atmak zorunda kalmıştım. Hâl ve alan böyleyken şimdi **"Film Müzikleri"** gibiengin bir temayı nasıl işlesek, ne yapsak... E kavram çok geniş, türlü türlü alt sınıfı var. Batı'da **"score"** tabir edilen fon müziği ayrı, şarkılardan oluşan albümler ayrı hadise. Bu ikincisini de "toplama" ve "orijinal" şeklinde ikiye ayırmak lazım. Birinde eski şarkılardan yapılan seçkiler, diğerinde film için özel hazırlanmış besteler söz konusu. Bitmedi... Bir de **"müziğin filmleri"** var: **The Wall** gibi. **Hair** ve **Tommy** gibi... Neyse ki müzikaller, gazetede **Operatik** köşesinin alanına giriyor. Oradan yırttık.

Öte yandan kompozitörleri temel alarak bir inceleme yapmak da mümkün. **John Williams, Hans Zimmer, Ennio Morricone, Maurice Jarre, Danny Elfman, James Horner, Michael Kamen, David Arnold, Thomas Newman, Clint Mansell, Nino Rota** ve **Goran Bregovic** gibi müzik dehaları hakkında ayrı ayrı, uzun uzun yazılar yazılabilir.

Dolayısıyla koskoca **"film müzikleri tarihi"**ni şu köşeye sıkıştırmak gibi bir hayalim yok. Gayem, film müziklerine arşivinde geniş yer açmış bir dinleyici olarak kişisel seçkimi sizlerle paylaşmak. (Ki bu bile sığmadı; yazı haftaya sarktı.) Daha fazla satır yemeden eserlere geçeyim...

» **The Message:** 1977 tarihli *The Message / Çağrı*, TV kanallarımızda en çok yayınlanan filmlerdendir. Her ramazan ayında ekrana gelen yapımı her seferinde aynı duygu yoğunluğuyla seyredirim. 2005 yılında hayatını kaybeden Suriyeli usta sinemacı **Moustapha Akkad**'ın yönettiği yapımda **Anthony Quinn** kariyerinin en iyi performanslarından birini sergilemişti. Film, olağanüstü müziğiyle de hafızalarımızda. Eser sahibi Fransız müzisyen **Maurice Jarre**'ın, beste yapım sürecinde iki ay çölde kaldığı ve bir yandan da İslam kültürünü incelediği söylenir. Dâhi sanatçı Jarre'a Oscar adaylığı getiren çalışmada o enfes parçaları İngiliz Kraliyet Filarmoni Orkestrası yorumlamıştı. Albüm tümüyle muhteşemdir ama *Entry to Mecca*, *Hegira*, *The Faith of Islam* ve *The Declaration* benim için çok çok özeldir.

» **Time of the Gypsies:** Emir Kusturica'nın en çarpıcı filmi olan 1988 tarihli *Time of the Gypsies / Çingeneler Zamanı*'nın müziği, ömür boyu dinlenecek yapıtlardan... *Arizona Dream* (1992), *Queen Margot* (1994) ve *Underground*'ın (1995) harika müziklerini de hazırlayan **Goran Bregovic**'in imzasını taşıyan albümde *Ederlezi* beni sersemletir; *Ederlezi Avela* öldürücü darbeyi vurur. Her iki şarkının **Sezen Aksu** yorumlarını dinlemek de ayrı bir zevktir.

» **El Cid:** İşte filmini aşan müziklere bir örnek. **Anthony Mann**'ın yönetip **Charlton Heston** ile **Sophia Loren**'in oynadığı 1961 tarihli filmi herkes bilmez ama müziğini dinlememiş olan yoktur. "*El Cid* de nedir" dememek, **Cüneyt Arkın**'lı **Kara Murat** filmlerini hatırlamak lazım bu noktada. Fatih'in fedaisi kale duvarlarına tırmanırken, Nemçeli üzerine uçarken duyduğunuz parçadır... *Spellbound* (1945), *A Double Life* (1947) ve *Ben-Hur* (1959) ile Oscar alan Macar müzisyen **Miklos Rozsa**'nın imza attığı *El Cid* de Akademi Ödülü'ne aday olmuş lakin altın heykelciği *Breakfast at Tiffany's* ile **Henry Mancini**'ye kaptırmış.

» **A Fistful of Dollars:** Bu bölümün başlığı "**Ennio Morricone**" olmalıydı aslında. Ama filmlerden gittiğimiz için büyük ustanın klasiklerinden birini koyduk başa. Onun dışında *For a Few Dollars More* (1965), *The Good, the Bad and the Ugly* (1966), *Once Upon a Time in the West* (1968), *Once Upon a Time in America* (1984) ve *The Untouchables* (1987) **Morricone** şaheserlerinden ilk akla gelenlerdir. Beş kez aday olduğu Oscar'ı alamamış olması Akademi'nin bir ayıbıdır. Ki onlar da bunun farkına varmış olmalı ki 2007 yılında "Onur Ödülü" sundular İtalyan kompozitöre.

» **Pulp Fiction:** Bence **Quentin Tarantino**'nun en iyi filmidir. Titizlikle seçilmiş şarkıları ise ayrı bir güzeldir. Efsanevi müzisyen **Dick Dale**'in yorumladığı *Misirlou* içlerinde en bilinenidir. Parçanın kökeni hakkında rivayetler mevcut. Kimi Mısır'ı, kimi Yunanistan'ı, kimi Arabistan'ı adres gösterir. Filmdeki hâli, **Beach Boys**'un 1963 tarihli versiyonunun nereyse aynısıdır. Bir başka versiyonu, **Zeki Müren**'in *Yaralı Gönül*'üdür... Aslında Tarantino'nun tüm filmleri müzikleriyle de kendinden söz ettirir. Özellikle **Gheorghe Zamfir**'in *The Lonely Shepherd*'ını, burada **Nancy Sinatra**'nın yorumladığı 60'lar klasiği *Bang Bang*'i, *Battle Without Honor or Humanity* ve *Twisted Nerve*'ü barındıran *Kill Bill Vol.1* ve *Kill Bill Vol.2* albümleri arşivliktir.

Devamı haftaya...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Film Müzikleri (2)

Geçen hafta konuya uzunca giriş yapmış, adı filmlerle anılan usta kompozitörleri anmış ve favorilerimi anlatmaya başlamıştım. Aynı coşkuyla devam edeyim...

Hüzünlü hayatların fon müziği

» **Requiem for a Dream: Darren Aronofsky**'nin kült filminin, öykünün ruhuna cuk oturan müziği tehlikeli bir başyapıttır. İlk önce insanın tüylerini diken diken eder; sonra depresyona sokar. İnsana jiletletir kendini, maazallah intihara bile sürükler. Altında, **Black Swan** ile Altın Küre'ye aday olan İngiliz müzisyen **Clint Mansell**'in imzası vardır. Bu muhteşem müziğin, bir spor programında "şok dosyalar"a ya da haber bültenlerinde felaket görüntülerine fon olması sinir bozucudur. Zira o hüzünlü hayatların ve ölümün fon müziğidir...

» **The Crow:** Yazıya başlamadan önce bir kez daha zevkle izledim; **Alex Proyas**'ın 1994 tarihli filmi müthiş bir fantastik-gerilimdir. Aynı adlı çizgi romanın sahibi **James O'Barr**'ın öyküsü her dem taze, ruh sahibidir. Ama filmi özel kılan bunlardan öte bir şey: Başrol oyuncusu **Brandon Lee**, çekimlerin bitmesine bir hafta kala bu filmin setinde öldü. Aptal bir prodüksiyon görevlisinin dolu bıraktığı silah yüzünden, babası **Bruce Lee** gibi genç yaşında hayatını kaybetti. **The Crow** bir şekilde tamamlandı, hatta devam yapımları çekildi...

Filmin, kendisi gibi klasikler sınıfında olan müziği "Score" ve "Soundtrack" olarak iki ayrı albümde yayınlandı (Bu sınıflamadan geçen hafta bahsetmiştim). İlkinde Yeni Zelandalı kompozitör **Graeme Revell**'in özgün bestelerini, ikincisinde sağlam rock gruplarını dinleriz. **Revell**'in **Birth of the Legend** ve **Return to the Grave**'i çok güzeldir. Soundtrack cephesinde ise favorim, **Violent Femmes** harikası **Color Me Once**'dir. Ama **Nine Inch Nails**'in **Dead Souls**'u, **Stone Temple Pilots**'ın **Big Empty**'si, **Rage Against the Machine**'in **Darkness**'ı, groove metal efsanesi **Pantera**'nın **The Badge**'i, **Rollins Band**'in **Ghostrider**'i, **The Cure**'un **Burn**'ü ve **My Life With the Thrill Kill Kult**'in **After the Flesh**'i de az buz şarkılar değildir.

» **Trainspotting:** Kült kitap, kült film, kült müzik... Neresinden tutsanız kült yani. Oscar'lı İngiliz yönetmen **Danny Boyle**'ın, İskoç yazar **Irvine Welsh**'in romanından uyarladığı 1996 tarihli **Trainspotting**, özellikle deli çağlarını o yıllarda yaşamış pek çok insan için başucu filmidir. Müziği de ayrı bir âlemdir: Enfes **Perfect Day** ile **Lou Reed**, **Lust for Life** ile **Iggy Pop**, **Deep Blue Day** ile **Brian Eno**, **Trainspotting** ile **Primal Scream** ve **Closet Romantic** ile Brit-rock dâhisi **Damon Albarn** filmin atmosferine saygıdeğer katkılarda bulunur.

» **Amélie:** Film çok güzeldir, başrol oyuncusu **Audrey Tautou** harikadır, müziği ise muhteşemdir. **Jean-Pierre Jeunet**'nin yönettiği 2001 tarihli **Amélie**, beş dalda Oscar'a aday olmuştu. Törenden eli boş dönen yapım IMDb'nin "En İyi 250 Film" listesinde 66. sırada hâlihazırda. Fransız kompozitör **Yann Tiersen**'in film için yaptığı müziğe dönersek: **J'y Suis Jamais Allé** en bir milyon kez dinlenilmesi gereken bir parçadır. Ayrıca **La Noyée**, **La Valse D'Amélie**, **Le Moulin** ve **Comptine d'un Autre Été** birbirinden şahane eserlerdir. Her arşivde bulunması gereken bir albümdür **Amélie Soundtrack**.

Star Wars, The Godfather, 1492...

Uzun uzun anlatamadığım pek çok klasiği geçen hafta ara başlıklar altında anmıştım. Ama daha çok var... Bugün 15. sayfada detaylarını verdiğim **Star Wars** ile **Superman**'ın **John Williams**, **The Godfather**'ın **Nino Rota** imzalı tema müzikleri başımızın tacıdır mesela. Ya da **Vangelis**'ın **Ridley Scott** imzalı **1492: Conquest of Paradise** için yaptığı olağanüstü besteler...

Bir yandan da **Top Gun**, **Dirty Dancing**, **Desperado**, **Cadillac Records** ve **Survivor**'ın **Eye of the Tiger** ve **Burning Heart**'ını ihtiva eden **Rocky** gibi onlarca filmin unutulmaz soundtrack albümleri var. Bitmedi... Animasyonlarda **The Lion King** ve **The Prince of Egypt**; müzikallerde **Grease**, **The Wall**, **Hair**, **Tommy**, **Moulin Rouge!**, **The Phantom of the Opera** ve **The Rocky Horror Picture Show**'u anmamak ayıp olur. Gerçi sadece anmakla yetinmek de büyük ayıp. Ama ilk yazının girişinde dediğim gibi; konu ağır, koca bir tarihi bu köşeye sığdırmak mümkün değil. Ne bileyim, belki de kitabını yazmak lazım. Hadi hayırlısı...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeşilçam melodileri

HAKAN TÖRE 27.03.2013

Üç haftadır **"film müzikleri"** üzerine yazınca yeren ama gayet mantıklı yeren mesajlar geldi e-postama. Eleştiriler, içlerinden birinde geçen şu cümleyle özetlenebilir: **"Müziği güzel olan hiç mi yerli yapım yok?"** Var elbette. Hem de güzeli bırakın, muhteşem işler var sinema tarihimizde. Niyetim, **Yeşilçam** orijininde **bu coğrafyaya ait** filmlerin müziğini ayrıca değerlendirmektir...

Canım Kardeşim

Yeşilçam, sevabıyla günahıyla bir sinema yazısının konusu. Biz işin müzik tarafına bakalım. Mevzu açılınca solanahtarı gibi **Cahit Oben**'i ve onun, filmiyle aynı adı taşıyan bestesini koyarım ben en başa. Sadık Şendil'in senaryosunu yazıp Ertem Eğilmez'in yönettiği **Canım Kardeşim**'in müziğinden bahsediyorum. Adamı iki dakikada darmadağın eder bu parça, dinleyenin içini acıtır; hüznün, acının porteye dökülmüş hâlidir. 1973 tarihli film zaten ayrı bir hadise. Harika bir öykü, harika oyunculuklar ve Eğilmez'in o sihirli değneği... Tarık Akan'ın iki dönemini de severim; bu, ilk döneminin en iyi iki işinden biridir (Diğeri, *Umut Dünyası*). Hassas ruhlar için tehlikeli bir filmidir. Oben'in **En Büyük Şaban** için yaptığı beste de şahanedir bu arada.

Yunus ve Gurbet

Gönül dağarcımdaki sırayla devam edeyim... **Fabrika Kızı**, **Güller ve Dudaklar**, **Kırık Aynalar**, **Rose Marie**, **Hayret** ve **O Yaz** gibi enfes şarkıların usta bestecisi **Bora Ayanoğlu**'nun **Yunus**'u **"en çok filmde kullanılan parça"** olmak gibi bir özelliğe sahip. Öyle çarpıcı bir melodidir ki, bir dönem her yönetmen gözüne kestirmiş ve filminin en can alıcı sahnesine giydirmiştir. Çoğu insanın Cahit Berkay'a ait olduğunu sanması üzücüdür... Bende, **Çöpçüler Kralı** ile özdeşleşmiş bir parça bu. Aynı filmde kullanılan ve **Özdemir Erdoğan** imzası taşıyan

Gurbet de çok güçlü bir bestedir; enstrümantal versiyonu tercihimdir.

Ve elbette Cahit Berkay

Hakkında kitaplar yazılması gereken bir sanatçıdır **Cahit Berkay**. Ayrıca harika bir insan, bir ağabeydir. Karşılıklı konuşurken, genç ve heyecanlı bir müzisyen vardır karşınızda. Müzik tarihimize geçen o albümleri, besteleri yapan kendisi değildir sanki; o nasıl bir tevazudur... Ve elbette “**film müzikleri**” denince akla ilk gelen isimlerdendir. Ustanın üç albüme sığdıramadığı tema parçaları arasında boş yoktur; benim içinse en özeli **Devlerin Aşkı**’dır. Osman F. Seden’in yönetip Türkan Şoray ve Kadir İnanır’ın oynadığı 1976 tarihli Yeşilçam klasiğinin müziği, hem orijinal hem de yeni versiyonuyla gönül hanemizde kocaman bir yer kaplar. Ama **Selvi Boylum Al Yazmalım** da en az onun kadar çarpıcıdır. Ve elbette şu muazzam besteleri de unutamayız: **Kırık Bir Aşk Hikâyesi, Hülya, Çiçek Abbas, Bodrum Hâkimi, Dila Hanım, Herhangi Bir Kadın** ve filmlerine uygun olarak, saydıklarımızdan farklı müzikal yapılara sahip **Güler misin Ağlar mısın** ile **Davaro**...

Hızlı hızlı, kısa kısa

Bana ayrılan alanı gözönünde bulundurarak biraz hızlanayım: 1997 yılında kaybettiğimiz **Esin Engin**, ülke müziğine yaptığı saygıdeğer katkılarının yanı sıra onlarca filmin müzik yönetmenliğini yapmıştır. **Sen Bir Meleksin, Çalukuşu, Kanlı Nigar, Vahşi Bir Kız Sevdim, Hayallerim, Aşkım ve Sen** bir çırpıda akla gelenler...

Zeki Ökten’in yönettiği **Pisi Pisi**, dönem filmleri arasında konuya dair ilginç bir örnektir. Kadir İnanır ve Müjde Ar’ın başrollerini paylaştığı 1975 tarihli film, **Bülent Ortaçgil** başyapıtı **Benimle Oynar mısın** albümündeki şarkılarla süslenmiştir; öyküye de cuk oturmuştur. Lakin bildiğim kadarıyla Ortaçgil, şarkılarının filmde kullanıldığını çok sonra öğrenmiştir.

Ayrıca **Melih Kibar** klasiği **Hababam Sınıfı** ve **Zülfü Livaneli**’nin, kendi yönettiği **Yer Demir Gök Bakır** için yaptığı aynı adlı nefis tema müziği de külliyyatımızın önemli parçalarındandır... **Aşkın Kanunu, Seven Ne Yapmaz, Çiçekçi Kız, Sen Bensiz Ben Sensiz, Bir Garip Yolcu, Buruk Acı, Reyhan, Bu Sana Son Mektubum, Yarım Kalan Aşk** ve **Son Hıçkırık** gibi onlarca şarkı da Yeşilçam aşklarına mal olmuştur.

Diğer taraftan Ennio Morricone’den Miklós Rózsa’ya, Frank Pourcel’den Paul Mauriat’ya pek çok kompozitörün eserleri de kullanılmıştır Yeşilçam filmlerinde. Ama bunlar doğal olarak analiz dışında kalıyor.

Ha bir de şarkı ve şarkıcı merkezli filmlerimiz var. Zeki Müren, Emel Sayın, Bülent Ersoy, Ahmet Özhan, Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, İbrahim Tatlıses ve Müslüm Gürsesli filmler ayrıca mercek altına alınacak zengin bir koleksiyondur. Büyük ihtimalle başka bir yazımın ana temasıdır.

Bunların dışında, dönem filmlerinden ayrı bir yerde duran **Arkadaş** (1975), **Sürü** (1979) ve **Yol** (1982) gibi önemli yapımlar aynı zamanda müzikleriyle de kayıtlara geçmiştir.

Yakın dönem filmleri

Gerçi konu dışı ama ismen de olsa anmadan geçemeyeceğim. Yakın dönem sinemamızda müziğiyle de kendinden söz ettiren pek çok film seyrettik. Öncelik ve tarih sırası olmaksızın sevdiklerimi aktarayım: **Ağır**

Roman, Uçurtmayı Vurmasınlar, İstanbul Kanatlarımın Altında, Kaybedenler Kulübü, Neredesin Firuze, Bir Tutam Baharat, Tabutta Röveşata, Prensesin Uykusu, Issız Adam, Maruf, Fetih 1453, Av Mevsimi, İki Genç Kız ve Mazhar Alanson'un muhteşem Benim Hâlâ Umudum Var'ını barındıran Her Şey Çok Güzel Olacak ile benim için "En güzel Sezen Aksu şarkısı" olan, ihtişamlı Yalnızlık Senfonisi'ni içeren Propaganda.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül sonrası muhalif müzik (1)

HAKAN TÖRE 10.04.2013

Anadolu'da söylenmiş isyankâr türkülerin kökleri 16. yüzyıla uzanır. O dönemde yaşamış **Pir Sultan Abdal, Köroğlu** ve 18. yüzyıl ozanı **Dadaloğlu** bugün bile pek çok sanatçının esin kaynağıdır, rehberidir... Müzikte isyancı gelenek, yüzyıllar boyu sürdü; bu coğrafyanın kültürüne binlerce türkü verdi.

Kitaplara sığmaz

Âşık Veysel gibi ustalarla 20. yüzyıla taşınan ozan geleneği 1950'li yıllarda biçim değiştirerek yeni bir döneme girdi. Batı müziği eğitimi almış **Ruhi Su**, halk müziğine yeni bir soluk verdi ve müzikte devrimci akımın öncülüğünü yaptı.

Diğer yandan **Âşık İhsani, Mahzuni Şerif, Nesimi Çimen, Davut Sulari, Muhlis Akarsu, Ali Ekber Çiçek, Sümeysa Çakır, Neşet Ertaş, Arif Sağ, Musa Eroğlu ve Yavuz Top** 1960 ve/veya 70'li yıllarda geleneksel akımın politik/ politik olmayan önemli temsilcileri olarak müzik tarihimize geçti.

Ardından "kentli âşıklar"ın dönemi başladı. **Zülfü Livaneli, Selda Bağcan, Kerem Güney, Edip Akbayram, Cem Karaca ve Fikret Kızılok** geleneksel motifleri Batı müziği formlarıyla harmanlayarak "çağdaş protest müzik" türünün tohumlarını attı. **Şanar Yurdatapan** ile **Melike Demirağ** ve **Timur Selçuk** dönemin modern muhaliflerini temsil ederken **Ali Asker, Rahmi Saltuk ve Sadık Gürbüz** gelenekselcilerin öne çıkan isimleriydi...

Kitaplara sığmayacak bir dönemi ve onun sanatçılarını böyle bir nefeste anlatmaya kalkışmanın burukluğunu yaşayarak **Yine de Şahlanıyor**'la başlayan döneme geçelim; 12 Eylül sonrasına...

Hasan Mutlucan'la uyanmak

Çocuktum, lakin yukarıda adı geçen türküyü söyleyen **Hasan Mutlucan**'ı Telefunken marka siyah-beyaz bir televizyonda izlediğimi hatırlıyorum. Usta bir yorumcu ve **Kahramanlık Türküleri** adında çok güzel bir albüm, darbenin propaganda aracı hâline getirilmişti. Adı "darbe türkücüsü"ne çıkan Mutlucan, bundan duyduğu

rahatsızlığı ölene kadar her fırsatta dile getirdi. "Kendi sesimle uyanmaktan bıkmıştım artık" demişti, sosyal demokrat ve darbe karşıtı olduğunu belirten sanatçı.

Darbenin öncesi sonrası; sosyal, politik, ekonomik sonuçları malumunuz ve konumuz dışında. Müzik tarafına bakarsak işin, kapkaranlık... Muhalif sanatçıların kolu kanadı kırılmış; kimi ülkeyi terk etmiş, kimi tutuklanmış, kimi kendi dünyasına çekilmiş... Komedi Dans Üçlüsü çağı başlamıştır artık!

"Bu işte ekmek var"

Yıllar geçer, dört eğilimi birleştirdiğini söyleyen biri başbakan olur. Hava biraz yumuşamıştır. 1983 yılında iki önemli albüm yayınlanır: Bir kez daha bir dönemin başlangıcına imza atan **Zülfü Livaneli**'nin başyapıtı **Ada** ve serinin üçüncü bölümünde bahsedeceğimiz **Yeni Türkü**'nün **Akdeniz Akdeniz**'i.

Sonrasında, Unkapanı'nın "burada ekmek var" motivasyonu ile pek çok muhalif sanatçı ve grup çıkar ortaya. Medya "**özgün müzik**" tanımını uygun görür bu yeni akıma. (Müzikte tür adlarını ayrı bir yazıda tartışacağız. Biz yine "protest müzik" ya da "muhalif müzik" diyelim.)

Kökü 70'lerde olan ustaları inceleme dışında bırakıp, 80 sonrası adını duyuran muhalif sanatçıları pek çok alt kategoriye konuşlandırabiliriz. Ama en basit ayrımıyla, müzikal yapı ve dil açısından farklı noktalarda duran iki grup sanatçıdan bahsetmek mümkün:

- Temeli halk müziği olan, bağlamayı ana çalgı olarak kullanan, devrimci hatta militanca söyleme sahip sanatçılar.
- Yerel kültürden beslenerek evrenseli yakalama iddiasında olan; müzikal örgüde çoksesliliği, içerikte şiirsel ve dolaylı bir üslubu benimsemiş olanlar.

İki grupta da, her biri ayrı bir yazının konusu olabilecek saygıdeğer sanatçı ve gruplar var. Onları altta kalan alana sıkıştırmayıp, önümüzdeki iki haftada ele alalım...

GELECEK HAFTA: "Sazı silah, sözü mermi olanlar!"

DİNLEYİN DİNLETİN

80'lere giremedik bugün. Listemiz "80 öncesine mi dönmek istiyorsun" diyenlere gelsin. E, bir yanıyla fena olmazdı; bakın ne güzel şeyler var...

- » **Ruhi Su** - *Mahsus Mahal*
- » **Kerem Güney** - *Bu Memleket Bizim*
- » **Zülfü Livaneli** - *Atlının Türküsü*
- » **Fikret Kızılok** - *Vurulmuşum*
- » **Cem Karaca** - *Parka*
- » **Selda Bağcan** - *Yuh! Yuh!*
- » **Timur Selçuk** - *Dönek Türküsü*
- » **Edip Akbayram** - *Analara Kıymayın Efendiler*

» Ali Asker - Ocaklar
» Melike Demirağ - Yarın

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül sonrası muhalif müzik (2)

HAKAN TÖRE 17.04.2013

Geçen hafta, “Anadolu’nun isyankâr türküler tarihi”ne kısaca değinmiş; **Pir Sultan Abdal, Köroğlu, Dadaloğlu**’ndan **Âşık Veysel**’e, **Ruhi Su**’ya büyük ustaları anmış ve ozanlık geleneğinin geçirdiği evrim içinde 70’lerin “**kentli âşıklar**”ından bahsetmiştim.

80’lerin başındaki müzikal karanlığı hatırlattıktan sonra 1983’te **protest müzikte** yeni bir dönemin başladığını belirtmiş ve “**12 Eylül sonrası adını duyuran muhalif sanatçıları pek çok alt kategoriye konuşlandırabiliriz. Ama en basit ayrımıyla, müzikal yapı ve dil açısından farklı noktalarda duran iki gruptan bahsetmek mümkün**” demiştim.

Bunlardan ilki... Temeli halk müziği olan, bağlamayı ana çalgı olarak kullanan, devrimci hatta militanca söyleme sahip sanatçılar.

Diğeri ise... Yerel kültürden beslenerek evrenseli yakalama iddiasında olan; müzikal örgüde çoksesliliği, içerikte şiirsel ve dolaylı bir üslubu benimsemiş olanlar. (Onları iki hafta sonraki yazıda ele alacağım.)

Sazı silah, sözü mermi olanlar

Bu ve gelecek hafta ilk grubun bazı sanatçılarından, “**sazı silah, sözü mermi olanlar**”dan bahsedeceğim. Lakin onları klasik biyografi formatında değil, duygu hafızamda yer ettiği hâllerıyla anlatacağım. Medyanın “**özgün müzik**” tanımını uygun gördüğü bu akımın ürünlerinde öne çıkan unsur “**söz**”dü. Anlatılacak, kızılacak çok şey vardı ve öncelik buydu. Orkestrasyon ve yorum, zaman zaman ihmal edilebilecek unsurlardı. Bu türün sanatçıları arasında farkı yaratan, melodi üretimiydi. Yoksa herkeste vardı **Nâzım Hikmet, Enver Gökçe, Ataoğulları Behramoğlu, Ahmed Arif, Ahmet Telli** ve **Adnan Yücel**’in şiir kitapları. Ama her müzisyen, şiir bestelemek gibi çok zor bir işin altından bu seride anlatacağım sanatçılar gibi layıkıyla kalkamazdı.

Ahmet Kaya: Çok sevdiği ülkesinden uzakta, mutsuz ve erken vedalaştı hayatla... “**Prozodisi bozuk**” dendi, “**detone oluyor**” dendi, “**devrimci kültüre arabeski soktu**” dendi. Kimi eleştiriler haksız değildi. Ama şu var ki, müthiş bir melodi üretme yeteneğine sahipti. Bestelenmesi zor şiirlere çok güçlü melodiler giydirdi... İlk albümü **Ağlama Bebeğim** yalnızca birkaç yüz adet alıcı bulmuştu kendine. Lakin önce yasaklanıp sonra aklanmasıyla satışlar patladı. Ve aynı yıl muhteşem **Acılara Tutunmak** yayınlandı. Albümde ağırlıklı **Hasan Hüseyin Korkmazgil** şiirleri kullanılmıştı. Ardından gelen **Şafak Türküsü** şarkıları ve müzikal yapısıyla öncekini aratsa da, albümle aynı adı taşıyan parça onun farklı kesimlere de ulaşmasını sağladı: “**Ben solcu değilim ama**

adamin şarkılarını seviyorum arkadaş!" **An Gelir** ile yine müzik listelerinin tepelerine çıkan sanatçı **Yorgun Demokrat** ve **Başkaldırıyorum** ile üslubunu sertleştirdi. Bu dönemde **Yusuf Hayaloğlu** şiirleriyle, usta aranjör **Osman İşmen** düzenlemeleriyle onun müziğinde önemli birer unsur olmaya başladı. Sonraki albümleri de bir veya birkaç şarkıyla kendinden bahsettirdi hep. **Saza Niye Gelmedin** 'i barındıran **Şarkılarım Dağlara** ile, adına tezat şekilde bir kez daha her kesimi kucakladı. Son stüdyo albümü, **Dosta Düşmana Karşı** ise en iyi albümlerinden biriydi. Ölümünden sonra yayınlanan derleme albüm **Hoşcakalın Gözüm**'deki tek yeni şarkı **Siz Yanmayın**, onun sitem dolu vedasıydı... Eleştirilebilecek pek çok yönü olsa da, Ahmet Kaya müzik tarihimizdeki yerini almış özel bir sanatçı. Umarım mezarı da, ülkesindeki yerini alır en yakın zamanda.

Grup Yorum: Sadık dinleyicisi olmayan biri olarak, sadık dinleyicilerinin hoşgörüsüne sığınıyor ve başlıyorum... Latin Amerika çıkışlı "**Nueva Canción**" (**Yeni Şarkı**) akımının unsurlarını Anadolu'nun protest müzik kültürüyle birleştirmiş ve ilk döneminde bu çizgide ürünler vermiştir. Üniversiteden arkadaş olan **Kemal Sahir Gürel**, **Tuncay Akdoğan**, **Metin Kahraman** ve **Ayşegül Yordam**'ın 1985 yılında kurduğu grup, bir yıl sonra **Sıyrılıp Gelen** 'i çıkarır. Bu ve ardından gelen **Haziranda Ölmek Zor** büyük ilgi görür; zira muhteşem albümlerdir. Ekip 1989'da önce **Türkülerle**, sonra bana göre son büyük albümleri olan **Cemo**'yu yayınladı. Usta kompozitör **Tuğrul Karataş** 'ın destek verdiği Cemo, grubun müzikalitesinde zirve noktasıdır. Onlar o zamanlar, Anadolu'nun **Inti Illimani**'sidir... **Gel ki Şafaklar Tutuşsun** grup için duraklama, benim için gruptan uzaklaşma döneminin başlangıcıdır. Elbette sonraki albümlerinde de güzel şarkılar vardı. Ama zaman içinde değişen dil ve müzikal yapı, grubun dinleyici profilini büyük ölçüde değiştirdi. Ekibin beyni **Kemal Sahir Gürel**'in 1997 yılında ayrılmasıyla **Grup Yorum** için, çeşitli nedenlerle benim yabancı olduğu başka bir dönem başladı... Sonuç olarak, farklı elemanlarla da olsa 28. yılını deviren ve genç üyeleriyle stadyumlara onbinlerce insanı çeken bir topluluk söz konusu. Ayrıca Mussolini faşizmine karşı yükselen **Çav Bella** 'yı, "**Unitad Popular**"'ın (**Halk Cephesi**) propaganda şarkısı olan **Venseremos** 'u onlar gibi söyleyen yok. Nice 28 yıllara...

GELECEK HAFTA: Devrimci sanatçılara devam; **Arif Kemal**, **Haluk Özkan**, **Grup Merhaba**...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül sonrası muhalif müzik (3)

HAKAN TÖRE 24.04.2013

Önceki iki hafta, Anadolu'da muhalif müziğin geçmişini incelemiş; ozanlar ve kentli ozanlar bahsinde isyankâr türkülerin evrimini ele almıştım. Sonrasında 80'li yıllarda ortaya çıkan protest akımı iki sınıfa ayırarak, "**temeli halk müziği olan, devrimci söyleme sahip sanatçılar**"ı anlatmaya Ahmet Kaya ve Grup Yorum ile başlamıştım. Bu hafta, bazı farklılıklarına rağmen aynı kategoriye dâhil edilebilecek isimlerle devam edeceğim.

Öncelikle şunu söylemek lazım: Dönemin devrimci sanatçıları arasında, yukarıda ismini andıklarım başka bir yerde durur. İkisinin çağdaşları, onlar kadar geniş kitlelere ve zamana yayılamadı. Lakin Unkapanı'nın "**özgün müzik**" bombardımanı arasında çok değerli sanatçılarla tanıştık, çok güzel albümler dinledik. Yerimiz yettiğince onlardan bahsedelim...

» **Arif Kemal:** 1987'de **Red Türküleri-1** adlı albüm yayınlandığında "İşte yeni Ahmet Kaya" denmişti. Oysa Ahmet Kaya "deli" bir Anadolu çocuğuydu; dobra isyankârdı, "Ahmet Abi" idi; Arif Kemal ise naif, akademik

müzik eğitiminin çizdiği sınırlar içinde sakın bir muhalifti. Albüm gerçekten çok güzeldi. **Yağmur Atsız**'ın **Gece Gelen Konuk** ve **Ataol Behramoğlu**'nun **Bu Aşk Burada Biter** şiirleri, Arif Kemal'in enfes besteleriyle bu albümde yer alıyordu. Söz-müziği Kemal'e ait olan *Vururlar, Asma Altı, Öfkem* ve sözlerini **Kenan Ercan**'ın yazdığı **Kanayan** gibi güçlü şarkılar da cabası. Aslında *Red Türküleri*, her albümünde başka bir sanatçıya yer verilmesi planlanan bir koleksiyon projesiydi. Lakin Arif Kemal'in performansı üzerine seriye onunla devam edildi ve maalesef şarkılarıyla, ama özellikle düzenlemeleriyle pek de parlak olmayan **Red Türküleri-2** yayınlandı. Neyse ki birkaç ay sonra, çok güzel parçalar barındıran **Red Türküleri-3: Asıl Adalet** o hayal kırıklığını dağıttı. **Nâzım Hikmet, Paul Éluar, Bertolt Brecht** ve **Hasan Hüseyin Korkmazgil** şiirlerinin kullanıldığı albümde usta kompozitör **Tuğrul Karataş**'ın müzikal dokunuşları kendini belli ediyordu. Konser kayıtlarından oluşan **Red Türküleri-4**'ten sonra albüm yapmayan Arif Kemal, uzun süredir yurtdışında müzik öğretmenliği yapıyor. Asıl adı **Arif Karakale** olan sanatçı umarım en yakın zamanda memlekete döner ve bestecilik yeteneğinden bizi daha fazla mahrum etmeyerek *Red Türküleri-5*'i çıkarır.

» **Haluk Özkan:** Onu **Vira Bismillah** ile tanıdık. Ardından gelen **Dost Dost İlle Kavga** ve **İdam Gecesi** adlı iki muhteşem albümle çok sevdik. Güzel bestelerine olağanüstü sesiyle hayat veren sanatçı, 80'li yıllarda yaptığı albümlerde protest bir duruş sergiliyordu. 1994'te yayınlanan **Deli Sevda** ile birlikte üslubunu değiştirdi. Ama yine güzel işlere imza attı, hatta ikinci döneminde daha tanınır hâle geldi. Sanatçı en son 2011 tarihli **Mutlu Aşk Yoktur** adlı albümü çıkardı.

» **Grup Merhaba:** Ezginin Günlüğü ile de çalışmış olan **Cem Doğan** ile **Göksun Doğan, Varol Bulut, Birsel Acar** ve **Ali Bülbül**'den oluşan grubun **Memleketim** adlı albümü arşivlidir. **Cem Doğan**'ın, **Hasan Hüseyin Korkmazgil**'in **Acıyı Bal Eyledik** şiirine yaptığı beste harikadır. Albümde ayrıca *Ertuğrul Ağıtı, Memleketim, Ağıt* ve *Ne Fayda* gibi çok güzel şarkılar vardır. Grup, ne yazık ki sonrasında ilk albümün performansını yineleyememiş ve dağılmıştır.

» **Ferhat Tunç:** 1979 yılında gittiği Almanya'da **Kızılırmak** ve kendisinin "12 Eylül'e itirazın izlerini taşıyor" dediği **Bu Yürek Bu Sevda Var İken** adlı albümleri hazırlayan sanatçı, adını geniş kitlelere 1986 yılında yayınlanan **Vurgunum Hasretine** ile duyurdu. Albümde yer alan *Kerem Gibi, Vurgunum Hasretine, Söyleyin Ağlamanın* ve *Birleşir Ellerimiz* çok sevildi. **Ay Işığı Yana Yana** ve **Yaşam Direnmektir** albümleriyle yoluna devam eden sanatçı, Prestij Müzik ile çalıştığı dönemde çizgisinden kaydığı gerekçesiyle sadık dinleyicilerinin tepkisini çekti. 20 albüme imza atan ve müzik çalışmalarını sürdüren Ferhat Tunç, *Taraf*'ın "20 Soru" köşesi için verdiği röportajda hayat felsefesini "yaşamak direnmektir" olarak açıklamıştı.

» **Grup Baran:** 80'lerin sonunda **Yediveren** ile adeta patladı. Albümde yer alan ve şiiri **Vedat Türkali**'ye ait olan **İstanbul**, bu türün klasikleri arasına girdi. Gelgelelim ikinci albümleri **Kuytuda Başak**'ı çıkardıktan sonra dağıldılar ve grubun kurucusu **Onur Akın** solo çalışmalara başladı.

» **Gülhan:** Albümlerinde ilk ismini kullanan **Gülhan Tabak, Çiçek Annem** ve **Gözyaşları da Çiçek Açar** ile hatırı sayılır bir dinleyici kitlesi edindi. İlkini pek bilmiyorum ama *Gözyaşları da Çiçek Açar* çok güzel bir albümdü. Özellikle albüme adını veren şarkı adamı darmadağın ederdi, öylesine çarpıcıydı.

» **Hasret Gültekin:** Henüz 16 yaşındayken **Gün Olaydı** albümünü çıkarmıştı. Sonrasında **Rüzgârın Kanatlarında**'ya imza atan sanatçı 2 Temmuz 1993'te "Madımak Otel"inde katledilene kadar güzel sesiyle güzel türküler söylemeye devam etti.

GELECEK HAFTA: Muhalefet ve müzikal arayışlar...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül sonrası muhalif müzik (4)

HAKAN TÖRE 08.05.2013

Elde olmayan nedenlerden ötürü geçen haftayı boş geçtikten sonra, daha önce "Yerel kültürden beslenerek evrenseli yakalama iddiasında olan; müzikal örgüde çoksesliliği, içerikte şiirsel ve dolaylı bir üslubu benimsemiş muhalif sanatçılar" "tanımıyla devrimci ozanlardan ayırdığım kategoriye incelemeye başlıyorum seride.

Bu sınıfa giren isimlerin bazı ortak özellikleri var. Öncelikle, müzikal arayışların doğal sonucu olarak hepsi "grup". İkincisi, önceki haftalarda anlattığımız sanatçılarla karşılaştırdığımızda 1980'li yıllarda daha dar bir kesime ulaşmış olmaları. Dil ve tarzları herkese değil, "mürekkep yalamış" diye tabir edilen insanlara, özellikle de üniversite öğrencilerine hitap ediyordu. Ama -ele aldığımız dönemde- Unkapanı ve medyanın dayattığı kalıplara itibar etmemiş, ticari kaygılardan uzak kalarak tarzlarını ve muhalif kimliklerini korumaya çabalamış saygıdeğer sanatçılardı bunlar.

Anlatacağım grupların çoğunu yakından tanıyorsunuz. O nedenle -daha az bilinen ekiplerinki istisna olmak üzere- klasik birer biyografi metni değil yazacağım. Konumuzla ilişkileri ne, ağırlıkla onlara bakalım...

» **Yeni Türkü:** Daha önce bahsettiğim Latin Amerika çıkışlı "**Nueva Canción**" (Yeni Şarkı) akımının Türkiye'deki ilk temsilcisidir. 1979'da çıkan **Buğdayın Türküsü**, grubun en politik albümüdür. Çoğunlukla **Selim Atakan** bestelerinin yer aldığı yapımda *Mahpushane Kapısı*, *Beyazıt Meydanı'ndaki Ölü* ve *İşçi Marşı* gibi devrimci üsluba sahip şarkılar vardı. Daha sonra başka albümlerinde de yeni düzenlemelerle yer verdikleri *Sardunya'ya Ağıt* ile "Mamak Türküsü" diye bilinen *Sonbahardan Çizgiler* de, yasaklanan ve toplatılan *Buğdayın Türküsü*'nün önemli parçalarıydı... Darbe oldu, üslup ister istemez biraz yumuşadı ama onlar yine muhalifti: 1983'te yayınlanan **Akdeniz Akdeniz**, *Telli Telli* ve *Çember* gibi dönemin sancılarını anlatan şarkılar barındırıyordu. Ekibin Murathan Mungan ile işbirliği de bu albümle başladı. 1986'da çıkan ve **Derya Köroğlu**'nun besteci olarak ağırlığını hissettirmeye başladığı **Günebakan**, *Rüzgâr*, *Göç*, *Yaprak Dökümü*, *Kalırsa Bir Soru* ve *Başka Türlü Bir Şey* gibi şahane şarkılarla bana göre grubun en güzel albümüdür. 1987 tarihli **Dünyanın Kapıları**'ndaki *Göç Yolları* ve *Dönmek*, bir yıl sonra çıkan **Yeşilmişik**'teki *Haydi Gel* ve *Fırtına* Yeni Türkü'nün muhalif kimliğini temsil ederken; *Resim*, *Yağmurun Elleri* ve *Destina* dinleyici kitlesinin hızla genişlemesini sağlıyordu.

Yeşilmişik'ten sonra grupta hem eleman hem de üslup değişikliği oldu. 1990 çıkışlı **Vira Vira**, Yeni Türkü'nün adeta "İsyen, muhalefet, politik duruş da bi yere kadar" dediği albümdür. Elbette her dönemin şartları farklıdır, söylenecek sözler aynı değildir; ama grup bu albümle birlikte, muhalif kimliğini -sadece zaman zaman, lazım olduğunda konserlerde çıkarmak üzere- arka cebine koymuş, "Yepyeni Türkü" çağına geçiş yapmıştır.

Sonrasında grup içi anlaşmazlıklar, ayrılıklar ve yine güzel şarkılar içeren lakin konumuzun dışına taşan albümler... Bir dinleyici olarak "bestekâr" Derya Koroğlu'nu çok seviyorum ama onun şu anki grubu, Yeni Türkü değil artık. Yeni Türkü, eskide kaldı.

» **Çağdaş Türkü:** Öncelikle, grubun kurucusu olan ve bir yıl önce, mayıs ayında hayatını kaybeden **Eftal Küçük** ile 2003 yılında aramızdan ayrılan **Erkan Oban**'ı rahmetle anıyorum... Eftal Küçük, Yeni Türkü'nün elamanıydı; *Akdeniz Akdeniz*, *Film Müzikleri* ve *Çekirdek Sanatevi Resitali*'nde buzuki, kemençe ve gitar çalmıştı. Yeni Türkü'nün 1984'te Ankara'dan İstanbul'a göç etmesiyle ayrı bir yol çizmeye karar verdi ve 1985'in başında Çağdaş Türkü'yü kurdu. Ekip arkadaşları; perdesiz basgitarın efendisi Erkan Oban, bağlamada **Tolga Çandar** ve klavyeli çalgılarda **Bahadır Suda** idi. Solistleri yoktu. Önce kendisi şarkı söylemeye çalışan, olmayınca arayışlara giren Eftal nihayet Tolga Çandar'ın ne denli güzel bir sese sahip olduğunu keşfetti. Grup tamamdı. Öyle tamamdı ki, çok geçmeden muhteşem **Bekle Beni**'ye imza attılar. *Rami Kışlası*, *Bekle Beni* ve 1984 öncesinde Yeni Türkü konserlerinde de söylenen *Kenar Mahallede Bir Pazar Günü* bu albümde yer alıyordu ve dönemin protest müziğinin çarpıcı örneklerindendi. Bir yıl sonra, ilkinin etkisine sahip olmasa da "umut eden" güzel şarkıların olduğu **Delikanlıya** adlı albüm geldi. *Delikanlıya Türkü*, *Oradayım Şimdi*, *Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek* ve *Yolculuk* yapımın dikkat çeken parçalarıydı... Ne yazık ki *Delikanlıya* grubun son ürünü oldu. Eftal Küçük mühendislik işlerine döndü, aynı yıl **Türküleri Egenin** başlıklı albümü çıkaran Tolga Çandar solo kariyerine adım attı. Erkan Oban başka sanatçılarla müziğe devam etti. Bahadır Suda *Bekle Beni*'den sonra ekipten ayrılmıştı zaten. "Yaralı ama geleceğe umutla bakan" içten şarkılar yorumlayan, sürüm kaygılarının yanına yaklaşmayıp sloganik değil şiirsel bir dili tercih eden Çağdaş Türkü sadece iki albüm yayınlamış olsa da, isyankâr müzik tarihimizin en değerli parçalarından biridir.

GELECEK HAFTA: Ezginin Günlüğü, Mozaik ve Bulutsuzluk Özlemi.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül sonrası muhalif müzik (5)

HAKAN TÖRE 15.05.2013

Serinin ilk yazısında **Pir Sultan Abdal**'dan **Ruhi Su**'ya, **Zülfü Livaneli**'den **Kerem Güney**'e Anadolu'nun isyankâr ozanlarından ve muhalif müziğin evriminden bahsetmiş; sonraki iki hafta, 80'li yıllarda ortaya çıkan iki protest akımdan ilkinde dâhil olanları, "**devrimci sanatçılar**"ı anlatmıştım.

Geçen hafta "**Yerel kültürden beslenerek evrenselli yakalama iddiasında olan; müzikal örgüde çoksesliliği, içerikte şiirsel ve dolaylı bir üslubu benimsemiş muhalif sanatçılar**" kategorisine giriş yaparak **Yeni Türkü** ile **Çağdaş Türkü**'yü ele aldım. Aynı sınıftan üç grupta bugün seriyi bitiriyorum...

» **Ezginin Günlüğü:** 1982 yılında, baskıların yoğun şekilde hissedildiği bir dönemde kuruldu. Konser vermek zordu, albüm çıkarmak zordu. Ama **Emin İğüs**, **Nadir Göktürk**, **Hakan Yılmaz**, **Şebnem Ünal** ve **Vedat Verter**'den oluşan kurucu kadro tüm güçlüklerle rağmen birkaç ay sonra ilk konserine çıktı. İleride Emin İğüs ve Nadir Göktürk'le birlikte dört kişilik çekirdek kadroda yer alacak **Tanju Duru** ve **Cüneyt Duru**'nun ekibe dâhil

olmasıyla Ezginin Günlüğü, 1985 yılında ilk stüdyo çalışması olan **Seni Düşünmek**'i yayınladı. Ağırlıklı geleneksel şarkıların yer aldığı albümde *Gelmiyorsun, Bilinmeyen Ülke* ve *Seni Düşünmek Güzel Şey* gibi şiirler üzerine yapılmış özgün besteler dikkat çekiyordu. Bir yıl sonra **Sabah Türküsü** geldi. Albüme adını veren şarkının yanı sıra *Ayrılış, Sen Giderken* ve dönemin sancılarını **A. Kadir**'in güçlü dizeleriyle yansıtan *Mahpushane Düşünceleri*, yapımın bugüne taşınacak besteleri olacaktı. Sonraki albümler, Azeri klasiklerinden oluşan 1987 tarihli **Alagözlü Yar** ile bir yıl sonra çıkan **Bahçedeki Sandal**'dı. Enfes yorumuyla **Sumru Ağırürüyen**'in de yer aldığı *Bahçedeki Sandal*, grubun en sağlam işlerindendir. 1990'da yayınlanan **Ölüdeniz**'in ardından Ezginin Günlüğü büyük bir değişim yaşadı. Diğer üyelerin ekipten ayrılmasıyla tek başına kalan Nadir Göktürk, genç müzisyenlerle yola devam etme kararı aldı ve grubun ikinci dönemi başladı. Eski dinleyiciler bu oluşumu biraz yadırgasa da, yeni elemanlardan **Hüsnü Arkan**'ın yazarlık ve bestecilik yetenekleriyle grup çok güzel albümlere imza attı. Ben grubun iki dönemini de çok severim. Ama nefis albüm **İstavrit**'le başlayan süreç, incelediğimiz dönemin dışında kaldığı için detaylara girmiyorum.

» **Mozaik:** Eşi benzeri olmayan bir gruptur. Nev'i şahsına münhasırdır. Bir dergiye verdikleri röportajda yaptıkları müziği **"füzyon"** olarak nitelendirmişlerdi. Dünya müziğinden, cazdan ve rock'tan beslenir, enfes karışımlar hazırlarlardı. Önceleri bir konser topluluğuydular. Sahnede yabancı, özellikle de Güney Amerika kökenli protest-folk şarkıları yorumluyorlardı. Ardından, **Ardından** adlı albüm geldi. 1986 tarihli yapım *Bitmeyen, Trapezci Kız* ve her ikisi de enstrümantal olan *Kör Uçuş* ile *Üç Gitar* gibi güzel şarkılara sahip olsa da benim favorim iki yıl sonra çıkan **Çook Alametler Belirdi**'dir. *Kendi Bıraktığım İzlerde, Bir Bisiklet Gezintisi* ve ismini Ezginin Günlüğü bahsinde andığımız Sumru Ağırürüyen'in söylediği *Sappho ile Konuşma* adlı muhteşem şarkılar bu albümdeydi. 1990'a gelindiğinde yine harika bir çalışma olan **Plastik Aşk**'ı çıkardılar. Yapımda yer alan *Bindokuzyüzseksenbir, Bildiklerimiz* ve *Emekli Albay Hilmi Ertunç*; 80 sonrasını hem dramatik hem de ironik biçimde yansıtan çarpıcı şarkılardır. Ayrıca **Victor Jara** için yaptıkları ve sanatçının *Manifiesto* adlı şarkısının melodisini kullandıkları *Ölü Bir Adam* ile yeni zamanlar için bir protesto olan *Plastik Aşk* birer şaheserdir. **Ayşe Tütüncü, Bülent Somay, Mehmet Taygun, Timuçin Gürer, Saruhan Erim** ve *Taraf*'ın eski yazarlarından **Ümit Kıvanç**'in çekirdek kadrosunu oluşturduğu grup bu albümden sonra dağıldı. İlk dönemlerinde verdikleri konserlerin kayıtlarından oluşan **Ölümden Önce Bir Hayat Vardır** 1993 yılında yayınlandı. Ayşe Tütüncü ve Bülent Somay, performans gruplarıyla güzel işler yapmaya devam etti.

» **Bulutsuzluk Özlemi:** Her dönemin sıkı muhalifidir **Nejat Yavaşoğulları**. Güzel yazar, güzel besteler, güzel bağırır. Onun, **Nejat ve Reha** ikilisi olarak *Caniko, Sen Diyorsun ki* ve 45'lik olarak çıkan, daha sonra kırılmış hâliyle "Mavi Kaset" diye bilinen ilk albümüne giren *Yalnız Kalma* ile başlayıp Bulutsuzluk Özlemi'yle devam eden müzik öyküsünü kalan alana sıkıştırmak istemiyorum. Yeni bir albüm çıkarırlar, o zaman ferah ferah yazarım. Hem yıllar önce yapıp da, ertesi gün çalıştığım dergiden ayrıldığım için kullanamadığım Nejat Yavaşoğulları röportajından ilginç bölümleri de aktarırım...

Aslında yazacak daha çok şey var. Zira 80'ler, Türkiye'de muhalif müziğin kitlesel kabul gördüğü iki dönemden biri. (Diğeri daha önce bahsettiğim 70'li yıllar.) İsyankâr şarkıların sokağa, kahvehaneye, içki masalarına indiği zamanlar... Devir ve koşullar değişti; muhalif sanatçılar hep olacak ama maalesef protest müzik asla geçmişteki kadar popüler olmayacak. Gelgelelim "karşı şarkılar" bitmez. Çünkü her zaman ve her yerde yönetenler kötü, yönetilenler kötü; insanoğlu kötü. Azınlık olan "iyiler" hep bir şeyler yazacak, çizecek, söyleyecek...

Ve son söz: **Muhalefet, ille de muhalefet!**

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni albümleriyle Vedat Sakman ve FD

HAKAN TÖRE 22.05.2013

Haftalar süren yakın tarih yolculuğundan sonra biraz da bugüne dönelim istedim ve önüme **Vedat Sakman** ile **Feridun Düzağaç**'ın yeni albümlerini koydum.

Albüm tanıtımları çok önemli... Zira zamanımızda albüm çıkarmak, hem sanatçı hem yapımcı için tam bir deli işi. Hadi sanatçı zaten biraz çatlaktır ama yapımcılara ne oluyor pek anlamam. Bir muhabbette **Nejat Yavaşoğulları** “**Şirketler neden albüm yapıyorlar hâlâ, bilmiyorum**” demişti. Büyük paralar harcadığınız bir ürünün piyasaya verildiği gün korsan dağıtım ağına girmesi ne fecidir. Zaten pek çok firma sürecin sadece dağıtım safhasını üstleniyor artık; raflarda tozlanan CD’ler sanatçının kucağında patlıyor çoğunlukla.

İşte bu tür nedenlerden ötürü, büyük özveri sonucunda ortaya çıkan yeni albümlerden bahsetmek ve birkaç dinleyici fazlasına ulaşmasına vesile olmak gerekli bir çaba bence. Ama elbette bu köşe “**post-produksiyon**” faaliyetlerinin bir parçası değil. İyi albüme “**iyi**” deriz, kötüye “**kötü**”. Lakin istisnalar dışında, beğendiğim yapımları paylaşma niyetindeyim burada.

İşin bir de “**pozitif ayrımcılık**” tarafı var benim için: Son yıllarda albümler, popüler isimler için konserlerin ve ekstraların promosyonu oldu. Diğer yanda birilerinin reklam yüzü olmayan, beş yıldızlı otellerin sulu eğlence gecelerinde sahne almayan, magazin sayfaları ve programlarında görünmeyen; varı yoğun albümleri, şarkıları olan sanatçılar var. Ağırlıklı bu ikinci gruba dâhil müzisyenlere yer vermeye çalışacağım bu köşede.

Albüm dinleme alışkanlığının yok olduğu, işlerin “single”lar ve kliplerle yürüdüğü günümüzde buyurun size iki güzel albüm...

Vedat Sakman- “Odada İkimiz”

Sakman Usta ile on yıl öncesine dayanan bir tanışıklığımız var. Prodüktör-müzisyen düzleminde şarkılarla başlayan muhabbetimiz Galatasaray’a, spiritüalizme ve nice memleket meselesine uzanmıştı. Lakin kısmet değilmiş, biraraya gelmemize neden olan proje hayata geçmedi... Öncesinde de dinleyicisiydim, sonra daha yakından takip ettim. Ondandır ki, **Odada İkimiz**’i CD yuvasına yerleştirirken “**Usta kötü iş yapmaz**” gibi bir ön kabul vardı bilinçaltımda. Ama bu işte torpil olmazdı; neyse oydu. Allah’tan Vedat Sakman bilinçaltımı haklı çıkardı: *Odada İkimiz* nefis bir albüm.

Sanatçının motivasyonunu yerle yeksan edecek her türlü koşul mevcutken böyle şarkılar üretmek gerçekten hayranlık uyandırıcı. Sakman, yukarıda bahsettiğim dönemde “**Şartlar berbat ama bizde üretim durmaz**” demişti. Durmamış demek ki...

Albümde ağırlıklı **Nâzım Hikmet**’in, **Ömer Hayyam**’ın ve pozitif insan **Tomris Sakman**’ın şiirlerine yer verilmiş. Bazı şarkıların sözleri, tüm besteler ve düzenlemeler Vedat Sakman’a ait. **Erdem Sökmen**, **Levent Altındağ**, **Serkan Özyılmaz**, **Eylem Pelit** ile **Volkan Öktem** gibi işinin ehli müzisyenlerin çaldığı yapımda *Âşıksan Eğer*, *Kuklalar* ve *Odada İkimiz* muhteşem şarkılar. *Yolum Yok*, *Nisan*, *Kırıldık Bir Kere* ve blues çalışması *Ay Tutulsun* da çok çarpıcı. Zaten albümde boş yok; alın, dinleyin, arşive koyun.

Feridun Düzağaç - "Flu"

"Ben kısaca FD" dediğinden beri **Feridun Düzağaç** demeye üşeniyoruz. Ama kendisini uzun uzun seviyoruz. Müzik dünyamızın stil sahibi sanatçılarından. Güzel yazar, güzel besteler, kendine has yorumuyla güzel söyler. FD sekizinci stüdyo albümü **Flu**'yu, "**Yıllar, yollar sonunda öğrendiğim en net gerçek: Hayat flu**" ifadesiyle sundu. Albümde, öncekilerdeki gibi şarkıların çoğunda sanatçının imzası var. Ustaların ustası **Fikret Kızılok**'un *Tek Başına*'sı, **Şemi Diriker** imzalı 70'ler klasiği *Unutama Beni* ve Grup Merdiven döneminde güzel insan **Serhan Kelleözü** ile yaptığı nice enfes şarkısını dinlediğimiz **Murat Hasarı**'nın *Yazı Flu*'nun genel havasına cuk oturmuş. Şık düzenlemelerini **Can Alper**, **Arıkan Sırakaya**, **Cengiz Köroğlu** ve **İskender Paydaş**'ın yaptığı albümde benim favorilerim *Seyrüsefer*, Düzağaç'ın "**başeserim**" diye bahsettiği *Gönül, Ansızın ve Nedensiz*, *Belki Bir Gece* ile *Yaz*. Ama *Bugün* bir başka güzel; insanı dağıtıyor, deli bir hüzne boğuyor: "*Toprağındaki çiçekleri kokladım/ Başucunda cesaretimi topladım/ Geride kalanlardan özür diledim/ Seni yaşamak için/ Öldüm ben bugün...*" Of ya... Kalemine, gitarına sağlık FD. Helal olsun.

Prodüktöre iyi niyetli bir uyarı: Belli, albüme de kapağına da çok emek verilmiş. Ama metinlerde insanın gözüne batan, çok rahatsız eden bazı hatalar var; "Fotoğralar" gibi. Yeni baskılarda düzeltilmesi dileğiyle.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Victor Jara

HAKAN TÖRE 29.05.2013

Nejat Yavaşoğulları bir şarkısında çok güzel özetlemişti o kapkaranlık dönemi: "*Yıl 1973 ve 11 Eylül Perşembe/ Saat 13.00'te TRT'de: 'Şili'de askeri darbe/ Yu es ey, si ay ey, ay ti ti şab lorenz/ Arandı tarandı bulundu Pinochet.../ Pinochet'nin bıyığı daglıs ve briyantiniydi saçları/ Çarpışıyordu son resminde/ Salvador Allende...*" Ve devam etmişti: "*Santiago Stadı'nda/ Binlerce tutsak arasında/ Şarkı söyler Victor Jara/ İşkenceden ölene dek...*"

Eller kırılır, şarkılar durmaz

Şilili devrimci müzisyen **Victor Jara**, **Augusto Pinochet**'nin **Salvador Allende** ve **Unidad Popular** yönetimine karşı yaptığı darbenin ardından tutuklanır. Aynı siyasal görüşe sahip binlerce insanla, adı 30 yıl sonra "**Victor Jara Stadı**" olarak değiştirilecek Şili Ulusal Stadı'na konur; korkunç işkencelere maruz kalır. Bir daha gitar çalamaması için elleri kırılır. (Kimi kaynaklarda, daha sonra ellerinin bileklerinden kesilerek tribüne asıldığı iddia edilir ama karısı Joan Jara'nın aşağıda okuyacağınız ifadeleri bunu doğrulamamaktadır.) Buna rağmen Jara, Unidad Popular'ın propaganda şarkısı **Venceremos**'u söylemeye başlar, ona yüzlerce kişi eşlik eder. Sonrasında acımasızca dövülür ve kurşuna dizilir. Cansız bedeninde 44 mermi bulunur...

"Ölü bir adam"ın ardından

Doğum günü değil, ölüm yıldönümü değil. Peki, neden Victor Jara... Önceki hafta Mozaik grubunu anlatırken, *"Victor Jara için yaptıkları ve sanatçının **Manifiesto** adlı şarkısının melodisini kullandıkları **Ölü Bir Adam...**"* cümlesini yazdıktan sonra arşive daldım, günlerce çıkmadım; elimde Victor Jara'nın ne kadar şarkısı varsa tekrar tekrar dinledim. Adı geçtiğinde "O kim" diyen insanları da görünce "Tamam" dedim, **"Bu hafta büyük ustayı yazayım" ...**

Victor Jara 1932'de, Şili'nin Santiago-Lonquén bölgesinde bir köylü çocuğu olarak doğar. Alkol sorunu olan babasının evi terk etmesinden sonra her şeyiyle ilgilenen ve gitar çalıp şarkı söyleyen annesi, Victor Jara'nın müzik öyküsünde önemli bir karakterdir. Bir dönem muhasebe ve ilahiyat eğitimi alan Jara daha sonra müzik ve tiyatro çalışmalarına başlar. 1961'de ilk bestesini yapar: **Paloma Quiero Contarte**. Sanatçı, kendi adını taşıyan ilk albümünün kayıtlarını 1965'te tamamlar ve 1966'da piyasaya çıkarır. **Geografía** adıyla da bilinen yapım özellikle işçiler ve öğrencilerce çok sevilir. Sonrasında sekiz albüme daha imza atan sanatçı, **"Nueva Canción"** (Yeni Şarkı) akımının öncüsüdür.

"Gitarım zenginler için değil, yoksullar içindir" diyen Jara, müziğiyle ilgili şunları söylemiş: **"Bestelerimde, benimle kucaklaşmak için kollarını açan halk kadar içten davrandım. Şarkı yazma konusunda en iyi okul yaşamın kendisidir. Toplumsal bir yapıtı sunmak için, insanlarla bütünleşmek ve sanatsal ciddiyete sahip olmak gerekir. Bir tarafta sadece yaptıkları müziği seven müzisyenler vardır, diğer yanda hem müziği hem de halkını sevenler..."**

Doğa ve insanın yorumcusu, emeğin ve özgürlüğün savaşçı şairi Victor Jara'nın, **"Yaşamın bana verdiği en güzel şey"** diye bahsettiği karısı ve yoldaşı **Joan Jara** (Turner) şöyle anlatmış aşkıyla son buluşmasını: *"18 Eylül sabahı Victor'un cesedinin teşhis edildiğini söyleyen bir genç geldi kapıma. Birlikte yola çıktık; yüzlerce Şilili işçinin, öğrencinin elleri arkalarından bağlı cesetleriyle dolu Santiago Şehir Morgu'na vardık. Mermilerle delik deşik olmuş insanlar gördüm. İlk yığının içinde Victor'u bulamadım. İkinci kata çıktım, cansız bedenler arasında onu gördüm. Vücudu kanla kaplıydı, çok hırpalanmıştı. Kırık elleri bileklerinden sarkıyordu ve mermi dolu bedeni yarı çıplaktı..."*

Bir notla bitirelim... Geçen aralık ayında, Victor Jara'nın katili olmakla suçlananlar için yakalama emri çıkarıldı; yedi eski asker tutuklandı, ABD'de yaşayan bir zanlının iadesi istendi. 40 yıl gecikmeyle de olsa gelen adalet sadece Şili'de değil, tüm Dünya'da sevinçle karşılandı. Zira Jara sadece "Şilili bir sanatçı" değildi, haksızlıkla mücadelenin evrensel bir sembolüydü.

DİNLEYİN, DİNLETİN

Victor Jara'nın muhteşem şarkılarla dolu külliyatından bazı örnekler altta. Ama önce şu yanlışı düzeltelim: Çok bilinen, çalınan pek çok sanatçı tarafından yorumlanan **Hasta Siempre** adlı klasik hep Jara'ya mal edilir. Oysa şarkı **Carlos Puebla**'ya aittir ve Jara tarafından hiç söylenmemiştir... **Che Guevara** için yazılmış bir ağıtın bizim barlarda yılışık danslara fon olması da ayrı bir meseledir.

- » Manifiesto
- » El Derecho de Vivir en Paz
- » Canción del Minero
- » Herminda de La Victoria
- » El Pimiento
- » El Arado

- » La Partida
- » A Luis Emilio Recabarren
- » Preguntas por Puerto Montt
- » Plegaria a un Labrador
- » Canto Libre
- » La Luna Siempre es Muy Linda
- » Abre La Ventana
- » La Toma
- » El Cigarrito

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Direnış şarkıları

HAKAN TÖRE 12.06.2013

Bir tarafta her yaştan, sınıftan, eğilimden binlerce çapulcu... Diğer yanda biber, cop, sopa ve kapkara bir karşı-propaganda. Ama başka türlü bir halk hareketi bu, tümüyle anlamak için **Gezi Parkı**'nı turlamak lazım; oradaki güzellikleri anlatmak için ise sayfalar...

Lakin mecramız, müzik. Neyse ki elimde her şeyi bir çırpıda ifade edecek bir malzeme var. Eskişehirli bir ninenin direniş günlüğü bu: İki büküm hâli, ışık saçan yüzüyle eylemci gençlere ekmek uzatırken izlemelisiniz onu. Erikler, dutlar da güzelmiş ama toplayamamış canım benim, bu yüzden çok üzgün. Videonun linki şudur: <http://www.youtube.com/watch?v=vF3ePUohnro>

Asıl konuya girelim... Eylemler boyunca müzisyen çapulcular birbirinden güzel şarkılara imza attı. Buradan hareketle önce direniş klasiklerini hatırlatmak, sonra da **"Gezi şarkıları"**na değinmek istedim. Ama konu geniş... **Les Partisans**'dan **No Pasaran**'a, **Le Chant des Marais**'den **A Desalambrar**'a ve her dile çevrilmiş **Enternasyonal**'e kadar yüzlerce marş var. Ben, yerim yettiğince bu coğrafyada yankılanmış olanları ele alacağım.

» **1 Mayıs**: Evde pikap olmadığı için istifleyip kutulara yerleştirdiğim eski plakların arasında buldum 45'liğini. Bu plak, **Cem Karaca**'nın en sert dönemi olan **Dervişan** yıllarının bir ürünüdür. Şarkının (daha doğrusu marşın) bestecisi ve söz yazarı **Sarper Özsan**'dır. Büyük usta bu eseri **Bertolt Brecht**'in **Maksim Gorki** klasiği **Ana**'dan uyarladığı oyunun Türkçe versiyonu için bestelemişti. Sonrasında meydanlara, sokaklara mal oldu. Dünya devrimci müzik tarihinin en önemli parçalarındandır. Cem Karaca'nın muhteşem yorumu ve Dervişan'ın güçlü kompozisyonu da marşın sevilmesinde önemli rol oynamıştır.

» **Durduramayacaklar Halkın Coşkun Akan Selini**: 1 Mayıs plağının arka yüzündeki şarkıdır. Şiir **Bertolt Brecht**'e, beste yine **Sarper Özsan**'a aittir. Söz ve müzik yapısıyla topluluklar tarafından söylenmeye uygun bir parça olmadığı için 1 Mayıs gibi yaygınlaşmamıştır. Ama **Halk Haber TV**'nin yayınları sayesinde son iki haftadır milyonlara ulaştı. Dönemine göre bile sert bir içeriğe sahiptir. Öyle ki, plak yasaklandı ve toplatıldı. Ardından

Uğur Dikmen, Hami Barutçu ve Safa Ulaştır'dan oluşan Dervişan dağıldı. Cem Karaca için bir dönemin sonuydu bu. Şarkının nakarat bölümü **"Gezi ruhu"**na çok uygundur: *"Bunların hiçbiri onları kurtaramayacak/ Durduramayacaklar halkın coşkun akan selini..."*

» **Venceremos:** Önceki hafta **Victor Jara** yazısında bahsetmiştik; 70'li yıllarda Şili'de sol koalisyonu oluşturan **Unidad Popular**'ın propaganda şarkısıdır. Jara, ölümünden önce binlerce insanla birlikte söylemişti bu parçayı. Sonra sınırları, denizleri aştı. Pek çok ülkede devrimcilerin favori marşlarından oldu. 80 öncesinde memleketin meydanlarında da söylendi; **Grup Yorum**'un yorumuyla yıllar sonra bir kez daha popüler oldu. Ama elbette **Inti Illimani** imzalı orijinal hâli bir başka güzeldir.

» **Ciao Bella:** *Bella Ciao* olarak da bilinir. İlk Türkçe versiyonunu 1969 yılında **Sezen Cumhuri Önal** hazırlamış, **Mehmet Taneri** seslendirmiştir. Şarkının adı *Sen Sen Sen*'dir ve güftesiyle konumuzun çok ama çok uzağındadır... *Ciao Bella* İtalya menşelidir. Türkiye'de yaygınlaştıran ise **Çav Bella** adıyla ve Türkçe sözlerle *Haziranda Ölmek Zor* albümüne koyan **Grup Yorum**'dur.

Orantısız zekâ kullananlar

Daha anlatacağım şarkılar vardı ama sayfanın dibi göründü. Derhal **"Gezi şarkıları"**na geçelim...

Pek çok enfes eser arasında herhalde en çok dinlenen, sempati toplayan **Boğaziçi Caz Korosu**'nun akapella şarkısıdır: **"Çapulcu musun vay vay/ Eylemci misin vay vay/ Gaz maskesi ala benziyor/ Biber gazı bala benziyor.../ Bulunur bir çare halk ayaktaadır/ Taksim yolunda barikattadır!"** Orantısız zekâ kullanımına harikulade bir örnektir...

"Tencere tava, hep aynı hava" lafına atfen **Kardeş Türküler**'in yaptığı **Tencere Tava Havası: Gel Yavaş Gel** "Gezi sound"un bir başka güzelliğidir. Ekip üyeleri bardak, çanak, tava ve kaşık-çatal-bıçağı adeta konuşturuyor burada...

Duman'ı fazla dinlemezdim, derin bir pişmanlık yaşıyorum birkaç gündür. İnanılmaz bir refleksle yaptıkları **Eyvallah** ile rock'ın anlamını, işlevini hatırlattılar hepimize. Eyvallah çocuklar...

Rock cephesinden bir başka katkı da **Marsis**'ten geldi. Kendilerine yakışan bir iş çıkarmışlar **Oy Oy Recebum** ile. Şarkının **"Zıpla zıpla/ Zıplamayan..."** bölümü meydanlara renk ve neşe kattı. Marsis'e de zıplayanlara da helal olsun...

Yetenekli çapulcu **Hakan Vreskala, Dağulun Lan**'ın Gezi versiyonuyla kalplerimizi fethetti. Bidonlar, demir parmaklıklar, teneke kutulardan oluşan perküsyon grubu eşliğinde muhteşem bir performans bu...

Oğuzhan Uğur da **Pes Etmicez** adlı şarkısıyla sert ama mizah yüklü bir selam çaktı meydanlara. Biz de ona selam edelim ve istemeden de olsa yazıyı nihayetlendirelim.

tore.hakan@gmail.com

Kralın anısına

HAKAN TÖRE 19.06.2013

Bu köşede şimdiye kadar anılan, anlatılan müzisyenlere bakıldığında **Michael Jackson** ismi bazı okuyuculara tuhaf gelebilir; "Hem de böyle bir dönemde" denebilir. Ama bir yanlışlık yok: Gelecek salı **ölüm yıldönümü** olan Jackson, Amerikan müzik endüstrisinin her yıl allayıp pullayıp ortaya saldıdığı dinle-at yıldızcıklardan değil, popüler müzik tarihinin en önemli sanatçılarından biridir.

"Böyle bir dönem"e gelince... Kalbimizin iki yarısı ve bazen de bedenimiz, haksızlığa ve baskıya direnenlerin içindedir. Ama geçen hafta "**Gezi Parkı Şarkıları**"nı, ondan önceki altı hafta boyunca muhalif sanatçıları yazan biri olarak biraz da başka türlere kalem sallamak istedim.

"Dans eden kola şişesi"

Sanatçı ve insan olarak çok sevdiğim bir müzisyen ağabeyimiz yıllar önce rock konulu bir panelde şöyle demişti: "**Michael Jackson benim için dans eden bir kola şişesidir!**" Evet, rahmetli çok güzel dans ederdi. Ama bir kola şişesi **They Don't Care About Us** gibi enfes bir isyan şarkısını yazıp besteleyemez. Parçanın bir mısrası, tam da bizim şu günlerde yaşadığımız durumu anlatır: "*The government don't wanna see!*" (*Hükümet görmek/ anlamak istemez!*) Jackson'ın 1995 tarihli **History** adlı albümünde yer alan şarkının enfes videosu, bir kısım medya ve muhafazakâr kesimin sert eleştirilerine maruz kalınca yayından kaldırılmış ve yeni bir klip çekilmişti. Her ikisinde de Oscar adayı sinemacı **Spike Lee**'nin imzası vardı. (Tarayıcınızın arama çubuğuna şarkının adıyla birlikte "Prison Version" yazarsanız, TV'lerde gösterilmeyen ilk videoya internetten ulaşabilirsiniz.) Çarpıcı gitar partiyonları ve sert sözleriyle Jackson'ın rock cephesinden bir parçadır bu. Aynı kategoriden **Beat It**, **Give in to Me** ve **Dirty Diana** da birer şaheserdir.

Şarkıcı değil, müzisyen

"Popun kralı" dendiğine bakmayın. Jackson standart pop kalıplarına sıkışıp kalmış bir sanatçı değildi. Müziğinde R&B, soul, gospel, funk ve rock gibi pek çok türün etkileri vardı. Ama hiçbir albümünde ya da şarkısında kakofoniye rastlamazsınız. Onun yapıtlarında farklı türler, bir müzik matematiği içinde kompoze edilmiştir. Buradan hareketle kendisinden salt "**şarkıcı**" diye bahsedilmesi yanlıştır, haksızlıktır. O çok yönlü bir "**müzisyen**"dir. Şarkılarının çoğunun söz ve müziği kendisine aittir. Aranje sürecine hâkimdir; her enstrümanla, her partiyonla ve miksajla en ince detaylara inerek ilgilenmiştir. **Bad** albümüne kadar birlikte çalıştığı caz kökenli dâhi müzisyen **Quincy Jones** da, müzikal vizyonunu oluşturmada önemli bir unsur olmuştur.

Müzik kariyeri 1964 yılında henüz altı yaşındayken başlamış, 140 milyon adet albüm satmış, 13 Grammy Ödülü kazanmış bir sanatçının biyografisi buraya sığmaz. **Off the Wall**, **Thriller**, **Bad** ve **Dangerous** gibi muhteşem albümlerinin her biri ayrı başlıklar altında incelenebilir...

2009 yılının haziran ayında doktor hatası yüzünden hayatını kaybeden Michael Jackson'ın sözleriyle bitireyim yazıyı: "*Hayattaki amacım, ilhamını almakta şanslı olduğum Tanrı'nın verdiği yaşam coşkusu müzik aracılığıyla başkalarına yansıtmak. Müziğimi üretirken, kendimi doğanın bir enstrümanı gibi hissediyorum. Ben yalnızca dürüst olmak isteyen, insanları mutlu etmeye çalışan biriyim. Tanrı'nın bana verdiği yeteneği kullanarak, onlara küçük de olsa kaçış alanları yaratmak istiyorum. Öylece boş otururken kendimi suçlu*

hissediyorum, çünkü biliyorum ki bir şeyler yapabilirim. Şunun farkına varın: Siz televizyon izlerken hayat akıp gidiyor... En büyük dileğim, Dünya'ya bir miktar ılık vermiş bir insan olarak hatırlanmak..."

DİNLEYİN, DİNLETİN

İşte size sanatçının külliyatından 15 şahane eser. Yapılmış en iyi Michael Jackson seçkilerinden biri olduğu konusunda iddialıyım...

- » *They Don't Care About Us*
- » *Beat It*
- » *Billie Jean*
- » *Say Say Say* (Paul McCartney ile)
- » *Dirty Diana*
- » *Give in to Me*
- » *We are the World* (USA for Africa ile)
- » *Thriller*
- » *Liberian Girl*
- » *Smooth Criminal*
- » *Earth Song*
- » *Human Nature*
- » *Leave Me Alone*
- » *Black or White*
- » *Heal the World*

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Livaneli

HAKAN TÖRE 26.06.2013

Malumunuz... Mersin'in Mezitli ilçesinde düzenlenen Soli Güneş Festivali'nde geçen cuma sahneye çıkan **Zülfü Livaneli**, konser öncesi ve sonrası saldırıya uğradı. Bu tek başına lanetlenecek bir olayken, konuya ilişkin bazı yorum ve yaklaşımlar insanı dehşete düşürecek cinstendi. Özgürlük, demokrasi, hoşgörü, saygı, barış, sanat gibi konularda mangalda kül bırakmayan insanların bir sanatçıya yapılan saldırıyı coşku dolu duygularla karşılamalarına; saldırının CHP'lilerce gerçekleştirildiği söylenince hazzın, mutluluğun katlandığına tanık oldum... Tüylerim ürperdi. Sözkonusu kişi, bu coğrafyanın kültür hayatına pek çok değerli eser sunmuş olan 67 yaşında usta bir sanatçıydı.

Neyse kötü haber (!) tez geldi: Livaneli saldırıya uğramıştı ama darbe almamıştı; bu ayıp, girişim ve sataşma aşamasında kalmıştı.

Özellikle 90'lardan sonra "**Livaneli antipatisi**" bir kısım yarı-aydının trendlerinden biri oldu. Barda kafayı parlatmış abiler, sahnede çalınan **Yiğidim Aslanım**'a rakı-kavun desteğinde eşlik ettikten sonra "**Ya, eski şarkıları güzel de bozuldu bu herif, sevmiyorum artık**" falan demeye başladı. Ha, bunu bir mantığa oturtabilirsiniz; yazarı olduğu gazeteleri ona yakıştıramıyorlardır, yeni şarkılarını beğenmiyorlardır, her kesimden beş yüz bin kişiyi bir konser alanında toplamasına bozuluyorlardır. Kısacası ihanete uğradıklarını düşünüyorlardır. Doğru ya da yanlış, sever sevmez; kişisel şeyler bunlar. Karışmayız.

Ama bir de diğer "**sevmezük**" çüleri var... "**Bu adama neden kıızıyorsunuz**" sorusuna aldığım karşılıklarla iki sivil toplum oluşumunun varlığını saptadım: "**Biz eski solcunun liboşlaşmışını severiz**" ciler ve "**Biz solcunun fakir olanını severiz**" ciler. Bu konu ile muhataplarını işin uzmanlarına havale etmek suretiyle kültür-sanat sınırlarının içinde kalarak devam edelim...

"Şarkıcı" değil, "ozan"

Livaneli'yi müziğiyle eleştirenler, ağırlıkla yorumculuğunu hedef alır. Haklıdır: Sesi sıcak bir tınıya ve renge sahip olmakla birlikte harika bir şarkıcı değildir. Ama çok da dert etmem ben bunu; zira o "**şarkıcı**" değil "**ozan**"dır. Ayrıca iyi yorumculuk, kusursuz şarkı söylemeyi gerektirmez. Şan eğitimine sahip binlerce insan vardır ama ozanlar kolay yetişmez. Livaneli'nin pek çok bestesi usta şarkıcılar tarafından seslendirildi. Ben hep orijinallerini tercih ederim. Zira sadece eser sahibi, bir şarkının tüm duygu yoğunluğunu layığıyla yansıtabilir.

Şubat ayında bu köşede yer alan **Songwriter** başlıklı yazımda şunları söylemiştim: "*Yanlış anlaşılan bir kavram olan 'songwriter', yorumladığı şarkıların sözünü yazıp bestesini yapan müzisyenler için kullanılır. Ama tek ölçüt yazmak- bestelemek değildir. Bu kategorinin sanatçısı aynı zamanda bir 'fikir insanı'dır; hayata ve insana dair dertleri, yorumları ve duruşu vardır. Songwriter ayrıca dil kullanımı konusunda yüksek beceriye sahip olmak zorundadır. Büyük ve önemli konulardan bahsetmek, büyük ve önemli şarkılar yapmaya yetmez; anlatılan ne olursa olsun, nasıl dile getirildiği önemlidir. Yani sloganik bir üslupla özgürlüklerden, eşitlikten, aklıktan bahsetmek bir müzisyeni bu saygın sınıfa sokmaz...*"

Livaneli bu saygın sınıfın çok değerli bir üyesidir ve yorumculuğu, onun müzik evreninde küçük bir noktadır. Sanatçının muhteşem albümlerle, şarkılarla, film melodileriyle ve konserlerle dolu müzik öyküsü için ayrı bir yazı yazmak gerekir. Çünkü Livaneli sadece iyi eserlere imza atan bir müzisyen değil, tarz yaratan bir öncüdür.

Müzisyenlerin kaderi

Sanatçının müziğiyle ilgili kimi eleştiriler de yakın dönem albümleriyle ilgilidir. Ki bunlarda da haklılık payı vardır. Stüdyo albümleri bazında incelendiğinde Livaneli'nin 1990'da bir duraklama dönemine girdiği söylenebilir. Bana göre onun son büyük işi, **Andy Clayburn** ve **Paul Dwyer** ile birlikte yaptığı new age çalışması **Crossroads**'dur. Ama bu süreç olağandır ve tüm müzisyenlerin kaderidir. Dünyada hiçbir sanatçı ömrü boyunca albümlerinde aynı çizgiyi tutturamaz. 70'li yıllarda yaptıklarıyla gönlümüzün başköşesine oturttuğumuz pek çok efsanevi grup, dönüş prodüksiyonlarıyla çoğumuzda hayal kırıklığı yaratmadı mı? Kaldı ki Livaneli'nin 90 sonrası albümlerinde de çok güzel şarkılar vardır: *Yangın Yeri, Neylersin, Saat Dört... Yoksun, Bir Nehir Gibi, Çok Uzak, Doğdukları Yerde Ölenler, Sevdalı Başım...*

90 öncesi albümlerinin ise her biri şaheserdir: **Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz, Merhaba, Nâzım Türküsü, Atlının Türküsü, Günlerimiz, İnce Memet Türküsü, Ada, Güneş Topla Benim İçin, Zor Yıllar, Gökyüzü Herkesindir...**

“Gezi Parkı” eleştirisi

Müzik dışına çıkmamaya gayret etsem de, güncel olduğu için, Livaneli’ye **Gezi Parkı Eylemleri** konusunda yapılan eleştirilere de değinmek istiyorum: *Gezi Parkı’na bir kez bile gitmemiş ama işin kaymağını yemek için Taksim’de konser verecekmış!* Livaneli Gezi Parkı’ndaki eylemcileri ilk ziyaret eden sanatçılardandı. Köşe yazılarında da eyleme ve eylemcilere destek verdi. Tartışma yaratan konser organizasyonu fikri ise ona ait değildi. *“Bazı sanatçı dostlarıma ve bana ‘gelir misiniz’ dediler, ‘elbette geliriz’ dedik. Sonradan basın, işi bambaşka bir hâle soktu; insanlar da haklı olarak tepki gösterdi”* şeklinde bir açıklama yapmıştı usta ozan.

Onun gündeme uygun şu anlamlı sözleriyle bitireyim yazıyı: *“Hayatta en çok cehaletten korkarım. Çünkü cehalet kendi bildiğinin dışında bir bilgi ve düzey olduğunu fark etmeyen bir kör karanlıktır. Zehirli tutkular ve fanatik öfkeler üretir. En kötü yanı da; cahilin, cahil olduğunu bilmemesidir.”*

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Akortsuz düşünceler

HAKAN TÖRE 03.07.2013

Bu köşe için ağırlıklı **“geçmiş zaman”** kipinde yazılar kaleme alıyor olmakla birlikte zaman zaman, zamansız konulara değiniyorum. Bugün de öyle yapıp müziğe dair kafama takılan şeylerden bazılarını paylaşmak istedim...

“Cover”lasak da saklasak

Son yıllarda, söyleyecek sözü olmayanlar ve üretim kısırlığı yaşayanlarca cılkı çıkarılan ama hâlâ Türkçe karşılığı olmayan bir hadise **“cover’lamak”**. Sözcük anlamı öyle olmasa da, konumuz çerçevesinde **“yeniden yorumlama”** şeklinde tanımlayabiliriz kavramı.

Doğrusu yanlışı, şarkının yorumlanış kalitesi ve kim tarafından yapıldığıyla belirlenebilecek bir yeniden üretim biçimi bu. Burada önemli nokta, yorumlamayı yapanın bunu **“hak etmiş”** olması. Bugüne dek pek çok sağlam sanatçı ve grup, başkalarının parçalarını yorumlamıştır. Hâlihazırda **“olmuş”** olan müzisyenin yaptığı cover ticari bir edim değil, sanatsal bir fantezi olarak kabul edilebilir. Zararı yoktur; aksine yetkin sanatçılar çok güzel yeni versiyonlara imza atmıştır popüler müzik tarihinde. Bu nedenle cover’a tümden karşı olmak fazlaca huysuzluk olur. Bir müzisyenin, çok sevdiği eski bir şarkıyı yorumlama isteği anlaşılabilir...

Sıkıcı olan, bazı sanatçı ya da grupların kendi şarkılarına güvenmeyip **“kafa parça”** olarak eski şarkıları kullanması ve başkalarının ürünleriyle **“pazar yaratma”** kolaycılığını seçmesi, bunu yaparken de orijinalinin çok gerisinde işler çıkarmasıdır. Konuya ilişkin ulvi kılıflar da hazırdır: **“Gelenekseli bugüne taşıma”**, **“geçmiş-gelecek sentezi”**, **“ustalara saygı”**...

Dinleyici davranışları

Biz dinleyici milleti, sorunluyuzdur. **"Tür fetişizmi"** diye tanımladığım bir davranış bozukluğundan bahsedebilirim mesela. Bu daha çok, ilgi duyduğu müzik türüyle ve dinlediği gruplarla özdeşleştirilme ihtiyacı duyan, bu şekilde karakteristik bir nitelik kazandığına inanan insanlarda görülür. Aslında buluş çağı rahatsızlığıdır ama kimilerinde kronikleşebilir. Özellikle kaliteli müziği geç keşfeden ve hızını alamayarak bağnazlaşan dinleyicinin durumu ağırdır: Onun kulakları, tek bir tarza açıktır; diğer bütün türler basit ve gereksizdir. Özellikle karşı cinsten insanların olduğu ortamlarda bu dinleyici **"fan"** pozisyonunu bırakarak kendine ilıştırmeye çalıştığı kimlikle ilgili fanatikleşebilir.

Ama yanlış anlaşılmasın... **Asla "Tüm müzik türleri aynı ölçüde değerlidir" demiyorum.** Türler arasında zor olanı vardır, kolay olanı vardır; derin olanı vardır, yüzeysel olanı vardır... Tercihleri değil, saplantıları eleştiriyorum.

Bir diğer yaygın davranış bozukluğu, **"elitizm"**dir: Bir dinleyici bir müzisyen ya da grubu çok seviyordur, hatta tapıyordu; baskılı tişörtlerini giyer, şarkılarını ezberler, internet profillerine fotoğraflarını koyar... Gelgelelim o sanatçı popüler olmaya başlamışsa büyü bozulur. Artık sadece ona ait değildir o sanatçı, başkaları da sevmektedir ve sayın dinleyici kendini özel hissetmemeye başlamıştır, aldatılmaktadır! Bu durumlarda **"Abi piyasa oldular ya, ayağa düştüler"** gibi bilimsel saptamalar yapılır ve derhal kimsenin bilmediği grupları keşfedip onların fanı olmak üzere harekete geçilir.

Bu bölümde son olarak **"albüm dinleme alışkanlığı"**nın yok oluşuna değineceğim: Teknoloji kökenli bir sorundur. Bir tık ötede binlerce beleş şarkı dururken, albümlerle neden zaman kaybedilsin ki... Oysa müzik kültüründe albümlerin yeri çok ağırdır. Sanatçılar albümleriyle anılır. O yapıtlarda, müzisyenin başka renklerini yansıtan tamamlayıcı parçalar vardır. Ki bazen o parçalar kayıtlara geçer. Albümler olmazsa, ortalık hit olsun diye üretilmiş basmakalıp şarkılarla dolar. Kişinin müzik vizyonu **"klip"** ya da **"single"**larla değil albümlerle gelişir. Albümleri sevelim, biraz zaman ayıralım; detaylardaki güzelliklerden mahrum bırakmayalım ruhlarımızı...

Festivale çağrı

Samimiyetle söyleyeyim, şu satıra gelene kadar içim karardı. Oysa daha **"bir kısım konser insanı"**, **"canlı müzik"** ve **"anti-popülizmin obsesyon hâline gelişi"** gibi alt başlıklar vardı kafamda ama kalan yazı alanını güzel şeylere ayırmak istedim: **Gazdanadam Festivali**'nin ilki bu pazar günü **Kadıköy** rıhtım alanında gerçekleştirilecek. Saat 17:30'da başlayacak etkinliklere **Bulutsuzluk Özlemi**, **Feridun Düzağaç**, **Cem Adrian**, **Çapulcular Korosu**, **Sattas**, **Mir Sanat Topluluğu**, **Güvenç Dağüstün**, **Nazım Kumpanya** ve **Renan Bilek**'in de aralarında olduğu pek çok duyarlı sanatçı katılacak; enfes olacak...

"Akortsuz"a okuyucu jesti

Geçen gün Ayhan Peker adlı okuyucudan bir e-posta aldım, şöyle diyordu: *"12 Eylül Sonrası Muhalif Müzik yazılarınızı karınca kararınca İngilizceye çevirdik. Bilginiz olsun diye düşündüm... Mükemmel bir yazı serisiydi. Çok teşekkür ediyoruz..."* Bağlantısını verdiği sayfayı açtım; beş hafta boyunca yayımlanan 24 bin vuruş yazıyı üşenmemiş çevirmişler. Üstelik yazıda adı geçen sanatçı ve şarkılara bağlantı eklemişler, fotoğraflarla sayfayı zenginleştirmişler. Hem çok şaşırdım hem de çok mutlu oldum. **turkishclass.com** sitesine ve hiçbir karşılık beklemeden imece usulü bu çalışmayı gerçekleştirenlere çok teşekkür ederim... Serinin çeviri metni şu sayfada:

<http://www.turkishclass.com/columns/thehandsom/2013/06/29/protest-music-after-the-coup-songs-that-changed-our-lives>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fişsiz ve kusursuz

HAKAN TÖRE 17.07.2013

Bir sanatçının **bir şarkısı**, konser alanını dolduran binlerce insan tarafından hep bir ağızdan söylenebilir...

Başka bir sanatçının **birkaç şarkısı**, konser alanını dolduran binlerce insan tarafından hep bir ağızdan söylenebilir...

Ama bir sanatçının **bütün şarkıları** konser alanını dolduran binlerce insan tarafından hep bir ağızdan söyleniyorsa, artık bu bir müzik olayı değil sosyolojik bir olgudur...

Geçen cumartesi **Zülfü Livaneli** Harbiye Cemil Topuzlu Açıkhava Sahnesi'nde enfes bir konser verdi. Sağolsun, sahneye çıkmadan önce usta bizi kuliste misafir etti. Livaneli, ben, eşim ve kardeşim; Ruhi Su'dan Cem Karaca'ya, Eskişehir'den Mardin'e, oradan eski plaklara varan doyumsuz bir sohbet gerçekleştirdik. İşin tek keyifsiz yanı, ustanın bunun muhtemelen **son İstanbul konseri** olacağını söylemesiydi. Elbette bu karara orantısız mukavemet ettik; Allah ona sağlık versin, biz daha nice konserinde "**Ey Özgürlük**" diye haykırmak istiyoruz.

Sonra alandaki yerimizi aldık. Bundan 23 yıl önce yine bir Livaneli konseriyle tanıştığım Açıkhava, hıncahınç doluydu. Acayip bir topluluk bu: Aralarında on yaşında kız çocuğu da var, 60'ını devirmiş teyzeler-amcalar da. Belli ki dış güçler var işin içinde! Yoksa her kuşaktan, her sınıftan insanı nasıl biraraya getirirsin böyle. Beleş kumanyalar, ücretsiz belediye otobüsleri, pirinç, kömür falan da yok ortada. Üstüne bir de para veriyor bu çapulcular.

Henüz Livaneli sahneye çıkmadan başladı konser, **beş bin gözü dönmüş provokatör** enfes eserler icra etti: "**Bu daha başlangıç, mücadeleye devam**", "**Her yer Taksim, her yer direniş**"...

Bir o güzel topluluğa, bir de sahne kurulumuna baktım; bizi sağlam bir konserin beklediğini anladım: **Fişsiz** (**Unplugged**: Elektronik çalgıların kullanılmadığı performansları tanımlar) bir performans izleyecektik.

Sahnedede sadece akustik çalgılar vardı: Biraz sonra başına dâhi piyanist **Henning Schmiedt**'in oturacağı kuyruklu piyano, kontrbas, akustik gitar, klarnet, bağlama, buzuki ve davul.

Hüzün ve isyan

"40 yıldır sahneye çıkıyorum ama bu benim en önemli konserim. Çünkü bu ülkede artık bazı şeyler '**Gezi'den önce, Gezi'den sonra**' diye konuşulacak. Bu buluşma, yaşadığımız milat nedeniyle çok değerli benim için" diyen usta, **Doğdukları Yerde Ölenler** adlı muhteşem enstrümantal parçanın sözlü versiyonu olan **Sevdalı Başım** ile açtı konseri. **Merhaba, Güneş Topla Benim İçin** ve son bir ay içinde verdiğimiz **demokrasi şehitleri** için söylediği **Yiğidim Aslanım** ile devam etti.

Livaneli'nin **Madımak Oteli**'nde yitirdiğimiz canlar için yaptığı çarpıcı ağıt **Yangın Yeri**, Açık hava'yı hüzne boğdu. Sonra, her şarkıya vokal yapan beş bin kişilik koronun alçaklığa isyanı yankılandı Harbiye semalarında...

İnanılmaz bir konserdi. Livaneli olağanüstü bir yorumculuk sergiledi, orkestra müthişti. Taksim'den yayılan o muhteşem enerji, ustaya da izleyicilerine de yansımıştı. 25 şarkı kesmedi insanları; kulakları sağır eden yoğun alkışlarla, sanatçı finalden sonra iki kez daha geldi sahneye.

Konser sonrası görüşlerini aldığım Livaneli şunları söyledi: *"Konserden çok zevk aldım. Çünkü bu şarkılar kendi dinleyicisini yetiştirdi, kendi kitlesini yarattı. Böyle bir dinleyici korosunu başka ülkelerde görmeniz mümkün değil. Sahne ile izleyici bütünleşiyor ve konseri birlikte icra ediyor. Bu olağanüstü bir duygu..."*

Ustayı, bir dönem mesai yoldaşlığı yaptığımız **Sunay Akın** ile yan yana izledik. O da benimle aynı düşünceleri paylaşıyordu: *"Zülfü Usta'nın sayısız konserine gittim, en güzeli buydu. Müthiş bir yorum, müthiş bir orkestra... Her şey mükemmeldi. Gezi Parkı'nın enerjisi, bugün buradaydı."*

Tarzları ne olursa olsun, genç müzisyenler ustanın en az bir konserine mutlaka gitmeli. Sanatçılarımızın en büyük sorunudur canlı performanslar. Livaneli konserleri bu konuda birer ders gibidir. Müziğe ve izleyiciye saygının ne demek olduğunu sahnedeki her unsurda görebilirsiniz orada: Ses kurgusunda, kompozisyonda, her partisyonda, her çalgıda, her doğaçlamada... Tüm müzikal parametrelerin kusursuz bir bileşkesi sunulur Livaneli konserlerinde.

Sahneden Akortsuz'a övgü

Köşenin vuruş sınırını çoktan aştım. Son olarak şunu eklemek istiyorum: Konserin bir ânı benim için çok güzel, çok özeldi. Livaneli sahnede *"Gazeteci arkadaşım Hakan'ın geçen gün **Taraf**'ta çok güzel bir yazısı yayımlandı. Benim yıllardır anlatmak isteyip de anlatamadığım bazı şeyleri çok güzel ifade etmiş o yazıda"* dedi. Çocukluğumdan beri dinleyicisi olduğum büyük bir ozanın, binlerce kişi önünde övgüsüne mazhar olmak beni çok ama çok mutlu etti...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bandista

HAKAN TÖRE 24.07.2013

Ana akım medyada röportajları yayınlanmaz, klipleri dönmez... Genellikle **"arkadaş aracılığıyla"** tanışılan bir gruptur **Bandista**. Ve o ilk bakışın ardından derhal sevilen, samimi olunan, her fikrine katılmak mümkün olmasa da **"can"** defterine yazılan bir **"tayfa"** dır.

Dinlediğim ilk Bandista şarkısı **Haydi Barikata**'ydı. Tamam, melodi tanıdık, **A Las Barricadas**'tı; lakin yorum dikkat çekiciydi. Sanki **Gogol Bordello** o heybetli direniş marşını söylemiş ama Türkçe sözlerle! Neyse işin gerçeğini öğrendim, 2009 tarihli **De Te Fabula Narratur** adlı albümlerini yutup hazmettikten sonra da fan pozisyonumu aldım.

Bu "**eylem bandosu**"nu kendi ifadeleriyle tanıyalım: "*Bandista 'bir aralık, bu darlık bu basmakalıp, bu ayık kafayla esrik taklitleri, bu aramızda yaşayan katilleri teşhir etmek gerek' dedi evde uyuklarken. 'Uyanmak gerek' dedi önce kendi kendine, evde bir gitar çaldı manuş; klarnet aktı meyanlı, akordeon zaten doldurmuştu köşe bucak, vurmaları hazırda 'marş'a, başladı 'ev'in hikâyesi, varyetesi söküp söküp yapmanın... Bandista evi şenlik kıyamet; bir eylem bandosu şimdi ses vermekte; Balkan, ska, vertov, reggae, eşitlik, özgürlük, cango, votka, adalet, kökler sularından..."*

Bandista devrimci bir grup. Ama müzik üslubuyla, daha önce bu köşede detaylı olarak incelediğimiz muhalif sanatçılarımızdan farklı bir yerde duruyor.

Ekibi sıradışı kılan bir başka şey ise, albümlerini CD formatında yayınlamayıp kendi sitesinde paylaşması.

"**Copyright**" sözcüğünden hareketle, şöyle muzip bir not düşmüşler bununla ilgili: "**Copyleft**, Bandista. Armağandır. Çoğaltınız! Dağıtınız! Copy! Distribute!"

Kesin bilgi: Muhteşem

Yazıya başlamadan önce, Bandista'nın tüm şarkılarını kronolojik olarak tekrar dinledim; ki külliyatıyla ilgili bir bellek azizliğine uğramayayım. Süreç sonunda ortaya çıkan şu "**kesin bilgi**"yi aktarayım: Yukarıda adını andığım ilk albüm muhteşem. *Haydi Barikata* dışında *Özgürlüğe Manuş*, *Her Şeyin Şarkısı*, *Maya* ve *İlle de Rumba* çok güzel. Ama bir Kızılıordu + Bandista ürünü olan **Hiçbir Şeyin Şarkısı** olağanüstü: "*Şimdi bayrak üstünde salınıyor/ Bize cismi değil fikri yetiyor/ Mahir kalkıyor hesap soruyor/ Güneş güneş yine doğuyor/ Sabah oluyor sabah oluyor...*"

Bandista aynı yılın içinde bir albüm daha yayınladı: **Paşanın Başucu Şarkıları**. Bu mini albümde üç şarkı vardı: Çarpıcı "*Benim annem pazarları uyandırmaz yavrusunu*" mısrasıyla açılan *Benim Annem Cumartesi*, *Pardon Afedersiniz Mr. Genelkurmay* ve ekibin en sevdiğim parçalarından **Yan Babilon**.

Grup, 2010 ile 2012 arasında beş albüme imza attı: **Şu Anda! Şimdi!, Dikkat Askersiz Bölge, Daima!, Sokak Meydan Gece** ve **Sınırsız Ulussuz Sürgünsüz**. Her albümü tek tek incelemeye yerim yetmeyecek ama bunlardaki favorilerimi saymadan geçemeyeceğim: **Birinci Rollama**, *Ciao Bella*'nın Chumbawamba esinli Bandistacası **Hoşçakal**, **Selam Size**, *Enternasyonal* yorumu **Her Yerin Şarkısı**, **İsyen**, 2007'de karakolda polis silahından çıkan bir kurşunla hayatını kaybeden Nijeryalı Festus Okey anısına Enzo İkah ile birlikte yazdıkları **Haymatlos** ve büyük usta Cem Karaca'nın *Almancılar* adlı parçasının "rollaması" **Kim Yerli Kim Göçmen**. Grubun bazı sıkı dinleyicileri, "Aaaa, *İnkârın Şarkısı*'ni unutmuş" diyebilir. Unutmadım. Güzel şarkıdır, lakin kusurlu bir güzelliştir bu; ben sevmem.

Nerede bu Bandista!

Birkaç hafta önce, **Gezi Eylemleri** için yapılan şarkıları anlattığım **Direnış Şarkıları** başlıklı yazıyı hazırlarken gözlerim Bandista'yı aramıştı. Taksim'e gidip eylemlere destek veren ekipten bir çapulcu bestesi çıkmamıştı hâlâ. Oysa ilk hareket onlardan beklenirdi. Hem üzölmüş hem kızmıştım. Yoksa "**salt ulusalcı aksiyonu**" yalanıyla koskoca bir halk hareketini marjinalleştirmeye çalışan kara propagandacıların oyunlarına onlar da mı gelmişti? Olmazdı tabii öyle şey, zeki ve vicdanlı çocuklardı onlar. Meğer, epey geç duyduğum şu açıklamayı yapmışlar: "*Dostlar... 27 Mayıs gecesinden beri Gezi Parkı'ndaki direnişin örgütlenmesi, pratik ihtiyaçların giderilmesi ve izleyen polis saldırılarına karşı sokakta olduğumuz için müzik yapmaya ve duyuru geçmeye vaktimiz olmadı. Bandista'yı arayan gözler ve kulaklar, direnişin içindeki her bir yüz, beden ve gırtlakta bizi bulabilirler. Bu daha başlangıç!*"

Okuyunca içim ferahladı. "Bandista dinlemeye devam" dedim. Hatta "Dinlemekle kalmayayım, bir de yazayım" dedim, ortaya bu yazı çıktı.

Güzel okuyucuya not: *Akortsuz'u yazamadığım haftalarda sağolsun kimi okuyucular merak ediyor. E-postayla "Hayırdır, niye yazın yok bu hafta, bi sıkıntı mı var" türünden mesajlar gönderiyorlar. O nedenle söyleyeyim dedim: İki hafta yokum ama bir sıkıntı da yok. Tatil var, alıp başını uzaklara gitmek var, yorgun ruhu serin sularda aklayıp paklamak var... 15. sayfa da genç ve enerjik beyinlere emanet. Yani bana müsaade, görüşmek üzere...*

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Elvis

HAKAN TÖRE 21.08.2013

Malum, 16 ağustos **Elvis Presley**'nin ölüm yıldönümüydü. Her yıl olduğu gibi sanatçının doğum ve ölüm tarihi ile kaç adet plak sattığı bilgilerini ve standart bir biyografisini içeren yazılar yayımlandı her yerde. Ama bu kez FBI ajanlığı da girdi işin içine.

Benimki ise bir methiyeden çok, kralın yıllar içinde bende yarattığı karmaşık duyguların dökümü olacak...

Çok geniş bir plak koleksiyonu olan amcam sayesinde, **rock and roll** (bir diğer yazım şekliyle **rock 'n' roll**) ve Elvis Presley ile bacak kadar çocukken tanıştım. Büyüyünce gitar çalıp şarkı söylemeyi düşleyen her çocuk gibi "ilk model" olarak onu aldım kendime. Tam da o dönemde kralın hızlı yaşanmış güzel ömrü nihayete erdi...

Yaş ilerledikçe, dinleyici tercihlerimde özellikle içerikle ilgili başka parametreler etkili olmaya başladı; Elvis'le arama mesafe girdi. (Evet, merhumun da çok umurundaydı!) Ama popüler olan her şeyi küçümsemeyi şiar edinmiş kompleksli- elitist dinleyici tavrı değildi benimki. Hayatımda **Hound Dog, Jailhouse Rock, Suspicious Minds, Unchained Melody, Guitar Man, It's Now or Never** gibi şarkılar hep oldu; hem dinledim hem çalıp söyledim...

Onun için "**rock and roll'un kralı**" denir, "**rock and roll'un yaratıcısı**" denir. İlki elbette doğrudur ama ikincisi için aynı şey söylenemez. Söylenirse **Bill Haley, Chuck Berry** ve **Little Richard** gibi nice ustaya ayıp edilir. Çünkü türün oluşumu ve gelişiminde onların büyük katkısı vardır. Tabii kabul etmek lazım ki; pek çok müzik türünün atası sayılan rock and roll'u evrenselleştiren isim, muhteşem sesi ve sahne karizmasıyla Elvis olmuştur.

Ama işte "**ses ve karizma**" diyoruz, "**beste ve söz**" diyemiyoruz... Başta gospel, rockabilly ve country olmak üzere pek çok türe hâkim olan müthiş bir yorumcuymuş o, olağanüstü bir şov adamıydı ama bir "**song writer**" değildi. Kariyeri boyunca başkalarının şarkılarını seslendirdi. Önemli şarkılarıyla örneklersek... İlk büyük hiti **Heartbreak Hotel**'i **Tommy Durden** ve **Mae Boren Axton** yazmıştı; **Tutti Frutti**, **Little Richard**'ın şarkısıydı; **Blue Suede Shoes**, **Carl Perkins**'e aitti; Mötley Crüe, Patti Smith, ZZ Top, The Animals, Twisted Sister, Jeff Beck Group ve Queen'in de yorumladığı efsanevi **Jailhouse Rock**'ta **Jerry Leiber** ve **Mike Stoller** imzası vardı. **It's**

Now or Never, O Sole Mio'dan kotarılmıştı, üstelik ondan önce **Tony Martin There's No Tomorrow** adlı adaptasyonu yapmıştı...

Elvis'in yeteneği ve büyüklüğü asla inkâr edilemez ama inkâr edilemeyecek başka şey var: Onun, üretim süreci kendi kontrolü dışında gelişen bir endüstri ürünü olması. İyi niyetli ama küçük çaplı yapımcı **Sam Phillips**'ten cebren ve hile ile koparılan Elvis, "**Albay**" lakaplı kurnaz ve hırslı menajer **Tom Parker** ile **RCA Records**'un elinde bir para basma makinesine dönüştürüldü. "**İyi kalpli serseri**" modeli, gerçekten çok iyi bir insan olan Elvis'e cuk oturdu. Parker için o, üzerinde çok çalışılmış ve işleyişinde hata yapılmaması gereken bir "**proje**"ydi. Zaman içinde istemediği şarkıları söylemek ve istemediği filmlerde rol almak zorunda kalan kral bazen çok bunaldı bu ortaklıktan. Özellikle muhalif hareketlerin yoğunlaştığı ve müzikte eğilimlerin değişmeye başladığı 60'lı yılların sonunda kendi içinde arayışa girmişti ama sürekli Tom Parker duvarına çarpıyordu. Yine de, okuduğu kitaplara bile karışan (hatta onları yaktıran) Albay'dan kopamadı. Bununla birlikte, hakkını yememek lazım... Parker olmasaydı Elvis belki de sadece Memphis kulüplerinin kralı olarak kalacaktı.

Daha yazılacak çok şey vardı... Kralın **Richard Nixon** ile hukuku, "**Elvis'ten önce hiçbir şey yoktu**" diyen **John Lennon** ile arasında sonradan oluşan husumet, bazı siyahîlerin ve tutucu çevrelerin tepkileri... Ama farkındasınızdır, gazetede köşe yazılarının boyu kısaldı bir süre önce. Yerinde bir kararla vuruş sınırı getirildi. "Emir yazıyı keser" diyerek şöyle sonlandırıyorum: Ne bir "**ilah**"tır o ne de bir "**balon**". **Elvis kraldır**; günahı da sevabı da, eksiği de fazlası da olan bir kral...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Festival

HAKAN TÖRE 28.08.2013

Rock'n Coke'un hikâyesi 2003 yılında başladı. Epey sancılı bir doğumdu onunki.

Festival, özellikle sponsoruyla ilgili ağır eleştiriler aldı. Küresel kapitalizmin gurur abidesi olan bir şirket ile rock yan yana gelir miydi? Üstelik "**kapitalizmin acımasızlığı**" muhabbetlerinde, global pazarlama faaliyetlerine dair envaiçeşit iddiayla adı sıkça anılan bir şirketti bu.

İşin bu kısmı rock dinleyicisini derin bir ikileme soktu, rock camiasını ikiye böldü. Öyle ki, aynı günlerde alternatif festival organize edildi: **Barışarock**. Etkinliği düzenleyenler, amaçlarını "*Rock kültürüne sahip çıkmak, ABD ve çokuluslu şirketlerin küresel hâkimiyet saldırısını protesto etmek*" olarak açıklamıştı. Rock'n Coke'a karşı çıkanlara karşı çıkanlar ise "*Siz ömrünüzde hiç mi kola içmediniz?*" diyordu. :)

Yani tam bir dilemma hâli... Bu noktada şunları söylemek lazım: Evet rock muhaliftir, karşıdır, aykırıdır. Teoride, rock kültürünü herhangi bir marka ile yan yana getiremezsiniz.

Gelgelelim hayat maalesef öyle değil. Ve yine maalesef, rock da o çok eleştirdiğimiz küreselleşmenin sonuçlarından biri olarak yaygınlaşmıştır. Geçen hafta **Elvis**'i anlatırken, menajer **Tom Parker** ile **RCA Records**'un "**ilah yaratma projesi**"nden bahsetmiştim. Bir başka yazıda, bir dönem "**özgün müzik**" şeklinde tanımlanan türde ekmek olduğunu gören Unkapanı eşrafının her gün yeni bir muhalif türkücüyü piyasaya

sürdüğünü söylemiştim. Yani “**bağımsız**” şirketleri saygıdeğer bir köşeye ayırırsak, müzik sektörünün de nefret ettiğimiz yapının parçalarından biri olduğunu görürüz. Üstelik ta başından beri. O ayılıp bayıldığımız gruplar da bu yapının ürünleridir. Yanlış anlaşılmasın, sanatçılara lafım yok. Dünya böyle, düzen böyle.

Gönül isterdi ki, festivaller sadece seyirci geliriyle yaşayabilsin. Ama özellikle ülkemizde mümkün değil bu. Rock’n Coke 2011’e kadar festival organizasyonunu üstlenen **Pozitif**’ten bir yetkili, gelirlerin sadece yüzde 40’ının bilet satışlarından sağlandığını söylemişti. Bu pek çok şeyi anlatıyor. Bu nedenledir ki film, caz, blues festivalleri de başta bankalar olmak üzere dev şirketlerin desteğiyle yaşamını sürdürebiliyor.

Bu bahsin sonucu... Benim de hiç hoşuma gitmiyor ama şu acı gerçeği kabullenmek durumundayız: Albüm satışlarının dibe vurduğu böyle bir dönemde müziğin bekası, müzik dışı sektörlerin desteğiyle mümkün. Yani bağrımıza taş basıp, işin keyfini çıkarmaya çalışmak düşüyor bize.

MENGÜÇ’ÜN HAKLI İSYANI!

Zaman zaman pop sanatçılarına yer vermesiyle de eleştirilen ve 2008, 2010, 2012’yi boş geçirse de bu yıl 10. yaşını kutlayan festivalde şimdiye kadar **Motörhead, Franz Ferdinand, Muse, Placebo, Limp Bizkit, Chris Cornell, Smashing Pumpkins, Manic Street Preachers, Nine Inch Nails, The Prodigy, The Cure, The Offspring, Korn, Suede** ve **The Cardigans** gibi nice sağlam grubu izledik. Özellikle Franz Ferdinand konseri benim “**unutulmazlarım**” arasındadır.

6-7-8 Eylül’de Hezarfen Havaalanı’nda yapılacak olan ve bu yılki organizasyonunu showhow’ın üstlendiği festivalin 2013 programı da gayet güzel. Uzun bir liste yapmıştım ama içeriği **Tarik Mengüç**’ün anlatımıyla vermeyi tercih ettim. Kendisi, Rock’n Coke’a çağrılmadığı için bozulmuş; gayet esprili, sempatik bir şarkı yapmış: **Rock’n Coke’ta Ben Niye Yokum**.

Güfte şöyle: “**Editors** geliyormuş bacım/ Listede var **Jamiroquai** da/ Gözler fal taşı bakıyorum/ Peki ya ben, ben niye yokum/ İki sene bekledim bugün gelsin diye/ Arasınlar ‘Tarık neredesin’ diye/ Dün yolda gördüm asmışlar afişleri/ Listeye baktım ben yokum/ **Arctic Monkeys** geliyormuş gacı/ Festivale çek be arabacı/ **Hurts** geliyormuş diye duydum/ Ama neden ben yokum/ **The Prodigy** geliyor da/ Tarık kardeşiniz kadar eğlendirebilecek mi.../ Yokum yokum, ben niye yokum / Rock’n Coke’ta ben niye yokum...”

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siya Siyabend

HAKAN TÖRE 04.09.2013

Direnen mızıkacılarıdır onlar, sokağın delikanlılarıdır, “**Bizon**” **Murat**’ın tanımıyla “**bir kardeşlik birliği, gölgenin gölgesi**”dir.

Öyküsü 1995’te başlayan **Siya Siyabend**’in kurucusu Murat’ı tam da o dönemde tanımıştım... 15 yıldır hiç karşılaşmamış olsak da benim “can” defterimde yeri vardır.

Bahsettiğim kadim çağlarda, Anadolu Yakası'na sığınmadan önce neredeyse her sokağında oturduğum Cihangir'de rastlaştık bir gün... Elinde, Firuzağa'daki küçük fırından aldığı yedi- sekiz tane açma. "Al al" dedi, "çok güzel, sıcacık". "Yok, aç değilim" falan dinlemedi; elime zorla tutuşturdu bir tane, gitti.

Bir başka gün İstiklal Caddesi'nde gördüm Murat'ı. Selamlaştık, geçtik. Sonra bu koşa koşa geri geldi. "Hakan, moralin çok bozuk gibi, mevzu para mı" diye sorarken bir elini de cebine atmıştı. Sokaklarda şarkı söyleyerek zorluklar içinde para kazanmaya çalışan bir insanın bu hareketi gerçekten önemlidir. "Yok mevzu para değil, sağolasın" dedim, devam ettim. Oysa bütün mevzu paraydı, dolandırılmışım; güvenip de üç ay peşin, iki ay depozit verdiğim evsahibi (!) yaşlı teyze şerefsizin teki çıkmıştı. Anahtarı verdikten sonra kaybolmuş ve beni, evin asıl sahibi olan mafyöz tiplerle karşı karşıya bırakmıştı. Murat'la karşılaştığımda, beş parasız ve ne yapacağımı bilmez hâlde volta atıyordum. Hissetmiş çocuk...

Çok zaman geçti, kendisi muhtemelen hatırlamaz bunları. Ama bir kahvenin bin yıl hatırı vardır bende. Bizde iyilikler de kötülükler de unutulmaz.

Müziğe dönelim... Taksim'e yolu düşen çoğu insan tanırdı Siya Siyabend'i. Onların canlı bir performansına ya da bağıra çağıra CD satan Bizon Murat'a denk gelmemek mümkün değildi (Gezi olaylarına kadar yıllarca Taksim'den uzak kaldığım için ben o şansı yakalayamadım. İlk görüşte, ev yapımı yeni albümlerini alacağım). Ekibin Beyoğlu sınırlarını aşması büyük ölçüde **Fatih Akın**'ın 2005 tarihli dokümanter filmi **Crossing the Bridge: The Sound of Istanbul / İstanbul Hatırası: Köprüyü Geçmek** ile olmuştur. Yapımda grubun yer aldığı bölüm gerçekten etkileyicidir.

18 yıllık geçmişi, çok güzel şarkıları olan Siya Siyabend'in piyasaya çıkmış bir albümü yoktur. Şarkılarını kaydederler, bilgisayarda çoğaltıp sokakta satarlar. Lakin Murat'ın, maddi durumunun iyi olmadığını hissettiği insanlara CD'leri para almadan verdiğini çok kişiden duydum. Hatta birine "Mal benim değil mi kardeşim; ister parayla veririm ister bedava. Sok paranı cebine, al şu CD'yi" dediğine şahit olanlar vardır.

Taksim camiasından olmayanlar için grubun külliyatına ulaşmak zordur. O nedenle tek tek ulaşabileceğiniz, paylaşıma açık şarkılardan bir seçki yaptım; hepsi şahane: *Can Evimden Vurdun, Şu Dünyaya Niye Geldim, Güzelliklerden Payını Almayanlar* (Kara Güneş adlı grup da söylüyor bunu. Hangisine ait, bilmiyorum), *Asfalta Çiçek Eker Erenler, Akı Kıt, Mor Menekşe, Ademoğlu, Neden Bilmem, Hayyam, O Yalan, Paranoya, Ok Yaydan Çıktı ve Cennet*. Ayrıca, ozanlardan yaptığı derlemeler de çok güzeldir ekibin.

Yapım ve yönetimini **Gülşan Saru**'nun üstlendiği enfes belgesel serisi **Lâmekân**'ın bir bölümü, Siya Siyabend'e ayrılmıştı. Bizon Murat şunları söylüyor orada: "Müziğe başlarken sokaklar bir seçim değil, zorunluluktur. Sonra bilinçli bir tercihe dönüştü. Yaşamı, yaşamaya değer kılmak için ve 'değiştirmek' için müzik yapıyoruz. 'İyi ki müzik var' diye şükrettiğim çok gün ve gece olmuştur. Ruhsuzlaştıran bir devirde kendi kanımızla demleniyoruz. Popüler kültür her şeyi ele geçirmiş durumda; bizim gibi direnen mızıkacılara, ozanlara ihtiyaç var..."

Murat T. ile birlikte **Hakan Ö.**, **Devrim Ç.K.**, **Cansun K.** ve **Erdem G.**'nin (soyadı kısaltması kendi tercihleri) oluşturduğu Siya Siyabend bildiğim kadarıyla sokak performansları sergilemiyor artık. Ama kendi ifadeleriyle "Aşk, akıl ve can yolculuğuna, özgürleştirici hisler ve düşgörüleri sızdırmaya" devam ediyorlar. Etsinler, mutlaka etsinler...

Yazıyı Murat'ın sözleriyle nihayetlendireyim: "Bu melanet hırkasını giymişiz işte. Allah utandırmasın!"

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir Moğol efsanesi

HAKAN TÖRE 11.09.2013

Geçen pazar günü... Caddebostan sahili enfes. Güneş batmak üzere, hafif bir serinlik... Tam da konser havası. Birazdan **Moğollar** sahneye çıkacak; kumsaldaki kahvede çaylar içildi, konser alanına yol alındı. Başlangıç saati muammaydı; kimi yerde 19:00, kimi yerde 21:00 olarak duyurulmuştu; eşime, "Organizatöre 'Hakan hazır, konser başlayabilir' der misin :)" dedim. Şanslı günümdeymişim, hemen başladı.

Coşmaya hazır binlerce insan varken alanda, grup "damar şarkılar" yerine her zamanki Moğol olgunluğuyla *Ağrı Dağı Efsanesi*, *Selvi Boylum Al Yazmalım*, *Devlerin Aşkı* gibi enstrümantal parçaları çalarak açılış yaptı. *Tamirci Çırağı* ve *Resimdeki Gözyaşları* ile **Cem Karaca**'ya, *Dağlar Dağlar* ile **Barış Manço**'ya kocaman birer selam çaktı. Enfes bir konserdi. Lakin mevzu o değil.

Kaba bir tahminle, dinleyicilerin yaş ortalaması 45'ti. E grup boşuna *Kıl Olmadan Dinleyiverin Gari* dememiş. Konserin duyurusu iyi yapılmamıştı gerçi ama 70'lik bir amca hemen önümüzde dans ediyordu işte. Demek ki genç bünyeler Bağdat Caddesi'nde piyasa yapmakla meşguldü.

Sonra şu var: Konserle ilgili haber taraması yaparken gayet ciddi bir sitede "*Dinleyiverin Gari* ve *Bişey Yapmalı* isimli şarkılarıyla tanınmıştır" şeklinde bir cümleye rastladım. "Yuh!" dedim. Neredeyse yarım yüzyılı devirmiş, muhteşem eserler vermekle kalmayıp "**Anadolu Pop**" adlı türü yaratmış koskoca Moğollar bu kadar mı biliniyor...

Elbette bilen bilir. Ama müziğe meraklı olup da yaşayan bir efsanenin farkında olmayanlar için yerim yettiğince bir şeyler yazmak istedim.

İbrişim Örmüyorlar adlı türkünün döneme göre sıradışı bir versiyonu olan *Eastern Love* ile ilk plağına 1968'de imza atan Moğollar, derlemelerden oluşan dört 45'lik daha çıkardıktan sonra 1970 tarihli *Dağ ve Çocuk* ile beste üretimine başlar. Ama asıl hadise, Paris'te yaptıkları ***Danses et Rythmes de la Turquie d'Hier à Aujourd'hui*** albümüdür. Türkiye'de **Anadolu Pop** adıyla basılan ve **Murat Ses**'in müzikal dehasını sergilediği 1971 tarihli plakla grup "**Académie Charles Cros**" ödülüne layık görülür. Bu ödül Moğollar'dan bir yıl önce **Jimi Hendrix**'e, bir yıl sonra **Pink Floyd**'a verilmiştir. Öyle bir onur yani...

1975 yılında çıkan **Düm-Tek** (Yurt dışında **Hitit Sun** adıyla yayınlandı) popüler müzik tarihimizin en önemli yapıtlarındandır. Albümün bestelerini yapan **Cahit Berkay** yıllar önce bir panelde, **RCA Records**'tan çıkan plak için Fransa'dan kendilerine hâlâ telif ücreti gönderildiğini söylemişti.

Gelgelelim bunca başarıya rağmen grup 1976 yılında çalışmalarına son verir. O dönemde kendileri de bilmemektedir ama aslında bir moladır bu. Karikatürist **Kaan Ertem** 1992 yılında "**Moğollar tekrar biraraya gelsin**" çağrısıyla bir imza kampanyası başlatır ve beş bine yakın imza toplar. **Cahit Berkay**, **Taner Öngür** ve rahmetli **Engin Yörükoğlu**'nun tereddütleri vardır. Lakin müzikseverlerden öyle mektuplar alırlar ki, "tamam" derler. Ekibe genç müzisyen **Serhat Ersöz** de katılır ve 31 Mayıs 1993'te verdikleri konserle geri dönerler. Bilet bulabilen şanslı dinleyiciler arasında ben de vardım; muhteşem bir performanstı. Enstrümantal parçalarla üç saat boyunca izleyiciyi diri tutmak, her grubun harcı değildir.

Grup dönüş sonrası **Moğollar'94** (1994), **Dört Renk** (1996), **30. Yıl** (1998), **Yürüdük Durmadan** (2004) ve **Umut Yolunu Bulur** (2009) adlı albümleri çıkardı. Bu dönemin ürünlerinde iki unsur dikkat çekiyordu: Sözlü parçalara ağırlık verilmesi ve politik duruş...

Kadroya **Emrah Karaca** ile **Kemal Küçükbaşkalı**'ı dâhil eden Moğollar, büyük bir heyecan ve şevkle müzik yapmaya devam ediyor. Biz de "farkında olmadan" tarihe tanıklık ediyoruz.

Bir *Akortsuz* klasiği: "Yazacak daha çok şey vardı!" Ama vardı, ne yapayım. Çok sevdiğimiz, saydığımız ve rahmetle andığımız Engin Yörükoğlu'nun Jazz Stop adlı mekânından bana kalan "Moğol anıları" vardı. Onlar yine bana kaldı...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çapulcu Placebo

HAKAN TÖRE 25.09.2013

Bir video izledim önceki hafta. Önce "*Bizim çapulcular pek afacan. Piyasaya çıkmamış albümden bir şarkıya 'Gezi klibi' hazırlamışlar*" diye düşündüm. Ama azıcık eşeleyince kolaj falan olmadığını, videonun bizzat **Placebo** tarafından yayınlandığını gördüm. Şarkının adı, kimilerine kafadan saldırı malzemesi verecek cinsten: **Rob the Bank**. Gövdesi Türk bayrağına sarılı olan gaz maskeli bir büst, ateşler içinde emekleyen bir bebek, gelinlik giymiş genç bir kadın... (Bu arada "Türk" ve "bayrak" dedim. Eyvah eyvah! Kesin faşistim ben!) Tam da "Kardeşin duymaz, eloğlu duyar" durumu.

Placebo'nun geçen ay İstanbul'da verdiği konserde "*Her yer Taksim, her yer direniş*" sloganları yankılanmış, grubun solisti **Brian Molko** doğal olarak bir şey anlamamıştı. Belli ki sonradan sormuş soruşturmuş, öğrenmiş; Gezi'ye selam çakma ihtiyacı hissetmiş.

Bu noktada şunu söylemek lazım: Yeryüzünün her köşesinde dinleyicisi olan Placebo'nun "duyarlı sanatçı imajı yaratma çabası"na hiç mi hiç ihtiyacı yok. Kaldı ki böyle bir çaba için, son on yıldaki fena imajı düşünüldüğünde Türkiye temalı bir protest tavır kötü bir tercih olurdu.

İyi de, çok mu önemli "gâvur" bir rock grubunun Türkiye'deki "halk hareketi"ne destek vermesi? Evet, çok önemli. Tıpkı **Noam Chomsky**, **Roger Waters**, **Tilda Swinton**, **Bruce Willis**, **Kevin Moore**, **Thom Yorke** ve nice önemli ismin verdiği destek gibi. Penguen medyası kendi halkından gerçekleri saklasa da, iftiralarla insanları karalasa da, **hayatını kaybetmiş genç insanları karikatür malzemesi yapsa da**; neyin ne olduğu, biraz kafa yoran sağduyulu insanlarca çok iyi biliniyor. Yine de "birisi" çıkıp şarkının isminden hareketle şunu söyleyebilir tabii: "*Biz soygun yapmayı Placebo'dan öğrenecek değiliz!*"

"Neyse" deyip geçmek istemiyorum ama köşenin mecrası belli; müziğe dönelim... 1995 tarihli ilk single'ları (Bu "single" da ayrı mesele: Plakların olduğu dönemde ne güzel "45'lik" diyorduk. Ama bir yapıt değil, ürün olarak "single"ın bizde bir karşılığı yok. Bir tarafımdan da kavram uydurmak istemem.) *Bruise Pristine*'den beri yaptıkları her işle dinleyiciyi şaşırtan Placebo geçen hafta yeni albümünü yayınladı: **Loud Like Love**. Grubun yedinci stüdyo albümü olan yapımda **Brian Molko**, **Stefan Olsdal** ve **Steve Forrest**'a Bill Lloyd ile Fiona Brice

eşlik etmiş. Ekip single tercihlerini *Too Many Friends* ve *Loud Like Love*'dan yana kullandı. Lakin *Scene of the Crime*, *Rob the Bank*, *Purify*, *Exit Wounds* ve *Begin the End* de çok sağlam parçalar. Ayrıca *Bosco* adlı Placebo harikası da nefis bir kapanış yapıyor. **Meds**'ten sonra grupla arasına mesafe koyanlar muhtemelen *Loud Like Love*'a da burun kıvracaktır. Ama benim gibi, onların her albümünde haz alacak bir şeyler bulan dinleyiciler mutlaka şans vermeli. **The Guardian** eleştirmenlerinin pek beğenmediği *Loud Like Love*'a saygın müzik dergisi **Q**'nun beş üzerinden dört yıldız verdiği bilgisini de aktarayım.

Güçlü bir melodik yapıya ve pırı pırlı bir sound'a sahip albümle ilgili şuna da değinmek istiyorum: Grubun efsanevi davulcusu Steve Hewitt'in, kişisel ve müzikal fikir ayrılıklarını öne sürerek 2007'de tayfadan ayrılmasıyla Placebo fanatikleri epey endişelenmişti ama Forrest tıpkı çok sevdiğim **Battle for the Sun**'da olduğu gibi burada da çok iyi iş çıkarmış.

Şarkıcı ve gitarist Brian Molko ile gitarist ve bas gitarist Stefan Olsdal'ın 1994 yılında kurduğu; davulda sırasıyla Robert Schultzberg, Steve Hewitt ve Steve Forrest'ın yer aldığı; müziği "alternatif rock" olarak tanımlansa da glam, post-punk, elektronik ve deneysel rock türlerinden de nasibini almış olan Placebo'nun önceki stüdyo albümlerinden bir seçki hazırladım. Buyurun:

Placebo (1996): *Bruise Pristine, Come Home, 36 Degrees, Nancy Boy, Lady of the Flowers.*

Without You I'm Nothing (1998): *The Crawl, Without You I'm Nothing (Once More with Feeling'deki David Bowie'li versiyonu daha da güzeldir), Every You Every Me, My Sweet Prince, Pure Morning.*

Black Market Music (2000): *Passive Aggressive, Taste in Men, Special K, Blue American.*

Sleeping with Ghosts (2003): Olağanüstü bir şarkı olan ama nedense single olarak yayınlanmayan *Protect Me From What I Want, Sleeping with Ghosts, The Bitter End.*

Meds (2006): *Meds, Infra-Red, Post Blue, Blind, Song to Say Goodbye, Broken Promise.*

Battle for the Sun (2009): *Kitty Litter, Battle for the Sun, Ashtray Heart, For What It's Worth, Devil in the Details, The Never-Ending Why.*

Ayrıca ekstra albümlerde ya da single'larda yer alan bazı "cover"ları da enfestir: Hâlâ dinlediğim **Nik Kershaw**'un muhteşem *Wouldn't it be Good*'unu, **Depeche Mode**'un *I Feel You*'sunu ama özellikle **Kate Bush**'un 80'ler klasiği *Running Up that Hill*'ini bir de Placebo'dan dinleyin; pişman olmazsınız.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlhan İrem

HAKAN TÖRE 02.10.2013

Televizyon programlarına çıkmaz, röportaj vermez, magazin muhabirlerinin nöbet tuttuğu mekânlara gitmez. İnsanların ikiyüzlülüğünden, kirli ruhlardan, kültür-sanat hayatımızın her hâinden bunalmış; sakın ve izole bir

hayatı seçmiştir...

İstanbul'da yılda bir konsere çıkar. Ben de her yıl onu beklerim. Lakin önceki hafta verdiği "**Aşk Daima**" başlıklı konsere gidemedim. Bin türlü aksilik oldu o gün. Oysa yeni kuşağın maalesef pek tanımadığı İlhan İrem'le ilgili bir yazı kaleme almak için büyük fırsattı benim için bu organizasyon... Gidenlere sordum, elbette muhteşemmiş. "35 yaş üstü" sadık dinleyici kitlesi tıklım tıklım doldurmuş Harbiye Açık hava Tiyatrosu'nu.

Konseri izleyememiş olsam da bir şekilde girdim işte konuya, devam... Türk popüler müzik tarihinin en önemli isimlerinden olan İlhan İrem'den "şarkıcı" diye bahsedilmesine acayip sinirlenirim. O her şeyden önce iyi yazan ve iyi beste yapan bir "songwriter"dır, ozandır. *Anlasana, Ayrılık Akşamı (Konuşamıyorum), Yazık Oldu Yarınlar* gibi romantik şarkılarla sevilmişken, ciddi bir riske girip 1983 yılında **Pencere** adlı sıradışı plağı yapmış devrimci bir sanatçıdır. Ki o plak, "**Memleketin ilk tematik albümü**" olarak kayıtlara geçti. İrem'in muhteşem müzikal kurgusu, besteleri, sözleri ve rahmetli Melih Kibar'ın olağanüstü düzenlemeleriyle bir başyapıttır *Pencere*.

33'lük plağı evimin başköşesinde duran albüme getirilen "Pink Floyd taklidi" eleştirilerine İlhan İrem şu karşılığı vermişti: "*Sırf benzerlik olmasın diye, bir ölümü anlatırken ambulans değil de at arabası sesi mi kullanacaktım!*"

Albüm, **Köprü** ve **Ve Ötesi** ile devam eden üçlemenin ilk parçasıdır. Bir insanın doğum öncesinin, yaşamının ve ölüm sonrasının anlatıldığı üçlemenin, çizimlerinde **Nuri Kurtcebe** imzası olan bir kitabı da yayımlanmıştı. Ki bu da müzik tarihimizde bir ilktir. (Bu arada, kütüphanemde kitabı buldum. 1989 yılında almışım. İlhan İrem iç kapağına "*Hakan Töre'ye ışık ve sevgiyle...*" yazıp imzasını atmış. Vay be, 24 yıl geçmiş üzerinden...)

1984 ya da 1985 yılında TRT'de rahmetli Cenk Koray'ın sunduğu bir programa çıkmıştı sanatçı. Tek kulağında küpe vardı. Biliyordum elbette, böyle şeyler TRT'ye tersti ve kurumun "**yasaklı sanatçılar**" listesine eklenecekti. Üstelik TV'de tek kanal dönemi; özel radyolar da yok. Yani mimmense, sesini ve şarkılarını duyurabileceği bir mecra kalmayacak. Ve o küpe, daha doğrusu o tavır İrem'in yıllarca ekranlardan uzak kalmasına sebep oldu. Öyle bir çizmişlerdi ki adamı, sözlerini yazdığı **Halley** adlı Melih Kibar bestesinin Norveç'teki Eurovision finali performansını yerinde izlemesini bile engellemişlerdi. Oysa teamül, şarkıya emeği geçen tüm sanatçıların finale davet edilmesi idi. İrem duruma çok içerlese de, şarkı sözlerini yarışmadan çekmemişti.

Birleşsin Bütün Eller adlı ilk 45'liğini 1973'te çıkaran İlhan İrem 40. sanat yılını devirdi. Bu 40 yılda neler olup bittiğini hakkıyla anlatmak için yerim yetmez. Kitaplarına, denemelerine, şiirlerine ve resimlerine değinmeden kısa bir özet yapacak olursam... Romantik çağında yaptığı **İlhan İrem 1973-1976** (1976), **Sevgiliye** (1979) ve **Bezgin** (1981) arşivlik albümlerdir. Onun için yeni bir dönemin başlangıcı olan **Pencere** ile birlikte **Köprü** (1985), **İlhan-ı Aşk** (1992), **Koridor** (1994) ve **Seni Seviyorum** (2001) muhteşem yapıtlardır. İkinci döneminde kimi şarkılarında rastladığımız "misticizm" 2006 tarihli **Cennet İlahileri**'nin temelini oluşturmuş, sanatçı için belki de yeni bir müzikal sürecin kapılarını açmıştır. 2008'de *Tozpembe: Progressive Çocuk Şarkıları*'nı yayınlayan usta müzisyen maalesef beş yıldır albüm çıkarmadı.

Yazıyı bir İlhan İrem seçkisi ile nihayetlendireyim. *Olanlar Olmuş, İşte Hayat, Sevecen* gibi çoğu dinleyicinin aşına olduğu şarkılardan değil, nispeten az bilinen güzelliklerden oluşturdum listeyi: *Hoşgeldin Kadınım, Bir Yıldız, Dünya, Düğün Evi Penceresi, Her Şey Donsun Kaskatı, Donuk Yolculuk, Yankılar, Sevgi Sevgiyle Çoğalır, Yurtta Barış Dünyada Barış, Buruk, Kızım İçin, Hayatın Üçüncü Gözü, İlhan-ı Aşk, Sürgün Gibi Masallarda, O Benim Gözüpek Yalnızlığım, Dua, Pembe Yalanlar, Şalamar* (özellikle rock versiyonu muhteşemdir) ve *Aşk Kapıları*.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir ustanın anısına

HAKAN TÖRE 09.10.2013

Bugün, kanun üstadı **Halil Karaduman**'ın birinci ölüm yıldönümü. Büyük sanatçı, geçen yıl **Zülfü Livaneli**'nin Bremen konserinden dönerken havaalanında geçirdiği kalp krizi sonucu yaşamını yitirmişti.

Henüz 53 yaşında sonsuzluğa göç eden Karaduman bir virtüözdü. Ama sadece virtüöz değildi. Gelenekseli temel alarak kendi özgün üslubunu yaratmış ve kanunu bu coğrafyanın ötesine taşımış bir müzik devrimcisiydi; doğaçlama ustasıydı. Ayrıca unutulmaz eserlere imza atmış bir besteciydi. **Ahmet Hamdi Tanpınar**'ın şiirinin üzerine yaptığı **Leyla** (Kürdi), sözlerini **Aşkın Tuna**'nın yazdığı **Devlerin Aşkı** (Kürdi), **Rüyalarda Buluşuruz** (Nihavend), **Günışığı** (Kürdi), **Nereye Gidiyorum** (Hicaz) ve **İki Gönül Bir Olunca** (Nihavend) onun enfes bestelerinden bazıları.

“ELLERİ KANATLANMIŞ”

Kendisiyle defalarca aynı sahneyi ve stüdyoyu paylaşmış Livaneli, ilk basımı 2002 yılında yapılan **Mutluluk** adlı romanında ana karakterlerden Cemal'in askerlik hizmetini tamamlayıp memleketine dönüşünü anlatırken şöyle bahsetmişti Karaduman'dan: *"Karakolda bir gün, cızırtılı eski püskü bir transistörle radyoya kulaklarını dayayıp kısık sesle müzik dinledikleri sırada Selahattin (Cemal'in ranza arkadaşı), ona bir kanuncunun hikâyesini anlatmıştı. Şimdi İstanbul'un en iyi kanun çalan müzisyeni olarak her yerde el üstünde tutulan Halil adlı genç, Gaziantep'te küçük bir çocukken babası, onun ellerine demir ağırlıklar bağlar, kanunu öyle çaldırır. Çocuğun küçük elleri, üstlerine bağlanan demir ağırlıklarla teller üzerinde dolaşır ve giderek süratlenir. Yıllar boyunca babası, onun demir ağırlıklar takmadan çalmasına hiç izin vermemiş. Çocuk da durumu böyle kabul etmiş ve her gün demirlerle çalışır çalışır epey hızlı çalar hâle gelmiş. İlk gençliğe adım attığı günlerden birinde babası, ellerinden demirleri çıkarmış, 'Hadi şimdi çal!' demiş. Bunun üzerine Halil'in elleri kanatlanmış; demirlerden kurtulan ellerini hissetmiyormuş bile artık; yıllarca demir taşıyan eller, kanunun telleri üzerinde uçar olmuş; bu yüzden onun üstüne kanun çalan yokmuş..."*

Biz sanatçılarımızın kıymetini pek bilmesek de, başta **Maria Farantouri** olmak üzere pek çok Batılı müzisyen, Avrupa ve ABD'de muhteşem performanslara imza atmış Karaduman'ın vefatı üzerine taziye mesajı yayınlamıştı.

AL DI MEOLA'DAN ZUBIN MEHTA'YA

Onu tanımayanlar için kısa bir özgeçmiş vermekte fayda var... 1959 yılında Urfa'nın Birecik ilçesinde doğan Halil Karaduman, çocukluk ve gençlik yıllarını Gaziantep'te geçirir. Küçük yaşlarda, kanun sanatçısı olan babasından müzik dersleri alır. Liseyi bitirdikten sonra, 1977 yılında İstanbul'a gelir. Aynı yıl İTÜ Devlet Konservatuarı Temel Bilimler Bölümü'ne girer. Bölümü birincilikle bitirir. Aynı tarihlerde plak dünyasıyla tanışır. Yönetmen, besteci ve icracı olarak pek çok yapımda yer alır. Müzik bilgisi, yaratıcılığı ve kanundaki ustalığıyla

kısa zamanda sektörün aranan ismi olur. **Zeki Müren, Zülfü Livaneli, Müzeyyen Senar, Sezen Aksu** ve **Bülent Ersoy** gibi usta sanatçılara hem sahnede hem de stüdyoda eşlik eder. Türkiye’de üç, ABD’de bir, Avrupa’da iki albümü yayınlanır. Bir kanun metodu yazan sanatçı ABD, Yunanistan, Ürdün, Tunus, Lübnan ve Suriye’de yüzlerce öğrenciye ders verir.

Efsanevi gitarist **Al Di Meola, Zubin Mehta, Mikis Theodorakis, Maria Farantouri, Hristo Triamulis, Giora Feidman** ve **Habib Chan**, Karaduman’ın aynı sahneyi paylaştığı uluslararası sanatçılardan bazıları.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aranjman

HAKAN TÖRE 23.10.2013

Teknik açıdan ele alındığında **“aranjman”**, düzenleme ya da orkestrasyona karşılık gelir. Ama konumuz o değil; terimin diğer tanım alanı. Yani ülkemizde 1960’larda başlayıp 70’lerin sonuna kadar süren müzik akımı, **“aranjmanlar dönemi”**.

Aranjmanlar, **“Türk Hafif Müziği”** gibi tuhaf bir başlığa sahip türün miladıdır. Bununla birlikte, Batı müziği formlarında özgün Türkçe şarkılar söyleyen sanatçılar da bu kategoride değerlendirildiğinden, onun önemli bir alt sınıfı olarak kayıtlara geçmiştir.

Yazının konusu olan aranjman, **dış mihraklı popüler şarkıların Türkçe versiyonlarını** tanımlar. Ama daha ciddi bir açıklama bekleyebileceğinizi düşünerek TDK sözlüğündekini aktarayım: *“Belirli sesler, çalgılar veya topluluklar için yazılmış bir eserin; başka sesler, çalgılar veya topluluklar tarafından söylenip çalınabilmesi için o eserde yapılan değişiklik.”*

Bu noktada **“dönemsellik”** unsurundan bahsetmek lazım. Aranjman, yukarıda zaman sınırını çizdiğim dönemde yapılan şarkılar için kullanılır. Yeniden yorumlama her zaman olacaktır ama Türkçe sözlerle de söylenmiş olsa bunları aranjman sınıfına sokamayız. Hem zaten **“cover”** gibi havalı bir tanım var yeni nesil reproduksiyonlar için.

Çok eleştirilmekle, hatta küçümsenmekle birlikte aranjmanlar popüler müziğimizin gelişiminde çok önemli rol oynamıştır. Çoksesliliğin ve farklı müzik formlarının tanınip yaygınlaşmasını sağlamıştır. O döneme kadar pop ve rock şarkılarını yalnızca yabancı dillerde dinleyen insanların ilgisini memleket sanatçılarına ve montaj da olsa yerli üretime çekmiştir.

Akım, 1961’de yayınlanan bir taş plak ile başlar. 1989 yılında kaybettiğimiz usta sanatçı **Fecri Ebciöğlu, Bob Azzam**’ın *C’est Écrit Dans Le Ciel* adlı şarkısına Türkçe söz yazar. **İlham Gencer**’in yorumladığı parça *Bak Bir Varmış Bir Yokmuş*’tur. Pek çok uzmana göre bu, Türkçe söylenmiş ilk pop şarkısıdır.

Söz yazarlarının şarkıcılar kadar popüler olduğu dönemin bir diğer önemli güftekarı **Sezen Cumhuri Önal**’dır. Sonrasında **Fikret Şeneş, Ülkü Aker** ve **Norayr Demirci** de hit olmuş pek çok esere imza atmıştır.

Akımın yıldızlarına bakarsak... Ajda Pekkan, Nilüfer, Tanju Okan, Alpay, Ayferi, Ayten Alpman, Berkant, Ertan Anapa, Ferdi Özbeğen, Füsün Önal, Gökben, Gönül Yazar, Kamuran Akkor, Lale Belkıs, Ömür Göksel, Rana Alagöz, Selçuk Ural, Semiramis Pekkan, Şenay ve Yeliz'den her biri en az on aranjman yorumlamıştır.

İlginç olan, akımın dışında kalan ve başka türlere öncülük etmiş bazı ustaların da aranjman plaklar çıkarmış olmasıdır. Muhteşem eserlerle dolu **Barış Manço** koleksiyonunun az sayıdaki zayıf parçalarından biri, bir aranjmandır: *Karanlıkların İçinde*. **The Supremes**'in *You Keep Me Hangin'On* adlı şarkısının yorumu olan şarkıda "**Kaygısızlar**" üyeleri **Mazhar Alanson** ve **Fuat Güner**, gitar ve vokalleriyle Manço'ya eşlik etmişti. Ama bu güçlü kadroya rağmen kötü bir parçaydı. O sözler yok mu o sözler... Anadolu popun ustalarından **Fikret Kızılok** da kenarından kıyısından geçmiş akımın. **Beatles**'in *All My Loving*'ini *Sevgilim* adıyla söylemiş. İyi mi yapmış, hayır... Ama o zamanlar onlar da çok gençti. Buna vermek lazım.

Cem Karaca'nın *Bir Anadolu Hikâyesi* ise başka bir yerde durur. İlk kez **Cher**'in söylediği *Bang Bang*'in aranjmanı olan şarkıyı Karaca, güzel sözlerle ve kendi üslubuyla yorumlamıştı.

Bir başka ilginç plak da **Moğollar**'ın *Mektup*'udur. Orijinali *The Letter*, Memphis çıkışlı rock grubu **Box Tops**'in ilk 45'liğidir. **Kaygısızlar**'ın *Hüzün*'ü (**Lace** / *I'm a Gambler*), **Mavi Işıklar**'ın *Zaman*'ı (**The Doors** / *Take it as it Comes*) ve *Yalnızım*'ı (**The Beatles** / *Yesterday*) akımın farklı renklerini temsil eden diğer örnekler...

Çok bereketli bir dönemdi aranjmanlar çağı. Elimdeki listede, o yıllarda 45'lik plak olarak çıkmış tam 780 şarkı var. Ben kendi favorilerimi paylaşayım: **Tanju Okan** / *Kadınım* (**Sergé Reggiani** / *T'ais L'air D'une Chanson*), **Hümeysra** / *Sessiz Gemi* (**Christian Delagrance** / *Sans Toi Je Suis Seul*), **Nilüfer** / *Göreceksin Kendini* (**Anne Marie David** / *Tu Te Reconnaitras*) ve *Tek Başına* (**Milva** / *Da Troppo Tempo*), **Selçuk Ural** / *Güle Güle Sana* (**Esther Galil** / *Shalom Dis Moi Shalom*), **Sibel Egemen** / *Hayret* (**Anonim** / *Nigrita*), **Ayferi** / *Yalan Dünya* (**Mary Hopkin** / *Those were the Days*), **Ajda Pekkan** / *Baksana Talihe - Viens Dans Ma Vie* (**Marjan** / *Kavire Del*) ve *Yağmur* (**José Feliciano** / *Rain*). Bu son şarkıyı farklı sözlerle **Rana Alagöz** ve **Nesrin Sipahi** de yorumlamıştı. Onlar da güzeldir.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Az bilinen güzel albümler

HAKAN TÖRE 30.10.2013

Dinleyici alışkanlıkları, medyanın sığılığı ya da neyin "iş yapıp" neyin yapmayacağını çok iyi bilen ama nedense batmaktan kurtulamayan yapımcıların yatırım tercihleri gibi unsurlar nedeniyle hak ettiği dinleyici sayısına ulaşamamış albümlerle doludur popüler müzik tarihi.

Özellikle ana akım dışında kalan sanatçıların büyük emek ve harcama sonunda ortaya çıkardığı yapıt, post-prodüksiyon yetersizliklerinden raflara ulaşamazdı. Ulaşmayı başaranlar ise arka sıralarda tozlanırdı (Geçmiş zaman kipindeyim; zira artık raf falan da kalmadı, bir "tık"la hırsızlık dönemindeyiz şimdi).

Ama şu var ki, müzik tarihinde bu tür albümlerin yerleri çok ağırdır. "Trend" olamasalar da, sessiz sedasız işlerini yapıp üretildikleri coğrafyanın müzik kültürüne saygıdeğer katkılarda bulunarak kadirşinas dinleyicilerin belleklerine çekilirler.

Ben de buradan hareketle bu hafta, güzelliği nar gibi içinde kalmış albümleri yazmaya niyetlendim (Bu kez sadece yerli yapımlar, kısmetse bir başka yazıda memleket dışına el atarım). Ama evin dört bir yanına yayılmış arşivimi tarayınca öyle işler geldi ki elime, hadise bu haftayla kalmayacak. Kimi kaset, kimi plak, kimi CD... 30'a yakın albüm seçtim. Seri yazı da olsa, bunlardan ancak bazılarını paylaşabileceğim. Başlıyorum...

» **Murat Özyüksel * Bir Çiçek Yılı Sonra:** Prof. Murat Özyüksel, İstanbul Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencisi olduğum dönemde dersinden bir türlü geçemediğim siyasal tarih hocamdı. Oturup rock muhabbetleri yapar, ertesi hafta girdiğim finalde çakardım. Ne ben ona "Hocam alttan bir tek sizin dersiniz kaldı" dedim ne de o bana "bizim çocuk" kıyağı yaptı. Ne güzel... Ben bilmem kaçınıcı finalde dersi verdim, bu da bana güzel bir anı olarak kaldı.

Konuya döneyim... 1994 yılında çıkan *Bir Çiçek Yılı Sonra*, gitarın olmadığı bir rock albümüdür. Kısıtlı olanaklar yüzünden tüm enstrümanları, usta müzisyen **Ercüment Vural** klavyeli çalgılarla canlandırmıştı. Ama orkestrasyon ve Özyüksel'in şiirler üzerine yaptığı besteler öyle güzeldir ki, bu insanı rahatsız etmez. Yorumcu olarak **Teoman**, **Aslı Omağ**, **Ercüment Vural**, **Selin Gülün** ve **Ali Erenus**'un yer aldığı albümde *Lavinya*, *Yağmurlara Söyle*, *Harbe Giden Sarı Saçlı Çocuk* ve *Pembe Karanfilli Kız* olağanüstü şarkılardır. Murat Hoca daha sonra **İşğın Yansıması** adlı grubuyla sağlam rock albümlerine imza attı. Ama bu ilk yapıtın yeri benim için ayrıdır. Mutlaka bulun ve arşivinize ekleyin.

» **Ahmet Sinan Hatipoğlu * Musiki:** Galatasaray Lisesi'nin yanında bir kasetçi vardı. Bir gün o yarı açık mekânın müzik eksperisi sahibine "*Ahmet Sinan Hatipoğlu'nun albümü var mı*" diye sormuş, "*Öyle bir şarkıcı yok ki*" karşılığını almıştım. İşte bu yüzden *Musiki*, konuya cuk oturan bir albümdür. Hatipoğlu'nun "**Anatolian new age**" olarak sunduğu 1993 tarihli yapım enfes bir sound'a, sade ama çok etkileyici düzenlemelere ve birbirinden güçlü bestelere sahiptir. Kendi atölyesinde kaydettiği bu muhteşem albümden sonra sanatçı, **Handan İpekçi**'nin *Babam Askerde* adlı filminin müziğine imza attı. Ama ne yazık ki başka bir albüm çıkarmadı.

» **YUHU * Hazar Sahilinde:** Bu coğrafyada yapılmış, tüm zamanların en iyi 10 rock albümünden biridir bu. Aslında YUHU bir Azeri grubu; ama *Hazar Sahilinde* Uzelli Plakçılık prodüksiyonudur. Ekip 90'lı yıllarda Beyoğlu barlarında performans sergiliyordu. Tiplerine baksanız "rock'çı" demezdiniz. Lakin çalgılarını ellerine alıp da müziğe başladıklarında neye uğradığınızı şaşırırdınız. Tam anlamıyla bir virtüöz olan **Namık Nagdaliyev**'in gitarı, **Cesur Nemetov**'un güçlü vokali ve zimba gibi şarkılarıyla müthişti YUHU. 1993 tarihli *Hazar Sahilinde*'de her parça çok güzeldir ama *Şer* bir başka güzeldir. Sonrasında iki albüm daha yapan grup maalesef 1999 yılında dağıldı.

» **Ömer Özgeç * Nerde Yatmalı**

: 1986'da *Sevgilerde* adlı albümü çıkaran Ömer Özgeç'in 1989 tarihli *Nerde Yatmalı*'sı arşivimin en değerli parçalarındandır. Şiirler üzerine yaptığı besteleri kendine has yorumuyla söyleyen sanatçının bu yapımda yer alan 14 nefis eserinden özellikle *Sarılp Yatmak* benim başucu şarkılarımdandır. **Nâzım Hikmet**'in bu rubaisi ancak bu kadar güzel bestelenebilirdi. Güzel şiirler için güzel melodiler üretmeye devam eden Ömer Özgeç, yakın dönemde yaptığı *Silivri*'de ile kalbimi bir kez daha fethetmiştir. **(Devam edecek..)**

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Az bilinen güzel albümler (2)

HAKAN TÖRE 06.11.2013

Geçen haftaki uzunca girizgâhta "Trend olamasalar da, sessiz sedasız işlerini yapıp üretildikleri coğrafyanın müzik kültürüne saygıdeğer katkılarda bulunarak kadirşinas dinleyicilerin belleklerine çekilirler" diye bahsettiğim albümleri anlatmaya devam ediyorum...

» **Hardal * Nereden Nereye!**: Türk rock tarihinde kendisine ayrılmış birkaç sayfadan çok daha fazlasını hak eden sağlam bir gruptur Hardal. Aranjman modasının devam ettiği, ana akımın dışında kalanların Anadolu pop ya da protest türünde plaklar çıkardığı bir dönemde katıksız rock yaparak zor ve farklı bir yolu seçmiştir. 1976'da kurulan grup iki yıl sonra **Aydın B. Şencan, Cahit Kukul, Sedat Avcı, Şükrü Yüksel ve Özkan Turgay**'lı kadrosuyla *Nasıl Ne Zaman*'ı çıkarır. Çok güzel bir albüm olmakla birlikte benim favorim; 80'lerin başındaki o karanlık zamanlarda, müzik üretiminin neredeyse durduğu bir dönemde yayınladıkları *Nerden Nereye!*'dir. 1982 tarihli albüm müthiş bestelere, harika kompozisyonlara ve kusursuz stüdyo performansına sahiptir. Yapımdaki *Babalar Küçük Oğullarına Söylesin Diye, Sen Olmasaydın, Uyandı, Burak Beni ve Beni Anlayamazsın* adlı olağanüstü şarkıları hâlâ büyük bir keyifle dinlerim.

» **Kumdan Kaleler * Denize Doğru**: "İstanbul dolaylarından rock" yapan Kumdan Kaleler tek albümlük bir efsanedir. Beste ve sözlerinde ağırlıklı **Tuna Kiremitçi**'nin imzası olan *Denize Doğru*'daki her şarkı çok güzeldir. Ama **Ataol Behramoğlu**'nun aynı adlı şiiri üzerine bestelenen *Bu Aşk Burada Biter, Sana Dair, Harfın, Evde Yoklar, Kuru Beni, Senden Kalan Her Şey ve Ateş Olsam* muhteşemdir. Ekip, **Attila İlhan**'ın *O Vahim Orosu* adlı şiirine de harika bir beste yapmıştı ama şarkı telif sorunları yüzünden albümde yer almamıştı. O ezgiyi Tuna Kiremitçi yıllar sonra çıkan solo albümünde farklı sözlerle kullandı. Yeri gelmişken... O albüm de, yani 2007 tarihli **Kendi Hâlinde** de enfestir. *Dal Rüzgârı Affeder, Birden Geldin Akluma, Mucize, Şairin Şarkısı ve Hayallerin Neydi* gibi çok güçlü şarkılar içerir. "Yazar" kimliğiyle katıldığı bir programda Kiremitçi, müzikten "Çok isteyip de başarılı olamadığım bir alan" diye bahsetmişti. Kendisine haksızlık ediyor. Çünkü çok iyi bir besteci ve söz yazarı o.

» **Hüsnü Arkan * Bir Yalnızlık Ezgisi**: Hüsnü Arkan'ı "Ezginin Günlüğü'nün solisti" olarak tanırırsınız. Usta işi besteleri, sözleri ve kendine has yorumuyla, Ezginin Günlüğü'nün ikinci döneminde **Nadir Gökçürk** ile birlikte grubun iki beyninden biri olmuştu. Ama öncesi de var: Arkan ekibe katılmadan yıllar önce çok güzel ve çoğu müzikseverce ıskalanmış bir albüm yapmıştı...

Kesinleşen cezası nedeniyle 1985'te yurtdışına çıkan ve yıllarca ülkesinden uzak kalan Arkan, 1990'da **Şanar Yurdatapan** yönetiminde ilk solo albümü olan *Bir Yalnızlık Ezgisi*'ne imza atmıştı. Tüm besteleri Arkan'a ait olan yapımda sanatçı kendi şarkı sözlerinin yanında **Nâzım Hikmet, Can Yücel, Ülkü Tamer, Muzaffer Erdost ve Louis Aragon**'un dizelerine yer vermişti. Albümün açılış parçası olan *Hikâyemiz* çok çarpıcıdır... Ezginin

Günlüğü döneminde **Destur** grubuyla *Deli Bu Dünya*, sonrasında *Solo* ve *Yalnız Değiliz* adlı albümleri çıkaran Arkan, Gezi Direnişi için yaptığı *Eğilin* ile bir kez daha kalplerimizi fethetti.

» **Devil * Devil**: Türkçe sözlü heavy metal'in duayenidir Devil. **Sabahattin Taşdöğen, Ercan Birol, Nizamettin Taşdöğen, Gazanfer 'Gasko' Vatansever, Nejat Tekdal** ve **Tuncer Taşdöğen**'den (ki kendisi bir dönem *Tarafa*ta çalışmıştı) oluşan grup muhteşem konserlere imza attıktan sonra 1987'de kendi adını taşıyan albümü çıkardı. *Rüya, Neden Duruyorsun, Kâbus, Şaban* ve *Yalnızım* gibi çok güzel şarkılar içeren yapım miksaj tercihleri nedeniyle grubun gerçek ses örgüsünü yansıtmasa da, rock külliyatımızdaki saygın yerini almıştır... Devil'in gitaristi Ercan Birol 2003 yılında aramızdan ayrıldı. Nice müzik muhabbeti yaptığımız güzel insan, yetenekli müzisyen Ercan'ı rahmetle anıyorum. **(Devam edecek..)**

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Az bilinen güzel albümler (3)

HAKAN TÖRE 13.11.2013

Alan sarfiyatı olmasın diye sunum yapmadan ve çıkan kısmın özetini vermeden, direkt serinin son bölümüne giriyorum...

» **Nur Yoldaş * Sultan-ı Yegâh**: Yaşı 40'ın üzerinde olanlar bu albümü mutlaka bilir. Tek kanal döneminde albümdeki şarkılar sık sık ekrana gelirdi. *Sultan-ı Yegâh* popüler müzik tarihimizin en büyük eserlerindendir. Münzevi bir hayatı seçen büyük usta **Ergüder Yoldaş**'ın bestecilik ve kompozitörlükteki dehasını, Türk müziği makamlarını temel alarak Batı müziği armonisi eşliğinde sergilediği bir başyapıttır. Attila İlhan'ın "*Benim şiirlerimden yapılan en sevdiğim şarkı*" diye bahsettiği *Sultan-ı Yegâh* (adını, makamından alır) ile *Saki* (Nihavent) ve *Mihrimah* (Muhayyer Kürdi) yapımın bilinen şarkılarıdır ama diğer yedi parça da birbirinden güzeldir. Muhteşem bir müzisyen kadrosuyla kaydedilen ve 1981'de basılan albüm, Beyoğlu Metropol Müzik tarafından 1998 yılında tekrar yayınlanmıştı.

Ergüder Yoldaş sadece ayrı bir yazının değil kalınca bir kitabın konusu olacak bir müzisyen, müzik düşünürü ve isyankârdır... Aylar önce onunla ilgili yaptığım çalışma için Büyükkada'da geçirdiği döneme dair bilgi almak üzere Adalar Belediyesi'nin Basın Yayın Bürosu'nu aramıştım. Karşıma çıkan yetkili kendisinin hâlâ adada olup olmadığını bilmiyordu ama sağolsun yardımcı oldu. Soruşturup döneceğini söyledi. Birkaç gün sonra aradı ve "*Araştırdım! Ergüder Yoldaş, Muzaffer Kuşhan'ın sağlık merkezine gitmiş*" dedi. Ben de bunun 18 yıl önce olduğunu ve sanatçının bir ay sonra adaya döndüğünü, tekrar ayrılana kadar Büyükkada'da geçirdiği dönemle ilgili bilgi rica ettiğimi söyledim. Bir kez daha araştırıp beni arayacağını söyledi, aramadı... Bunu anlatmak istedim. Memlekette gerçek sanatçılara verilen değere, duygusal belleğimizin zayıflığına bir örnektir. Ustayı daha detaylı bir çalışmada anlatmak üzere bölümü burada nihayetlendireyim.

» **Erdal Kızılçay * Fahrünisa**: İşte yine "Akortsuz"luk bir vaka: Erdal Kızılçay'ın Türkçe Vikipedi'de sayfası yok, İngilizce Vikipedi'de var. **David Bowie, Iggy Pop, Tina Turner, Freddie Mercury** gibi uluslararası yıldızlarla

çalışmış sanatçının değerini biz bilmesek de eloğlu biliyor. Pek çok enstrümanı virtüözlük düzeyinde çalan ve buna ek olarak besteci, aranjör ve söz yazarı kimliğiyle tek başına bir grup olan sanatçıyı layıkıyla anlatmak için ayrı bir yazı kaleme almak lazım. Biz şimdilik onun ilk solo albümüne bakalım... Kızılçay'ın, annesine ithaf ettiği *Fahrünisa* 1996 yılında çıktı. Pop-rock ve Anadolu rock tarzlarının hâkim olduğu bu güçlü albümdeki parçaların besteleri ve biri haricinde sözleri usta müzisyene ait. Tüm enstrümanları Kızılçay'ın çaldığı *Fahrünisa*'da *Köprü Altı*, *Gel*, *Çok Zor* ve *Yallah* nefis şarkılar. Sanatçı, *Yallah*'ı yıllar öncesinde David Bowie için bestelediğini ama o dönemde kaydetme fırsatı bulamadıklarını söylemişti.

» **Deniz Türkali * Şehvet** : Bu albüm insana "Deniz Türkali neden sadece oyuncu ya da Vedat Türkali'nin kızı ve rahmetli Atıf Yılmaz'ın eşi olarak tanınır" dedirtir. Zira 1991 yılında yayınlanan *Şehvet*'te müthiş bir yorumculuk performansı sergilemiştir kendisi. Orijinali, Mike Oldfield'ın kardeşi **Sally Oldfield**'a ait olan muhteşem *Buzlu Sular*'da ise aşmıştır. Sözleri Yıldırım Türker'e ait olan bu parçanın dışında *Güz*, *Ekmek* ve *Güller*, *İmzasız El Yazıları*, *Kutucuklar* ve *Kırların Kötü Çocukları* olağanüstü şarkılardır. Bulup dinlemelisiniz.

» **Whisky * Babaanne**: Türkçe sözlü ilk heavy metal albümü olması dışında benim için bir özelliği daha var *Babaanne*'nin: Ulusal bir dergide çıkan ilk yazım bu albüm için yaptığım kritikti. 15 yaşındaydım... Efsanevi **Hey Dergisi** editörleri, çizgili dosya kâğıdına yazıp gönderdiğim metni beğenmiş ve dergiye koymuştu. Bu bana cesaret verdi; başka yazılar gönderdim, onları da yayımladılar. Sonrasında da kalemi, klavyeyi hiç bırakmadım... Dolayısıyla bu albüm benim için bir dönüm noktası olmuştur.

1993 yılında beyin kanaması sonucu hayata veda eden **Kamil Özeydın**'ın 1979'da kurduğu Whisky, 80'li yıllarda **Devil** ile birlikte Türk rock müziğine yön veren iki önemli ekipten biriydi.

Yetenekli müzisyen Özeydın'ın değişik dönemlerde davul, basgitar ve gitar çaldığı grup *Babaanne*'nin kayıtlarını 1983'te bitirir. Lakin düğün salonlarında çalışarak kazandıkları para, stüdyoya olan borçlarını kapatmaya yetmez ve bandı alamazlar. Kayıtları sadece iki günde bitirilen albüm, üç yıllık çabanın ardından 1986'da çıkar. *Babaanne*'de basgitarı Kamil Özeydın, gitarı **Serdar Çokuslu**, davulu **Filip Sümbülkaya** çalmıştır. Vokallerde ise yine Çokuslu vardır. Bu dönemde grup, o korkunç denetimden geçerek TRT ekranında boy gösterir; lakin "Whisky" yetkililerce sakıncalı bulunduğu için **Yüzde Yüz** adıyla katılırlar programlara. *Bak Biz Genciz*, *Rüşvet*, *Yokluk* ve *Kendine Hoş Geldin* gibi güzel şarkılar barındırsa da *Babaanne* esas olarak popüler müziğimizde farklı bir kulvar açmış olmasıyla çok önemlidir.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gökkuşağı Gönder Bana

HAKAN TÖRE 27.11.2013

Yeryüzünde çok az müzisyen vardır, çift rakamlı sanat yıllarını devirip hâlâ hayata yeni ve güzel şarkılar verebilen. Zira her besteci için "üretkenliğin altın çağı" denebilecek bir dönem vardır. Kişide virtüözlük, söz yazarlığı, müzik perspektifi gelişebilir ama Tanrı'nın az sayıda insana bahsettiği melodi yaratma yeteneğinin miadı bir gün dolar. Ki örnekleri çoktur; zamanında enfes bestelere imza atmış pek çok sanatçı yıllar geçtikçe

kendini tekrarlamaya, basmakalıp şarkılar yapmaya başlar. Bu noktada kimi ortadan kaybolur, kimi müzikal fantezilere dalar: Birdenbire aç çocuklar gelir aklına ya da Doğu makamlarına, Afrika ritimlerine merak salar; "hit" yıllarında planlarında hiç yokken feylesof olur...

İlk cümlede bahsettiğim sanatçılardan birinin yeni albümü konumuz. 1973 yılında yayınlanan **Chants Révolutionnaires Turcs** albümünü milat alırsak 40. müzik yılını yaşayan ve bu süreçte muhteşem şarkılar yapmanın ötesinde bir tarz yaratan **Zülfü Livaneli** dokuz yıllık aranın ardından yeni stüdyo albümünü çıkardı: **Gökkuşağı Gönder Bana**.

Albümü on gündür onlarca kez dinledim. Her dinleyişte yeni tatlar aldım, detaylara gizlenmiş güzellikler keşfettim. Şarkıları iyice sindirdikten sonra albümün öyküsünü Livaneli'den dinlemek istedim. "Biliyorsun benim albüm yapmam uzun bir çalışma sürecini gerektiriyor. Sözler, besteler, bunlara uygun tarzı belirlemek, halka sunmaya değer on yeni parça yaratmak kolay değil" diyen usta şöyle devam etti: "Gökkuşağı Gönder Bana'nın kayıtları, zaman zaman duraklayarak iki yıla yakın sürdü. Yalın ama derin bir albüm olsun istiyordum. Ferhat Livaneli ile birlikte albümün sound'u üzerinde çok kafa yorduk, çok deneme yaptık. Efektlerden, klişelerden uzak temiz bir sound'a ulaşmayı denedik. Asıl büyük zamanı bu aldı. Sen de biliyorsun, hiçbir zaman 'piyasa ne ister' diye düşünmedim. Bu yüzden müziğim, yaşuma rağmen alternatif müzik olarak kaldı. Dünyamda ne varsa bu albüme yansdı: Yani barış özlemi, özgürlük tutkusu, aşk, deniz, Ege..."

Merhamet dizisinin müziği ile bu yıl Altın Kelebek Ödülü kazanan **Ferhat Livaneli**'nin muhteşem düzenlemelere imza attığı **Gökkuşağı Gönder Bana**'da dokuz yeni, bir anonim şarkı var. Dokuz parçanın sözleri Livaneli'ye ait; albüme adını veren şarkının sözleri ise **Ülkü Tamer**'in. Usta şair bu şiiri, sanatçının **Mikis Theodorakis** ile yaptığı 1985 tarihli **Güneş Topla Benim İçin**'e özel yazmış (ki albümdeki tüm şiirler Tamer'e aittir). Ama o dönem bestelenmemiş. Üç yıl sonra **Ahmet Kaya, Başkaldırıyorum** albümünde, **Gül Dikeni** adıyla yer vermişti şiire... Başka ezgilerle kulaklara yerleşmiş bir şiiri yeni bir besteye sunmak çok risklidir. Dinleyici, benimsemekte güçlük çeker şarkıyı. Ama Livaneli öyle güzel ve mısralarla öylesine uyumlu bir melodi yaratmış ki, **Gökkuşağı Gönder Bana** daha ilk dinleyişte sarıp sarmalıyor insanı.

Albümdeki bir diğer favorim **Son Şarkı**. Usta, içsel yolculuğundan taşan çarpıcı dizeleri çok güçlü bir ezgi eşliğinde söylüyor burada. **Son Şarkı** ile birlikte Livaneli'nin "farkına varılmasını istediğim iki parça" diye bahsettiği ve **Mutluluk** filminin tema müziği üzerine yaptığı **Bir Yelkenlim Olsaydı** albümün bir başka enfes çalışması. İnsanın içine işleyen müthiş bir duygu var bu şarkıda.

Ve **Haberleri Açma Baba...** **Cansel Şapçılı** ve **İrem Bilgiç** adlı iki küçük kız söylüyor şarkıyı, ama ne söylemek! Bu yaşta böyle bir ses hâkimiyeti... "Çocuk Kalbim Seni Söyler Korosu"nun vokal yaptığı parça gerçekten çok etkileyici; başkalarının önünde ağlamaktan utananlardansanız, yalnızken dinleyiniz. **Burcu Sinem Şenel**'in harika yorumuyla **Sen ve Ben, Ozan, Ege, İlkbahar, Güneş Yine Doğacak** ve **Mavi Sonsuzluk** albümün diğer güzellikleri...

Gökkuşağı Gönder Bana duygu ve hüznü yüklü bir albüm. Ama "Akdenizli hüznü" bu. Zaten Livaneli yapıtlarında hiçbir zaman arabesk duygusallığa rastlayamazsınız. En büyük acıları anlattığı şarkılarında bile karamsarlık değil umut hâkimdir. Bu albüm, tanıklık ettiğimiz bir tarihin önemli değerlerinden biri. Koleksiyonunuzda mutlaka yer almalı.

Yirmi yedi

HAKAN TÖRE 11.12.2013

Nicedir kafamda vardı "27'ler Kulübü"nü anlatmak. "Bak bunu da yaz" listemin kıdemli başlıklarından biriydi, lakin içinde ölüm olan her şey çok zorluyor insanı. Bu yüzden hep erteledim. Ne var ki, üç hafta önce 27 yaşındaki sevgili kuzenim Ceyhun'u kaybettiğimizden beri bu sayı beynime çakıldı kaldı... Ne vardı bu 27'de?

Psikiyatr ve yazar **Tomas Chamorro-Premuzic, Amy Winehouse**'un ölümünün ardından yazdığı makalede "Pek çok rock yıldızının 27 yaşında ölmesiyle ilgili bir teori üretebilir miyiz" diye sorduktan sonra şöyle devam etmişti: "Morrison'lar, Hendrix'ler müziklerinde ve özel yaşamlarında hem topluma hem de kendilerine karşı savaş vermek durumunda kalır. Asi ve özgür ruhları, yaşadıkları ve büyük ihtimalle içinde bulunmaktan çok da hoşnut olmadıkları dünyayla çatışırken, diğer yandan yaşlanmanın onlarda yarattığı konformist etkilerle mücadele eder. Şöhrete kavuşunca, kaçmak ya da değiştirmek istedikleri sistemin kölesi hâline gelirler. İnsanların kendilerini bir marka olarak görmesine ve 'satın almasına' şahit olmak onları tüketmeye başlar..."

Kritik bir yaş 27. Ama trajedinin sosyal ve psikolojik boyutları, çok kafa yormuş olsam da bu köşenin boyunu aşar. Bunu Chamorro-Premuzic gibi uzmanlara bırakıp "merhum rock'çılar derneği"ne dönelim. Aslında konuyu rock ile sınırlamak yanlış olur; 27'ler Kulübü'nün blues, R&B, pop ve folk türlerinden de üyeleri vardır.

Pek çok kişi bu ölüm zincirinin ilk halkası olarak 1938'de hayata veda eden blues efsanesi **Robert Johnson**'ı görür. Aslında lanet ondan önce başlamıştır. Brezilyalı müzisyen **Alexandre Levy** 1892 yılında öldüğünde 27 yaşındaydı. Ömrünü 1908'de tamamlayan ragtime sanatçısı **Louis Chauvin** de öyle.

Tahran'da kurulup Brooklyn'e göç eden rock grubu The Yellow Dogs'un gitaristi **Soroush "Looloosh" Farazmand**'ın, geçen ay bir cinayete kurban gitmesinin ardından üye sayısı 45'e ulaşan kulübün "ölümsüz" üyelerine bakalım...

» **Jim Morrison**: Sevenleri üç gün önce onun doğum gününü kutladı. 8 Aralık 1943'te Florida'da dünyaya gelen James Douglas "Jim" Morrison, son nefesini 3 Temmuz 1971'de Paris'te vermişti. Hakkında onlarca ölüm teorisi üretilen "kertenkele kral", rapora göre kalp yetmezliği sonucu hayatını kaybetmişti.

Jim Morrison salt bir şarkıcı değildi. Rock ile şiirselliği buluşturan bir şairdi, ozandı, düşünürdü. Üyesi olduğu **The Doors**, kimi çokbilmiş müzik yazarlarınca "müzikalitesi zayıf" diye eleştirilse de rock tarihinin en önemli gruplarından. Morrison ile birlikte, bir eliyle org çalarken diğeriyle klavyeden bas partiyonlarını geçen aşmış müzisyen **Ray Manzarek**, davulcu **John Densmore** ve gitarist **Robby Krieger**'ın oluşturduğu ekibin ilk 33'lük plağı *The Doors* (1967) tüm zamanların en güzel albümlerindendir. *Break on Through* ile beklenen reaksiyon alınamayınca çıkış parçası olarak seçilen *Light My Fire* favorilerim arasında yer almasa da albüm *The End* gibi bir başyapıta, *The Crystal Ship*, *End of the Night*, *Soul Kitchen* ve ölene kadar hiç bıkmadan dinleyeceğim *Take It as It Comes* gibi muhteşem şarkılara sahiptir. Ayrıca Bertolt Brecht'in şiiri üzerine Kurt Weill'in bestesini yaptığı *Alabama Song*'un en güzel yorumu da bu olağanüstü yapıttadır.

Jim Morrison ve The Doors anlatmakla bitmez... Bölümü, Ray Manzarek'in sözleriyle kapatayım: "*Jim'in bir katili vardı. Onu Nietzsche öldürdü ve ben bu cinayeti gördüm...*"

» **Jimi Hendrix:** Saygın müzik dergisi *Rolling Stone*'un okuyucularınca "**tüm zamanların en büyük gitaristi**" seçilen Johnny Allen "Jimi" Hendrix'in 27 yıl süren yaşamı 18 Eylül 1970'te sona erdi. 1967'de yayınlanan *Are You Experienced*'i milat kabul edersek, sadece dört yıl süren bir profesyonel müzik kariyeri ve sağlığında çıkan üç stüdyo albümüyle bir efsaneye dönüşmek ancak bir dâhinin işidir. Günümüzde bile pek çok müzisyeni etkileyen Hendrix'in ilk albümünü ABD Kongre Kütüphanesi, "Korunması Gereken Değerler" listesine aldı.

Gitar virtüözü, şarkıcı, besteci ve söz yazarı Jimi Hendrix Londra'da bir otel odasında kendi kusmuğunda boğularak ölmüş hâlde bulunmuş, son saatlerinde aşırı dozda uyku ilacı ve alkol aldığı açıklanmıştı. Yıllar sonra Hendrix'in menajeri Michael Jeffery ile ilgili "ölüme sebebiyet verme" iddiası ortaya atılmış ama kanıtlanamamıştı. **(Devam edecek...)**

tore.hakan@gmail.com

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yirmi yedi (2)

HAKAN TÖRE 18.12.2013

Geçen hafta, ilk üyesi 1892 yılında yaşamını yitiren **Alexandre Levy** olan "**27'ler Kulübü**"ne girizgâh yapmış; psikiyatr **Tomas Chamorro-Premuzic**'in "27 yaş ölümleri analizi"ni aktarmıştım. Ardından "Kertenkele Kral" **Jim Morrison** ve "Tüm zamanların en büyük gitaristi" **Jimi Hendrix** ile kulübün ölümsüz üyelerini anlatmaya başlamıştım. Kaldığım yerden devam ediyorum...

BLUES'UN BEYAZ KRALİÇESİ

» **Janis Joplin:** Jimi Hendrix'i anlatırken "Sadece dört yıl süren bir profesyonel müzik kariyeri ve sağlığında çıkan üç stüdyo albümüyle efsaneye dönüşmek ancak bir dâhinin işidir" demiştim. Aynı şeyi, Hendrix'ten sadece 16 gün sonra ölen Janis Joplin için de söyleyebiliriz. 4 Ekim 1970'te "**aşırı doz eroin**" yüzünden hayata erken veda eden Joplin, dördüncü stüdyo albümü *Pearl*'ün başarısına tanık olamadı.

Siyahî kökenli bir müzik türü olan blues'un "beyaz kraliçe"si Joplin, muhteşem bir yorumcuydu ama tek meziyeti bu değildi. Örneğin, en güzel şarkılarından *Move Over*'ın sözü ve bestesi ona aittir. Keza bir akapella olan ve dizeleri Bob Neuwirth ile Michael McClure imzası taşıyan *Mercedes Benz*'in melodisini Joplin yazmıştır. *Intruder*, *Women is Losers*, *Turtle Blues* ve *I Need a Man to Love* onun yaratıcı yönünü ortaya koyan diğer enfes parçalardır. Ayrıca **George Gershwin**'in *Porgy and Bess* operası için yazdığı ve www.summertime-connection.nl sitesine göre 33 bin 345 kayıtlı versiyonu olan *Summertime*'i onun gibi söyleyen çıkmamıştır. Ve elbette *Piece of My Heart*, *Cry Baby*, *Down on Me*, *Get it While You Can*, *Try (Just a Little Bit Harder)*, *Ball and Chain*... Dünya döndükçe bu şarkılar da dinlenecek Joplin'in o muhteşem sesinden.

ÖNCE BRIAN JONES VARDI

» **Brian Jones:** Rolling Stones efsanesinin beyin takımındandı. Gruptan ayrıldıktan bir süre sonra, 3 Temmuz 1969'da evinin havuzunda ölü bulundu. Yıllar sonra, o gün evde bulunan **Frank Thorogood** tarafından öldürüldüğü iddia edildi; dahası Thorogood'un, 1993'te son nefesini vermeden önce cinayeti itiraf ettiği söylendi. Brian Jones hayranları epey çaba gösterdi vakanın tekrar incelenmesi için ama iddia kanıtlanamadı.

Mick Jagger ve **Keith Richards** ile özdeşleşen Rolling Stones, kurulduğu yıllarda farklı bir kimliğe sahipti ve ana enstrümanı gitar olan ama pek çok enstrümanı virtüözlük düzeyinde çalan aşmış müzisyen Brian Jones çoğu müzik tarihçesine göre ekibin esas adamıydı. Gelgelelim onun gibi yüksek egolara sahip Jagger ve Richards ile anlaşamadı, yolları ayrıldı.

Jones beste açısından grubun külliyatına çok katkı yapmamış olsa da müzik perspektifi, icra yeteneği ve kompozisyon dehası ile çok önemli bir unsurdur. O ayrıldıktan sonra Rolling Stones yine başarılı oldu; lakin Jones kaynaklı müzikal derinlik ve deneysellikten mahrum kaldı.

URIAH HEEP'İN KADERİ

» **Gary Thain:** Yazıyı yazarken, **Uriah Heep**'in *Return to Fantasy* albümünün plağı tüm heybetiyle karşımda duruyordu. Nicedir pikabım bozuk olduğu için kitaplıkta aksesuar görevi görüyor. 1975 tarihli albüm grubun en sevdiğim işlerindendir.

Keef Hartley Band'in basgitaristi Gary Thain, 1969'da kurulan Uriah Heep'e 1972'de dâhil oldu. Ekip önce Paul Newton, sonra Mark Clarke'ın ayrılmasıyla yaşadığı basgitar bunalımını onunla aşmıştı. Ama Thain'in kısa ömrü 8 Aralık 1975'te son buldu. Ölüm nedeni "**aşırı doz eroin**"di.

Sympathy, *July Morning*, *Gypsy* ve muhteşem *Lady in Black* gibi şarkıları klasikler arasına giren Uriah Heep'te bir basgitarist laneti var sanki. Eski tayfadan **Mick Box**'ın şefliğinde hâlâ müzik yapan ve en son 2011 yılında *Into the Wild*'ı çıkaran grubun verdiği iki yıllık arayı saymazsak 1976'dan beri üyesi olan **Trevor Bolder**, on ay önce pankreas kanserine yenik düştü. **(Devam edecek...)**

tore.hakan@gmail.com

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yirmi yedi (3)

HAKAN TÖRE 25.12.2013

Uzunca bir girizgâhın ardından **Jim Morrison** ve **Jimi Hendrix** ile anlatmaya başladığım “**27’ler Kulübü**”ne geçen hafta **Janis Joplin**, **Brian Jones** ve **Gary Thain** ile devam etmişim. Bugünkü yazıyla seriyi tamamlıyorum...

» **Ron “Pigpen” McKernan: Grateful Dead** Türkiye’de daha çok 1975 tarihli *Blues for Allah* ile tanınır. Bu, muhteşem bir yapıt olmakla birlikte efsanevi grubun sekizinci stüdyo albümüdür. Belki de ilginç adı, plağın en bilinen Grateful Dead işlerinden biri olmasını sağlamıştır. Albüm başlığının öyküsünü aktarayım: Suudi Arabistan Kralı **Faysal bin Abdülaziz** bir Grateful Dead hayranıydı. Grup elamanları albümün stüdyo çalışmalarını sürdürürken kralın ölüm haberini aldı. **Jerry Garcia** ve **Robert Hunter** onun anısına *Blues for Allah*’ı besteledi; bu şarkı albüme adını verdi.

Ron “Pigpen” McKernan, Grateful Dead’in kurucu elamanlarındandı. Çok yetenekliydi; klavyeli çalgılar, perküsyon, gitar ve armonika virtüözüydü. Ayrıca iyi bir şarkıcı ve besteciydi. Ama alkolizm onu çok genç yaşlarında esir almıştı. Grubun 1972 turnesini sağlık sorunları yüzünden yarım bıraktı. 8 Mart 1973’te, hoyratça kullandığı vücudu iflas etti ve alkole bağlı sindirim sistemi kanaması yüzünden hayatını kaybetti.

» **Kurt Cobain:** 90’lı yıllarda bir “grunge” patlaması yaşanmıştı. **Nirvana** ile birlikte **Pearl Jam**, **Soundgarden**, **Alice in Chains** ve **Temple of the Dog** gibi Seattle çıkışlı sağlam gruplar akımın başını çekiyordu. Pearl Jam ve Alice in Chains’i de çok sevmekle birlikte benim favorim Kurt Cobain’in ekibi idi. 1989’da *Bleach*’i çıkaran Nirvana, büyük patlamayı iki yıl sonra yayınladığı *Nevermind* ile yaptı. Çok popüler olduğu için kompleks sahibi rock dinleyicilerinin burun kıvrıldığı *Nevermind* muhteşem bir albümdü. *Smells Like Teen Spirit*, *Come as You Are*, *In Bloom* ve *Lithium* gibi birbirinden güzel şarkılara sahipti. Tüm başarısına rağmen bu albüm, Cobain için sonun başlangıcı oldu. İsyankâr ama hassas bir insandı o, şöhret ve gereklilikleri ona ağır gelmeye başladı. Psikiyatr Tomas Chamorro-Premuzic’ten daha önce yaptığım alıntının bir bölümü tam da Cobain’in durumunu anlatıyor: “*Asi ve özgür ruhları, yaşadıkları ve büyük ihtimalle içinde bulunmaktan çok da hoşnut olmadıkları dünyayla çatışmaya başlar... Şöhrete kavuşunca, kaçmak ya da değiştirmek istedikleri sistemin kölesi hâline gelirler. İnsanların kendilerini bir marka olarak görmesine ve ‘satın almasına’ şahit olmak onları tüketmeye başlar...*”

Grup 1992’de *Incesticide* adlı derleme albümü, 1993’te *In Utero*’yu çıkardı. Bu süreçte Cobain hep mutsuzdu ve “Artık vücudum uyuşturucu almama izin vermiyor, çünkü çok zayıfım. Uyuşturucular zaman kaybedir” dese de bağımlılıktan kurtulamıyordu. Gelgitlerle, mücadeleyle, acılarla dolu süreç 5 Nisan 1994 tarihinde trajik şekilde nihayete erdi; Kurt Cobain bir tüfekte hayatına son vermişti. Bazı hayranları onun cinayete kurban gittiğini ve azmettiricinin, o sırada turnede olan karısı Courtney Love olduğunu iddia etti. Ama Cobain’in ölümü kayıtlara “intihar” olarak geçti.

Olağanüstü bir besteci, söz yazarı, gitarist ve şarkıcıydı o; içli bir rock ozanıydı. Güzel bir cana kıydı; çok yazık oldu...

» **Amy Winehouse:** Malum, daha iki yıl önce kaybettik onu. 23 Temmuz 2011’deki ölümünün ardından çok şey yazıldı; hakkında programlar yapıldı, kitaplar yayımlandı (Bunlar içinde **Mick O’Shea** imzalı **Amy Winehouse: Hükmen Mağlup** adlı kitabı şiddetle tavsiye ederim). Bu nedenle bölümü kısa tutuyorum ama şunları söylemeden geçemeyeceğim: R&B ve soul türlerinden pek hazzetmem. Lakin Winehouse öyle güzel şarkılar yazardı ve öyle güzel söylerdi ki, kayıtsız kalmak mümkün değildi. İlk albümü *Frank* çok iyidir; *Back to Black* ise başyapıttır. 2006 tarihli albümde yer alan *Rehab*, *You Know I’m No Good*, *Back to Black*, *Tears Dry on Their Own* ve *Love is a Losing Game* enfes şarkılardır. Daha fazlasını da yapacaktı; ne yazık ki kırık kalbi ve erken yorulmuş bedeni alkole yenik düştü...

27'ler Kulübü'nün, burada anlatamadığım **diğer 37 üyesi** ve ölüm tarihleri şöyle: **Alexandre Levy** (1892), **Louis Chauvin** (1908), **Robert Johnson** (1938), **Nat Jaffe** (1945), **Jesse Belvin** (1960), **Rudy Lewis** (1964), **Malcolm Hale** (1968), **Dickie Pride** (1969), **Alan "Blind Owl" Wilson** (1970), **Arlester "Dyke" Christian** (1971), **Linda Jones** (1972), **Leslie Harvey** (1972), **Roger Lee Durham** (1973), **Wallace Yohn** (1974), **Dave Alexander** (1975), **Pete Ham** (1975), **Cecilia** (1976), **Helmut Köllen** (1977), **Chris Bell** (1978), **Jacob Miller** (1980), **D. Boon** (1985), **Alexander Bashlachev** (1988), **Jean-Michel Basquiat** (1988), **Pete de Freitas** (1989), **Mia Zapata** (1993), **Kristen Pfaff** (1994), **Richey Edwards** (1995), **Fat Pat** (1998), **Freaky Tah** (1999), **Rodrigo Bueno** (2000), **Sean Patrick McCabe** (2000), **Maria Serrano Serrano** (2001), **Jeremy Michael Ward** (2003), **Bryan Ottoson** (2005), **Valentín Elizalde** (2006), **Richard Turner** (2011), **Soroush "Looloosh" Farazmand** (2013).

Son olarak, genç yaşlarında hayatını kaybeden bizden müzisyenleri; **Kamil Özaydın**, **Gökhan Semiz**, **Uzay Heparı**, **Ajlan Büyükbırç**, **Kerim Tekin**, **Yavuz Çetin**, **Ercan Birol**, **Kazım Koyuncu** ve **Barış Akarsu**'yu sevgi ve rahmetle anarak seriye son noktayı koyuyorum.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Işığın Yansıması

HAKAN TÖRE 08.01.2014

Geçen ayın son günlerinde çarpıcı bir müzik performansı izledik. Kocaman bir mekânı tıka basa doldurmuş dinleyicilerine muhteşem bir rock gecesi yaşattı **Işığın Yansıması**. Ne zamandır grubu yazmak istiyordum, benim için güzel fırsattı; lakin köşede devam eden bir seri vardı, sonraki hafta ise "yılbaşı öncesi erken baskı" kaosu. Kismet bu haftayaymış...

Türkçe protest rock'ın sağlam gruplarından Işığın Yansıması; akustik gitarda **Murat Özyüksel**, vokalde **Ali Erenus**, elektrogitarda **Ayhan Orhuntaş**, basgitarda **Hüseyin Sol**, elektrogitar ile geri vokalde **Yusuf Uğurer** ve davulda **Fırat Özyavuz**'un oluşturduğu kadroyla çıktı sahneye. Ekibin has adamlarından **Barlas Çevikus** hasta olduğu için gelememişti.

Çok sevdiğim *Kalyonlar* ile başlayan konser, son albümden *Gerçek Adalet* ile devam etti. Sonra *Bildiri*, *Yağmurlara Söyle*, *Birdenbire*, *Kazıcılar*, *Pembe Karanfilli Kız* ve *Lavinia*'nın da içinde olduğu birbirinden güzel 15 adet Murat Özyüksel bestesi...

Az Bilinen Güzel Albümler başlıklı yazıda kendisinden bahsetmiştim. Işığın Yansıması'nın kurucusu, akustik gitaristi ve bestecisi Profesör Murat Özyüksel siyasal tarih hocamdır. Muhteşem bir insandır ama notu kıttır.

Murat Hoca, Uludağ Üniversitesi'nde çalıştığı yıllarda Bursa'da kurmuş grubu. 1990'da İstanbul Üniversitesi'nde göreve başlayınca, ekip faaliyetleri kesintiye uğramış. Bu dönemde, **Ercüment Vural** eşliğinde **Bir Çiçek Yılı Sonra**'yı çıkarmıştı. O olağanüstü albümü, yukarıda andığım yazıda detaylı anlatmışım. Bu nedenle, ecnebilerin "reunion" diye tabir ettikleri vuslattan sonra yaşananlarla devam edeyim...

Işığın Yansıması'nın kuruluş kadrosunda yer alan Barlas Çevikus'un yanı sıra Murat Durmaz, 1995'te Bursa'dan İstanbul'a göç eder. Ve Murat Hoca nicedir özlemini çektiği grup performanslarına başlar. Bu üçlü 1997'de **Birdenbire**'yi çıkarır. Albümün kayıtlarında klavyeli çalgıları Serdar Yalçın, davulları Mert Alkaya çalar. *Bir Yaz*

Günlüğü, Bardaktan Boşanırcasına, Kalyonlar, Anlamak Sevgilim, Birdenbire, Gün Olur ve Özyüksel'in solo albümünde de yer alan *Pembe Karanfilli Kız* gibi güçlü şarkılara sahip olan yapıt, arşivlidir.

Grup, iki yeni elemanın katılımıyla beş yıl sonra **Nerde Ellerin**'e imza atar. Aslında "yeni eleman" demek doğru olmaz. Güçlü sesiyle albümdeki tüm şarkıları söyleyen Ali Erenus, Özyüksel ile *Bir Çiçek Yılı Sonra*'da çalışmıştı. Aşmış gitarist Ayhan Orhuntaş ise, Bursa yıllarında grubun bir parçasıydı. Yapımda, yine ilk kez solo albümde dinlediğimiz iki şarkının yeni versiyonları dikkat çekicidir: *Harbe Giden Sarı Saçlı Çocuk* ve *Lavinia*. Ama *Anı, Kendi Gücüne Güven, Kazıcılar* ve *Bir Ayrılık Bir Yoksulluk Bir Ölüm* de harikadır.

Aynı yıl bir albüm daha yayınlar Işığın Yansıması: **Rayların İzinde**. Özyüksel'in imzasını taşıyan *Demiryolu* belgeselinden doğan bir projedir bu ve ağırlıkla enstrümantal parçalardan oluşmaktadır.

Grup bu albümlerden sonra, on yıl sürecektir sessizliğe gömülür. Lakin yeni şeyler söylemek gerekmektedir ve Işığın Yansıması 2012 yılında yeni ve çok güzel bir albümle çıkagelir: **Şimdi Yeni Şeyler Söylemek Lazım...**

Müzikle uğraşanlar bilir... Şiir üzerine beste yapmak çok zor iştir. Kelimelerle oynamadan, şiirin kendi ritmine uygun, prozodi bozukluğuna neden olmayacak güzel bir melodi yaratıp, onunla mısraları bir bütün hâline getirebilmek her müzisyenin harcı değildir. Murat Hoca bu konunun ustasıdır. Başta **Afşar Timuçin** olmak üzere büyük şairlerin eserlerini besteler ve ürettiği melodiler, ses verdiği sözcüklerle uyum içindedir. Özyüksel'in her bestesinde rock ile şiirin muhteşem buluşmasına tanık olursunuz.

Yine köşenin vuruş sayısını aştım... Sevgili hocamın, grubun "duruş"una dair söylediklerinden kısa bir bölümle bitireyim yazıyı: "*İlle de 'protest rock yapacağız' gibi bir ön kabulle yola çıkmadık biz; bu süreç kendiliğinden oluştu. Ancak toplumsal merkezli sorunların yanı sıra yaşamın insani ve bireysel boyutunu önemsediğimizin de altını çizmeliyim. Daha özgürlükçü, sosyal adaletten söz edebildiğimiz bir toplumsal yapıya ulaştıkça belki 'Pırpırlı Şarkı' ve 'Lavinia'larımız artacak; 'Hücre', 'Hrant', 'Kazıcılar' gibi şarkılarımız azalacaktır. O günlere özlem duymamak mümkün mü...*"

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Selam Yabancı

HAKAN TÖRE 15.01.2014

Yazar-müzisyen **Tuna Kiremitçi**'nin yeni grubu **Atlas** ve onun şahane albümü **Selam Yabancı**... Konu bu. Ama önce işin evveliyatına bakalım.

Kiremitçi'nin ilk ekibi **Kumdan Kaleler**, tek albümlük bir Beyoğlu efsanesidir... 90'lı yılların ikinci yarısıydı. Farklı dönemlerde benim de müzik yaptığım bir mekânda haftanın bir günü sahneye çıkar ve salonu hıncanın doldururlardı. Sıkı dinleyicilerindendim; canlı performanslarını kaçırmazdım. Az *Bilinen Güzel Albümler* başlıklı seri yazıda kısaca anlattığım **Denize Doğru** adlı albümleri nefistir. 1996 tarihli yapımda yer alan *Sana Dair, Harfin, Evde Yoklar, Koru Beni, Senden Kalan Her Şey, Ateş Olsam* ve **Ataol Behramoğlu**'nun aynı adlı şiiri üzerine bestelenen *Bu Aşk Burada Biter*'i hâlâ keyifle dinler, bazen de eşe dosta çalar söylerim.

Birkaç hafta önce *Selam Yabancı* yayınlandığında “Tuna Kiremitçi 17 yıl sonra müziğe döndü” diye başlıklar atıldı basında. Yalan yanlış işler bunlar. Zira bir dönem zamanının çoğunu romanlarına ve çok sevdiğim köşe yazılarına vakfetmiş olan Kiremitçi, 2007 yılında adı gibi bir solo albüm çıkarmıştı: **Kendi Hâlinde**. Naif ve çok hoş bir yapıttır. *Şairin Şarkısı, Dal Rüzgârı Affeder, Birden Geldin Aklıma, Mucize ve Hayallerin Neydi* gibi güzel şarkılara sahiptir. Ayrıca Kumdan Kaleler döneminde, **Attila İlhan**’ın *O Vahim Oropsu* adlı şiiri üzerine yapılan ama grubun albümüne telif sorunları yüzünden girmeyen *Beyoğlu’nda Devriyeler*’in farklı sözlerle kaydedilmiş *Beyoğlu* adlı versiyonu da *Kendi Hâlinde*’nin bellekte yer eden işlerindendir.

Yukarıda bahsettiğim yazıda ilgili bölümü şöyle bitirmiştım: “Yazar kimliğiyle katıldığı bir programda Kiremitçi, müzikten ‘Çok isteyip de başarılı olamadığım bir alan’ diye bahsetti. Kendisine haksızlık ediyor. Çünkü çok iyi bir besteci ve söz yazarı o...” Gitarını duvara asmış gibi konuşuyordu o zamanlar. Neyse ki gitar onu bırakmamış.

Davulcu **Hasan Köseoğlu** ve gitarist **Burak Aldinç** aramış bir gün; “Biz ekibi topladık, besteleri kap gel” demişler Kiremitçi’ye. **Selim Öztunç** (klavyeli çalgılar, gitar) ve **Can Yalın**’ın (basgitar) da katılımıyla Ömerli’de bir evin garajında demo kaydederken bulmuşlar kendilerini...

İyi de yapmışlar. Grubun, “Bu şarkıları 2013 yazında, İstanbul’da kaydettik. O yaz İstanbul nasılsa, albüm de biraz öyle oldu...” sözleriyle sunumunu yaptığı *Selam Yabancı* harika bir albüm.

Yapımda dikkati çeken ilk şey Tuna Kiremitçi’nin yorumculuğu. Yumuşak sesine alıştığımız sanatçı burada biraz sertleşmiş, abartılı olmayan düzeyde “brutal” vokale meyletmiş. Başta çok yadırgıyor insan, “zorlama olmuş” diye düşünüyor. Ama dinledikçe alışıyor, hatta “E bu şarkılar da böyle söylenmeliymiş zaten” sonucuna varıyor.

Sözlerde ve biri haricinde tüm bestelerde Kiremitçi imzası olan *Selam Yabancı*, albüme adını veren şarkıyla sağlam bir açılış yapıyor. Ama patlama, bir sonraki parçada: *Tabanca*. Sözleri ve müziğiyle muhteşem bir şey bu. Zaten ilk klip de buna çekildi. Yapımda bir başka dikkat çekici çalışma *Affet*. **Ritchie Blackmore** imzalı **Rainbow** klasiği *Temple of the King*’in çok çarpıcı bir versiyonu bu. Kiremitçi’nin, melodiye çok yakışan dizeleriyle *Affet*’i daha önce rahmetli Müslüm Gürses yorumlamıştı. Albümdeki bir diğer favorim, kapanış şarkısı *Rüzgâr*. Ama Aylin Aslım’ın eşlik ettiği *Canavar, Aferin Bize, Barbar, Bana Sebepsin* ve Kiremitçi’nin solo albümünde de yer alan *Biçare* birbirinden güzel şarkılar. Kargo’dan tanıdığımız Serkan Çeliköz’ün usta işi kompozisyonları da eklenince, ortaya arşivlik bir albüm çıkmış...

Tuna Kiremitçi’nin, iki grubu hakkında söyledikleriyle bitireyim yazıyı: “Kumdan Kaleler, 90’lı yıllardı. Üzerine yavaş yavaş karanlık çöken bir ülkede, karanlıktan korkan çocukların şarkıları... Atlas ise karanlığın çoktan çöktüğü bir ülkede, korkmaktan vazgeçmiş adamlardan oluşuyor. Cesur olduklarından değil, artık korkacak bir şeyleri kalmadığından... Kumdan Kaleler şarkılarını söyleyenler, yaralanmaktan korkmayan çocuklardı; Atlas’takiler ise notaları yara izlerinin üzerine kazıyan adamlar... Kumdan Kaleler, vahşi bir dünyanın içindeki zarafet arayışındaydı; Atlas ise böyle bir zarafetin mümkün olmadığını nihayet anlamış olmanın öfkesi... Kumdan Kaleler, kurtarılacak ne kaldıysa kurtarmaya çalışmaktan yanaydı; Atlas ise duman olmuş şeylere bir acı tebessüm... Kumdan Kaleler ‘Biz büyüdük ve kirlendi dünya’ dizesini takdir ederdi; Atlas ise idrak ediyor...”

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Müzik dergileri

Aslında yazının başlığı, "Merhum müzik dergileri" ya da "Müzik yayıncılığının kara yazgısı" gibi bir şey olabilirdi. Zira anacaklarımın çoğu, çeşitli nedenlerle kısa ve çileli ömürlerini tamamlamış dergiler...

Bu coğrafyanın müzik yayıncılığı tarihi, 1800'lerin ikinci yarısında çıkan **Bergüzâr-ı Ethem, Âlem-i Musiki, Gıda-yı Ruh** ve **Güfte Mecmuası** gibi dergilere kadar gider. Ama Klasik Türk Müziği bahsini üstatlara bırakıp, konuyu popüler müzik sınırları içinde değerlendireceğim.

Gençliğini 70 ya da 80'li yıllarda yaşayanlar için **Hey** dergisi bir efsanedir. Benim içinse efsane olmakla kalmayıp, "ilk gözağrısı"dır. Ulusal bir yayın organında kendine yer bulan ilk yazılarım *Hey*'de yayımlanmıştı. Ortaokul ve lise yıllarıydı... O zamanlar böyle bilgisayarlar yok; bir Commodore 64 var ama sadece *River Raid* ya da *Wizard of War* oynamaya yarıyor. Çizgili dosya kâğıdına özene bezene yazdığım metinleri dergiye gönderirdim. *Hey* editörleri de sağolsunlar her gönderdiğim yazıyı değerlendirirdi. Birkaç tanesini kesip saklamışım; Nik Kershaw ve Whiskey ile ilgili olanları buldum, 30 yıl geçmiş üzerinden...

1970'te yayın hayatına başlayan *Hey*'in ilk yayın yönetmeni Doğan Şener'di. Erdoğan Sevgin, Arda Uskan, Erhan Akyıldız, Kanat Atkaya, Ramiz Dağlı, İbrahim Seten, Tolga Akyıldız ve okurların "Hulusi Ağbi"si Hulusi Tunca gibi tanınmış gazetecilerin yolu bir dönem *Hey*'den geçmiştir; kimisi mesleğe ilk adımını burada atmıştır. Bazı kaynaklarda derginin 60 bin tiraja ulaştığı yazılı ama ben 100 bini devirdiği haftaları hatırlıyorum.

70'lerde basılan sayıları pek bilmem. Ama 80'lerde satır satır okurdum derginin her sayısını. Okuyucusuyla çok sıcak ilişkisi olan, aidiyet duygusunu güçlü şekilde yaşatan bir dergiydi. Onu sever ve sahiplenirdiniz, bazen acımasızca eleştirirdiniz.

O dönemde yaşadığım Eskişehir'den birkaç günlüğüne İstanbul'a geldiğimde ilk işim derginin Çağaloğlu'ndaki ofisine gitmek olmuştu. Okuyucularını asla geri çevirmezlerdi; Ramiz Dağlı misafir etti beni ve kuzenimi. İşini gücünü bırakıp sayfa sayfa dergiyle ilgili eleştiri ve önerilerini aldı iki ergenin. "*Alman Bravo* dergisinden çok alıntı yapıyorsunuz" dedim. "Artık yapmıyoruz" dedi. *Hey* bir dönem en çok bununla yerildi: Yabancı dergilerin bazı haberleri kimi zaman sadece çeviri metinleriyle değil, mizanpajıyla da girerdi *Hey*'e. Sonra bu vahim hatadan döndüler.

Pek çok insan, popüler müzik kültürünü *Hey* ile oluşturmaya başlamıştır. Dergi 70'ler ve 80'lerin ilk yarısında ülke müzik sektörünün belirleyici unsurlarındandı. Orada yayımlanan bir söyleşi, kritik ya da liste pozisyonu plak ve kaset satışlarını ciddi ölçüde etkilerdi. *Hey* bu itibarını 15 yıl kadar sürdürdü. Ta ki 1987'nin şubatına kadar...

Peki, ne oldu o tarihte... Pırıl pırıl sayfaları ve modern tasarımıyla **Blue Jean** çıktı. Dönemin dışa açılım politikaları sonucunda Avrupa'dan gelmeye başlayan **Popcorn, Bravo, Number 1** ve **Melody Maker** gibi dergiler okuyucunun beklentilerini yükseltmişti. Özellikle baskı kalitesiyle *Hey* artık beğenilmez olmuştu. Tam da böyle bir zamanda ilk sayısı yayımlandı *Blue Jean*'in. Stephanie'li kapağı, on adet çıkartması, üç dev posteri ve hediye anahtarlığıyla yok sattı. Ben tutucu bir okur olduğum için *Hey*'i bırakmadım. Hem o haftalık bir dergiydi, yeni rakibi ise aylık... Ama *Hey*, özellikle görsellik açısından ciddi çabalar içine girse de *Blue Jean* ile rekabet edemedi. Bir süre sonra **Hey Girl** olarak çıkmaya başladı; o da olmadı, kapandı.

Elbette insanın müzik zevkleri, ilerleyen yaşıyla birlikte değişiyor. Bu nedenle yıllar oldu pop ağırlıklı bir müzik dergisini elime almadığım. Gelgelelim *Blue Jean*'in başarısı saygıyı hak ediyor. Müzik dergilerinin yaşam şansı bulamadığı bir ülkede tam 26 yıldır aslanlar gibi her ay okuyucusuyla buluşuyor.

Bu arada, başka bir efsane **Ses** ile rahmetli Duygu Asena'nın yayın yönetmenliğini yaptığı **Onyedi**'yi unutmadım. İkisi de önemli dergilerdir; ama içerik alanları daha geniştir ve salt müzik dergisi olarak tanımlayamayız. O nedenle sadece isimlerini anmakla yetiniyorum.

HAFTAYA: 90 sonrası... *Stüdyo İmge, Roll, Rock Dünyası, Çalıntı, Boom Müzik, Müzik, Popcorn, Walkman, Dream, Rolling Stone, Billboard*, vb... Ve ölüm nedenleri...

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Müzik dergileri (2)

HAKAN TÖRE 29.01.2014

Geçen hafta "Bu coğrafyanın müzik yayıncılığı tarihi, 1800'lerin ikinci yarısında çıkan *Bergüzâr-ı Ethem, Âlem-i Musiki, Gıda-yı Ruh* ve *Güfte Mecmuası* gibi dergilere kadar gider. Ama Klasik Türk Müziği bahsini üstatlara bırakalım" diyerek *Hey*'i uzunca, *Blue Jean*'i kısaca anlatmış ve *Ses* ile *Onyedi* dergilerini anmışım. 1968'de yayımlanmaya başlayan ama 70'lerin başında *Hey* ile rekabetinden mağlup ayrılarak kapanan *Diskotek*'i de saygıyla yâd edip konuya devam edelim...

80'lerin sonunda Sezen Aksu danışmanlığında **Boom** adlı iddialı bir gençlik dergisi çıkmış ama yayın hayatı kısa sürmüş, bununla birlikte **Boom Müzik** gibi bir güzelliğin doğumuna vesile olmuştu. Farklı dönemlerde Orhan Kahyaoğlu, Kadir Çöpdemir ve Soner Olgun yönetiminde hazırlanan *Boom Müzik*, sağlam içeriğiyle müzik yayıncılığı tarihimizin önemli işlerindendir.

"Önemli" deyince, insanın aklına hemen **Stüdyo İmge** geliyor. İlk kez 1985'te okuyucu karşısına çıkan dergi, kesintilerle ve farklı formatlarla 1993'ün sonuna kadar direndi. "Müzik yayıncılığının Don Kişot'u" Levent Erseven'in çıkardığı derginin künyesinde Murat Beşer, Orhan Kahyaoğlu, Burak Eldem, Erdal Göksoy, Gökalp Baykal ve Barbaros Devocioğlu gibi usta kalemler vardı... O ruh hâlihazırda www.studyoimge.com adresinde yaşıyor.

Önceki yazıda, *Hey* için "İlk gözağrım" demiştim. İlk yazılarım orada yayımlanmıştı; ilk röportajımı ise **Rock Dünyası** adlı dergi için Cem Karaca'yla yapmışım. Sevgili dostum Süleyman Tahsin Ünlü'nün büyük çabalarla 90'ların başında çıkardığı dergi önce fotokopi ile çoğaltılmış, birkaç sayı sonra matbaada basılmaya başlanmıştı. Görsel açıdan cazip olmasa da çok güçlü bir içeriğe sahipti. Adeta aylık bir müzik ansiklopedisiydi. O da malum koşullara yenik düştü.

Aynı yıllarda, Suat Bilgi'nin geceyi gündüze katıp tek başına hazırladığı **Çalıntı**, müzik dergiciliğimizin gurur abidelerindendir. Keza, bir dönem bizim gazetede de editörlük yapan Ertuğrul Kayserilioğlu'nun yayın yönetmenliğini üstlendiği **Müzik** adlı dergi de...

Ve elbette *Roll*... 1996 yılında tanıştık bu aykırı ve muzip dergiyle. Yücel Göktürk ve Derya Bengi koordinasyonunda bir grup zeki ve bilgili adam hazırlardı dergiyi. 2009'un kasım ayına kadar 144 sayı

çıkardılar; kültür hayatımıza kocaman katkılar yaparak gittiler... Bir tek "harbi rocker" üslubunu sevmezdim derginin. (Örneğin, sağlam bir gruptan "Çok delikanlı abilerimizdir" falan diye bahsedilmesi.)

Yüxexes, Laneth, Non Serviam, Rock Kazanı, Basatap, Lull, Bant, Sound ve **Volume** gibi saygıdeğer çabaları da sitayişle andıktan sonra iki iddialı projeye değinelim: **Rolling Stone** ve **Billboard**.

ABD'de 1967'de yayımlanmaya başlayan *Rolling Stone*'un Türkiye versiyonu, 2006'nın haziran ayında hayatımıza girdi. Yayın yönetmeni Mehmet Tez ve ekibi enfes bir iş çıkarmıştı. "Acaba orijinal *Rolling Stone*'un çevirisinden mi ibaret olacak" endişelerini ilk sayıyla dağıttılar ve özgün bir versiyona imza attılar. Konu seçimi ve işlenişi, dili ve görselliğiyle muhteşem bir dergiydi yerli *Rolling Stone*. Maalesef memleket koşullarına o da dayanamadı ve 2009 yılında merhum dergiler arasına karıştı...

Bir başka lisanslı dergi, *Rolling Stone*'dan beş ay sonra çıktı: *Billboard*. Kadim dostum Özgür Yici'nin başını çektiği kadro yememiş içmemiş, o tarihte 110 yıllık geçmişi olan *Billboard*'a yaraşır bir versiyon hazırlamıştı. Takip eden sayılarda da performansları hiç düşmedi. Gelgelelim efsanevi derginin Türkiye'deki ömrü, dördüncü yılını doldurmadan nihayetlendi.

Bunlar dışında 90'lardan bugüne **Pop Corn, Walkman, GO, Number One, Dream, Top Pop, Popsi, Kral** ve **Mix** adlı dergiler yayımlandı, hepsi malum süreci yaşadı ve kapatıldı.

Elbette "daha nice yıllara" diyeceğimiz dergilerimiz de var. 1995 yılından bu yana yayımlanan **Jazz** (ki yazarlar editörümüz Tamer Kayaş'ın da az emeği yoktur bu dergide) ve bu ay 87. sayısı çıkan **Andante** akla ilk gelenler. Spesifik içeriğe sahip olan dergilerin okuyucuları daha vefakâr oluyor sanırım.

Geçen yazıda, müzik dergilerinin ölüm nedenlerini bu hafta yazacağımı belirtmiştim ama yer kalmadı. Mecburen, hiç hesapta olmayan üçüncü bölüme bıraktım konuyu.

tore.hakan@gmail.com

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)